

Załącznik
do Uchwały Nr
Rady Miejskiej w Elblągu
z dnia

PROJEKT

Strategia

Rozwiązywania Problemów Społecznych

Elbląga 2020+

Elbląg, 2017

Spis treści

1. Wstęp	4
1.1 Praca zespołu do opracowania Strategii	5
1.2. Metodyka	6
1.3. Przebieg prac nad dokumentem	7
2. Ramy prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi	9
2.1 Unijne, krajowe, regionalne i lokalne dokumenty strategiczne	9
2.1.1 „Europa 2020”	10
2.1.2 Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu. Uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE	11
2.1.3 Raport Polska 2030 Wyzwania rozwojowe	12
2.1.4 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności	12
2.1.5 Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo	13
2.1.6 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie ..	13
2.1.7 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	14
2.1.8 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego	14
2.1.9 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020	15
2.1.10 Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025	16
2.1.11 Strategia Rozwoju Elbląskiego Obszaru Funkcjonalnego / Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych	17
2.1.12 Lokalny program rewitalizacji Elbląga 2020+	18
2.1.13 Strategia rozwoju Elbląga 2020+	20
2.1.14 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) ..	23
2.1.15 Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej	23
2.1.16 Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015 – 2020	24
3. Diagnoza problemów społecznych	25
3.1 Elbląg – obraz miasta, sytuacja demograficzna	25
3.2 Uwarunkowania społeczno-gospodarcze	29
3.3 Opieka zdrowotna	30
3.4 Edukacja	37

3.5	Zasoby mieszkaniowe	41
3.6	Standard życia mieszkańców Elbląga	42
3.7	Struktura i obraz problemów w mieście	45
3.8	Bezpieczeństwo publiczne.....	53
3.9	Bezdomność	57
3.10	Wspieranie rodziny oraz piecza zastępcza	59
3.11	Współpraca międzysektorowa	62
3.12	Dysfunkcje w rodzinach.....	65
3.12.1	Alkoholizm	66
3.12.2	Narkomania	70
3.12.3	Przemoc w rodzinie	71
3.12.4	Bezradność opiekunów – wychowawcza	73
3.13	Sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych	75
3.13.1	Starzenie się jako zjawisko społeczne	76
3.13.2	Sytuacja osób niepełnosprawnych	79
3.14	Bezrobotni niepełnosprawni	95
3.15	Ekonomia społeczna	97
4.	Analiza SWOT.....	99
5.	Misja, cel główny, cele i kierunki działań strategii.....	104
6.	Finansowanie	114
7.	Monitoring i ewaluacja	115
8.	Podsumowanie	116
9.	Załączniki.....	118

Załączniki:

1. Analiza przeprowadzonego badania
2. Statystyka ankiety dotycząca sytuacji społecznej mieszkańców Elbląga
3. Statystyka ankiety dotycząca zjawiska niepełnosprawności w Elblągu

1. Wstęp

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” stanowi podstawę do podjęcia interwencji społecznych, które mogą przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców miasta, szczególnie zaś osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Celem działań jest doprowadzenie do integracji społecznej i wyeliminowanie lub ograniczenie skali negatywnych zjawisk, takich jak bezrobocie, bezdomność, dysfunkcje w rodzinie, samotność osób starszych, itp. Nakreślone w dokumencie cele strategiczne oraz działania/poddziałania stanowią podstawę polityki społecznej miasta, której zasadniczym celem jest integracja społeczna, ograniczenie skali negatywnych zjawisk. Dzięki wspólnej pracy nad dokumentem wyłonione zostały obszary problemowe, na których powinna skupić się uwaga osób odpowiedzialnych za rozwiązywanie problemów społecznych Elbląga. Przyjęte kierunki celów strategicznych i poddziałań w poszczególnych obszarach interwencji sprzyjać będą skutecznemu rozwiązywaniu realnych problemów społecznych miasta.

Zawarta w dokumencie Strategii „Diagnoza sytuacji społecznej mieszkańców Elbląga” stanowi próbę dokonania oceny sytuacji materialnej oraz poznania postaw mieszkańców Elbląga wobec wybranych problemów społecznych. Opinie w niej zawarte mogą przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców Elbląga, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym. W konsekwencji jest to kierunek działania, który może doprowadzić do integracji społecznej i ograniczenia skali występowania negatywnych zjawisk społecznych, takich jak bezdomność, bezrobocie, narkomania, przemoc w rodzinie itp.

Określenie granic czasowych dokumentu 2020+ oznacza założenie przyjęcia perspektywy dłuższej niż wynikałoby to z przyczyn politycznych – kadencji Rady Miejskiej. Decyzja o podjęciu prac nad dokumentem wiąże się z przepisami prawa; wynika wprost z treści Ustawy o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. W artykule 16b ust. 1 znajduje się zapis: „Gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej.”

Strategia, o której mowa w ust. 1 zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,

- b) kierunków niezbędnych działań,
- c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
- d) wskaźników realizacji działań.

Uszczegółowieniem zadań gminy jest Art. 17 ust. 1, który mówi, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Uchwałą Nr XX/419/2009 z dnia 19.03.2009 r. Rada Miejska w Elblągu przyjęła „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Elblągu 2009-2020”. Z uwagi na dezaktualizację zapisów zawartych w w/w dokumencie oraz nową perspektywę finansowania ze środków unijnych, koniecznym stało się opracowanie nowej „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+”.

Nowy dokument zawiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian problemów społecznych w perspektywie do 2020 r. Identyfikacja najważniejszych problemów dokonana została w oparciu o materiały statystyczne i urzędowe, a także instrumenty analizy strategicznej, w tym identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT). Z diagnozy wynikają obszary problemowe, nad którymi powinna skupić się lokalna polityka społeczna.

1.1 Praca zespołu do opracowania Strategii

Na podstawie Zarządzenia nr 342/2015 z dnia 4 sierpnia 2015 r. (zmienionego Zarządzeniem nr 429/2016 z dnia 22 września 2016 r.) Prezydent Miasta Elbląg powołał Zespół do opracowania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” w składzie:

- 1) Artur Zieliński - Sekretarz Miasta Elbląg – Przewodniczący Zespołu
- 2) Barbara Dyrła - Referat Zdrowia i Spraw Społecznych
- 3) Elwira Tańska - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
- 4) Teresa Urban - Pełnomocnik Prezydenta ds. Seniorów
- 5) Maciej Pietrzak - Pełnomocnik Prezydenta ds. Organizacji Pozarządowych
- 6) Justyna Kowalczyk - Departament Strategii i Rozwoju
- 7) Sławomir Skorupa - Departament Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji
- 8) Małgorzata Sowicka - Departament Edukacji i Sportu
- 9) Adam Jocz - Departament Promocji i Kultury
- 10) Iwona Radej - Powiatowy Urząd Pracy

- 11) Maciej Bielawski - Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych
- 12) Beata Wachniewska-Mazurek - Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych
- 13) Krzysztof Grablewski - Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych
- 14) Beata Wrzosek - Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych
- 15) Beata Peplińska Strehlau - Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteluktualną
- 16) Aleksandra Kojtych - Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteluktualną
- 17) Izabela Rapita - Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteluktualną.

Szeroka reprezentacja uczestników Zespołu pozwala na spojrzenie pod różnym kątem na wybrany problem społeczny. Inne jest też doświadczenie poszczególnych instytucji i organizacji w pracy z ludźmi doświadczającymi skutków bezdomności, bezrobocia, samotności itp. Jest to zatem wartość dodana pracy nad Strategią i szansa na właściwą ocenę skali skutków i metod zapobiegania negatywnym zjawiskom w mieście. Do prac nad Strategią doproszono m.in. przedstawicieli organizacji pozarządowych, instytucji oraz miejskich jednostek organizacyjnych: Teen Challenge Chrześcijańskiej Misji Społecznej, Stowarzyszenia „Szansa na Rozwój”, Stowarzyszenia „Od nowa...”, Komendy Miejskiej Policji w Elblągu, Straży Miejskiej w Elblągu.

1.2. Metodyka

W czasie prac nad dokumentem – Diagnozą sytuacji społecznej mieszkańców Elbląga, kierowano się zasadą konsensusu. Wspólnie wypracowano konsensus odnośnie przyjętych obszarów problemowych i celów strategicznych. Dlatego włączono do prac nad dokumentem przedstawicieli społeczności lokalnej – organizacji pozarządowych. Mają one swoje własne interesy i pola, na których działają, starając się rozwiązywać określone problemy społeczne lub też ograniczać skutki występowania niekorzystnych zjawisk. W drodze dyskusji i wymiany opinii, przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji, dochodzili do wspólnych stanowisk. Metoda ta w literaturze fachowej nosi nazwę collaborative planning, sprowadzić można ją do procedury wspólnego planowania i podejmowania decyzji przez reprezentantów wszystkich zainteresowanych stron. Takie podejście pozwala na kompleksowe spojrzenie na problemy społeczne i na uwzględnienie interesów różnych aktorów życia społecznego - w celu wypracowania metod wspólnego, skutecznego działania na rzecz lokalnej społeczności – w tym konkretnym przypadku mieszkańców Elbląga.

1.3. Przebieg prac nad dokumentem

Dokument zawiera diagnozę sytuacji oraz listę problemów społecznych występujących w Elblągu w perspektywie 2020+. Powstał na podstawie materiałów statystycznych, urzędowych, opracowań oraz danych organizacji społecznych i instytucji a także instrumentów analizy statystycznej.

Prace nad dokumentem rozpoczęły się we wrześniu 2015 roku. W okresie wrzesień – listopad 2015 r. odbyło się dziewięć spotkań, podczas których określone zostały obszary programowe, które były następnie omawiane w grupach tematycznych. W okresie listopad – grudzień 2015 r. przedstawiciele Urzędu Miejskiego wspólnie z partnerami społecznymi opracowali wzór ankiety dotyczącej sytuacji społecznej mieszkańców Elbląga, w tym osób niepełnosprawnych. W okresie styczeń – luty 2016 r. przeprowadzono badania ankietowe. Ankiety były rozprowadzane zarówno na elbląskim panelu konsultacyjnym (www.konsultacje.elblag.eu) jak i w wersji papierowej, kolportowane w różnych punktach miasta. Były one dostępne m.in. w Urzędzie Miejskim, Ratuszu Staromiejskim, Referacie Zdrowia i Spraw Społecznych, Powiatowym Urzędzie Pracy, MOPS, w siedzibach organizacji pozarządowych. W badaniu uczestniczyło 528 osób w różnym wieku, o różnym statusie społecznym i sytuacji życiowej. Na podstawie analizy treści wypełnionych ankiet w marcu 2016 r. opracowano materiał zbiorczy. W tym samym miesiącu rozpoczęto pisanie dokumentu „Diagnozy sytuacji społecznej mieszkańców Elbląga 2020+”. Źródłem informacji były zarówno materiały statystyczne, informacje nadesłane przez instytucje i organizacje pozarządowe, jak również wspomniane badania ankietowe, zbiorcze dane i analizy wyników badań. W okresie czerwiec–październik 2016 r. trwały prace nad dokumentem, uzupełniano dane, analizowano zgodność z innymi obowiązującymi dokumentami strategicznymi. W trakcie tych prac konsultowano kształt dokumentu, materiał z organizacjami pozarządowymi i instytucjami zajmującymi się problematyką społeczną. W dniu 12 października 2016 roku z inicjatywy Urzędu Miejskiego przeprowadzone zostały warsztaty poświęcone wypracowaniu analizy SWOT jako elementu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+”.

Uczestnicy warsztatów zostali podzieleni na cztery grupy robocze. W czasie dyskusji omawiano poszczególne problemy społeczne i zapisywano wnioski w formie stwierdzeń. Analizowano silne i słabe strony wybranych zjawisk a także określono szanse i zagrożenia, z jakimi spotykają się elblążanie w sprawach natury społecznej jak m.in. warunki utrzymania, uczestnictwo w życiu kulturalnym i sportowym, bezrobocie, narkomania, bezdomność, funkcjonowanie opieki społecznej w mieście itp. Zidentyfikowano obszary problemowe wymagające interwencji, określono występowanie i skalę zjawisk w celu ograniczenia lub ich całkowitego wyeliminowania.

Tak ułożony materiał był następnie poddany społecznym konsultacjom. Kilka instytucji i organizacji pozarządowych nadesłało kolejne uwagi i stanowiska odnośnie poszczególnych problemów społecznych – treści zapisów dokonanej analizy SWOT: silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. W efekcie, w dniu 25 listopada 2016 r. odbyły się drugie warsztaty poświęcone wspólnemu wypracowaniu konkretnych zapisów analizy SWOT. W trakcie dyskusji, kilkunastu uczestników warsztatów podejmowało decyzję o wykreśleniu, względnie doprecyzowaniu poszczególnych zapisów, ponieważ następnym krokiem było określenie celów i działań, ustalenie wskaźników służących do pomiaru rezultatów i stworzenie systemu monitoringu.

W trakcie prac nad dokumentem zastosowano podejście partnersko-ekspertkie przestrzegając pewnych, podstawowych zasad postępowania. Starano się stosować m.in. konsensus społeczności lokalnych odnośnie przyjętych celów i zadań strategicznych, zdefiniowania problemów społecznych wraz z określeniem warunków ich realizacji, uczestnictwa w procesie planowania strategicznego wsparcia praktyków i ekspertów zajmujących się szeroko rozumianą problematyką społeczną.

2. Ramy prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
3. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
5. Ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
7. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
8. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
9. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
10. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
11. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych
12. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego
13. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
14. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

2.1 Unijne, krajowe, regionalne i lokalne dokumenty strategiczne

W latach 2014–2020 Polska pozostanie największym beneficjentem europejskiej polityki spójności, koncentrując blisko 25% jej budżetu. Kluczowe znaczenie mają dokumenty nowej generacji dotyczące polityki społeczno-gospodarczej i regionalnej:

- 1) Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu;
- 2) Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu. Uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE wydany w dniu 20 września 2011 r.;
- 3) Raport Polska 2030. Wyzwania rozwojowe;
- 4) Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju, przyjęta przez Radę Ministrów 5 lutego 2013 roku;
- 5) Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo z 25 września 2012 roku;

- 6) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie z 13 lipca 2010 roku;
- 7) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020
- 8) Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
- 9) Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020
- 10) Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025
- 11) Strategia Elbląskiego Obszaru Funkcjonalnego/Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
- 12) Lokalny program rewitalizacji Elbląga 2020+
- 13) Strategia rozwoju Elbląga 2020+
- 14) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
- 15) Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015 – 2020
- 16) Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

Powiązanie celów niniejszego dokumentu Strategii z celami wymienionych poniżej dokumentów strategicznych przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2.1.1 „Europa 2020”

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu to 10-letnia strategia Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego.

Zapoczątkowano ją w 2010 roku w celu stworzenia warunków dla inteligentnego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Ustalono pięć głównych celów, które UE ma osiągnąć do 2020 roku. Obejmują one zatrudnienie; badania naukowe i rozwój; klimat i energię; edukację; integrację społeczną i walkę z ubóstwem.

1. Zatrudnienie: 75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę.
2. Badania i rozwój: na inwestycje w badania i rozwój powinniśmy przeznaczać 3% PKB Unii.
3. Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii: należy ograniczyć emisje gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z 1990 r. (lub nawet o 30%, jeśli warunki będą sprzyjające), 20% energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20%.
4. Edukacja; ograniczenie liczby uczniów przedwcześnie kończących edukację do poziomu poniżej 10%, co najmniej 40% osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe.

5. Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym – zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln.

Obecnie ponad jedna trzecia środków z budżetu UE przeznaczana jest na Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności.

Fundusze te pozwalają ukierunkować inwestycje tak, by były one wydajne, a także by przyczyniały się do inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Cele, na jakie przeznaczane są środki finansowe UE, to:

- lepsze i liczniejsze miejsca pracy
- rozwój nowych technologii
- nowatorskie badania naukowe
- powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu
- inteligentna infrastruktura transportowa i energetyczna
- efektywne wykorzystywanie energii i odnawialne źródła energii
- rozwój przedsiębiorczości
- szkolenia i podnoszenie kwalifikacji.

2.1.2 Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu. Uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE

Wolontariat wg Komunikatu Komisji Europejskiej wydanego 20 września 2011 roku pozwala stowarzyszeniom i poszczególnym osobom, w duchu solidarności, identyfikować się z potrzebami i problemami ludzi, społeczeństw i środowiska oraz działać na rzecz ich rozwiązania. Działania wolontariuszy prowadzone są często jako wsparcie dla organizacji non-profit bądź inicjatyw obywatelskich. Wolontariat stanowi wsparcie podstawowych wartości – włączenia społecznego i postawy obywatelskiej. Dlatego też Komisja Europejska podkreśla znaczenie wolontariatu:

- Wolontariat jest ważnym motorem tworzenia kapitału ludzkiego i społecznego, istotnym czynnikiem integracji i wzrostu zatrudnienia oraz kluczowym elementem poprawy spójności społecznej. Jest on bardzo widocznym wyrazem europejskiej postawy obywatelskiej – wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa i udzielaniu pomocy potrzebującym.
- Potencjał wolontariatu można rozwijać w ramach strategii wzrostu „Europa 2020”. Wolontariusze są ważnym zasobem naszej gospodarki i społeczeństwa, ale nie można traktować ich jako alternatywy dla zwykłych pracowników.
- Poprzez promowanie wolontariatu transgranicznego we współpracy z państwami członkowskimi oraz poprzez unijne programy finansowania Unia przyczynia się do mobilności i międzykulturowego nabywania wiedzy przez swoich obywateli oraz do wzmacniania ich europejskiej tożsamości.

Zgodnie z Komunikatem KE wolontariat przyczynia się do realizacji strategii wzrostu „Europa 2020”, a w szczególności do osiągnięcia do 2020 r. docelowej stopy zatrudnienia w UE wynoszącej 75%, ponieważ sprzyja nabywaniu nowych umiejętności i przystosowywaniu się do zmian na rynku pracy.

2.1.3 Raport Polska 2030 Wyzwania rozwojowe

Dokument „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” wymienia 10 najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed Polską w najbliższych dwóch dziesięcioleciach: wzrost i konkurencyjność, sytuacja demograficzna, wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy, odpowiedni potencjał infrastruktury, bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne, gospodarka oparta na wiedzy oraz rozwój kapitału intelektualnego, solidarność i spójność regionalna, poprawa spójności społecznej, sprawne państwo, wzrost kapitału społecznego.

Dokument wymienia 5 kluczowych czynników, które mogą zapewnić zrównoważony rozwój kraju: warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji, wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków, rozwój produktywności i innowacyjności, efektywna dyfuzja w wymiarze regionalnym i społecznym oraz wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

2.1.4 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.

Głównym celem Strategii jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce. Dokument kładzie nacisk na jednoczesny rozwój w trzech strategicznych obszarach: konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa. W Strategii wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty do realizacji.

Przedstawianym trzem obszarom strategicznym podporządkowane są cele strategiczne oraz kierunki interwencji w podziale tematycznym w sposób następujący:

W obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna, Polska Cyfrowa, Kapitał Ludzki, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. W części dotyczącej Innowacyjności gospodarki i kreatywności indywidualnej znajduje się Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki, a w części dotyczącej Kapitału ludzkiego znajduje się Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.

W obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny, Transport.

W obszarze efektywności i sprawności państwa: Kapitał Społeczny, Sprawne Państwo. W części dotyczącej Kapitału społecznego znajduje się Cel 11 – wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Obszary strategiczne oraz kierunki interwencji przypisane do poszczególnych celów strategicznych wzajemnie mogą się przenikać.

2.1.5 Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to główna strategia rozwojowa Polski do 2020 r., do opracowania której podstawą prawną była ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Strategia proponuje podejście dwukierunkowe, polegające na usuwaniu barier i słabości polskiej gospodarki oraz wykorzystaniu jej mocnych stron. Dokument Strategii wyznacza trzy obszary, na których powinny zostać skoncentrowane fundusze na politykę rozwoju:

- konkurencyjna gospodarka,
- spójność społeczna i terytorialna,
- sprawne i efektywne państwo.

W omawianym dokumencie, w odpowiednich obszarach strategicznych swoje zapisy znalazły, m.in. cele:

- Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela
- Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego,
- Cel III.1. Integracja społeczna,
- Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

Strategia Rozwoju Kraju jest częścią systemu zarządzania rozwojem kraju. Stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych, które realizują założone w niej cele i uszczegóławiają ją; Strategia jest też zgodna z unijną Strategią Europa 2020.

2.1.6 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie.

Najważniejszym celem Krajowej Strategii jest wykorzystanie specyficznych atutów (tzw. potencjałów rozwojowych), które ma każdy obszar Polski, dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Celem strategicznym polityki regionalnej do 2020 roku, określonym w dokumencie Krajowej Strategii, jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Rozwinięciem celu strategicznego są trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów.
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych.
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

2.1.7 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego jest jedną z dziewięciu strategii zintegrowanych, realizujących średnio- i długookresową strategię rozwoju kraju. Cele i priorytety strategii określone zostały przede wszystkim w odniesieniu do zadań podejmowanych przez podmioty życia publicznego.

Jako cel strategiczny przyjęto: „Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski”.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego opiera się na czterech obszarach tematycznych, dla których zostały sformułowane wyzwania znajdujące odzwierciedlenie w czterech celach operacyjnych:

Cel 1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji

Cel 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne

Cel 3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy

Cel 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego

Do pełnej realizacji wszystkich celów niezbędne jest współdziałanie różnych podmiotów aktywnych w sferze społecznej – podmiotów publicznych, organizacji społecznych, administracji samorządowej czy podmiotów prywatnych.

2.1.8 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego

Głównym celem Strategii jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i

ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- 1) wzrost zatrudnienia;
- 2) wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- 3) poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 4) poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- 5) podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych Strategii odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości. Wysoka jakość kapitału ludzkiego ma znaczenie przy dokonywaniu życiowych wyborów, które przekładają się na jakość życia obecnego i przyszłych pokoleń.

2.1.9 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020

Program zawiera kompleksowe działania nakierowane na trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Kluczowe kierunki działań to zmniejszenie wykluczenia dzieci i młodzieży, stworzenie szansy na bezpieczne wejście na rynek pracy dla osób młodych oraz ułatwienie im godzenia pracy zawodowej z zakładaniem rodziny, aktywna integracja osób wykluczonych społecznie, wsparcie osób starszych oraz zapobieganie niepewności mieszkaniowej.

Głównym celem programu jest trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln oraz wzrost spójności społecznej.

Cel ten będzie realizowany w oparciu o pięć celów operacyjnych.

1. Pierwszy cel operacyjny dotyczy usług służących aktywności i profilaktyce dla ograniczenia wykluczenia dzieci i młodzieży. Celem jest zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, co zwiększy szansę na aktywizację rodziców oraz umożliwi profilaktykę zapobiegania ubóstwu.
2. Drugi cel dotyczy gwarancji dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży do wejścia w rynek pracy i założenia rodziny. Zakłada on stworzenie systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych umożliwiających przygotowanie się do wejścia na rynek pracy, zdobycia niezbędnych kompetencji i umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową i rozwój rodziny.

3. Trzeci cel operacyjny dotyczy aktywności osób, zintegrowanej rodziny i odpowiedzialnego lokalnego środowiska. Polega on na rozwoju systemu aktywnej integracji działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem, umożliwiającego łączenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz udział w społeczności lokalnej oparty na zasadzie partnerstwa publiczno-społecznego.
4. Czwarty cel wiąże się z zapobieganiem niepewności mieszkaniowej poprzez zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem umożliwiających stabilność i aktywizację zawodową rodzin oraz zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności powodującej wykluczenie społeczne.
5. Piąty, ostatni cel obejmuje seniorów, by czuli się bezpieczni, aktywni i potrzebni. Polega on na zapewnieniu osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym przyjaznych form opieki oraz na aktywnym spędzaniu czasu i włączaniu się w życie publiczne i zawodowe.

2.1.10 Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

Dokument „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” wpisuje się w Cel strategiczny 2 Wzrost aktywności społecznej Cel operacyjny 2.1 Rozwój kapitału społecznego i Cel operacyjny 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych.

Cele strategiczne Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 wynikają z przyjętych trzech priorytetów. W Strategii sformułowano cztery cele strategiczne:

- 1) wzrost konkurencyjności gospodarki, który zawiera najważniejsze zagadnienia na styku gospodarka – społeczeństwo
- 2) wzrost aktywności społecznej – zawiera cele operacyjne ze sfery społeczeństwo – sieci:
- 3) wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych – ukierunkowanych głównie na sferę gospodarczą:
- 4) nowoczesna infrastruktura rozwoju, wpływająca najsilniej na realizację wszystkich pozostałych celów strategicznych.

Każdy z celów strategicznych realizowany jest przez przyporządkowane mu cele operacyjne.

Cel strategiczny 1 realizowany będzie poprzez realizację następujących celów operacyjnych.:

- wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji;
- wzrost innowacyjności firm;
- wzrost liczby miejsc pracy.

Należy przyjąć, że realizacja Celu operacyjnego wzrost innowacyjności firm poprzez kierunek działania Kapitał ludzki, przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w niniejszym dokumencie. Podobnie realizacja Celu operacyjnego wzrost liczby miejsc pracy poprzez kierunki działań: Zachęty dla utrzymywania i wzrostu zatrudnienia w firmach, Współpraca przedsiębiorstw z wyższymi uczelniami i szkołami zawodowymi, Szkoły i uczelnie, Monitoring rynku pracy i systemu edukacji.

Cel strategiczny 2 będzie realizowany poprzez realizację dwóch celów operacyjnych wpływających na wzrost aktywności społecznej:

- rozwój kapitału społecznego;
- wzrost dostępności i jakości usług publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja Celu operacyjnego rozwój kapitału społecznego poprzez kierunki działań: Aktywni mieszkańcy, Organizacje pozarządowe, Instytucje publiczne, Współpraca, przyczynią się do osiągnięcia celów zakładanych w niniejszym dokumencie. Podobnie realizacja Celu operacyjnego wzrost dostępności i jakości usług publicznych, który poprzez realizację następujących kierunków działań: Edukacja, Opieka zdrowotna, Profilaktyka i wsparcie potrzebujących, Instytucje kultury i organizacje pozarządowe, Infrastruktura, Monitoring, przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w niniejszym dokumencie.

W celu strategicznym 3 przewidziane są dwa cele operacyjne:

- doskonalenie administracji;
- intensyfikacja współpracy międzyregionalnej.

Realizacja celu operacyjnego doskonalenie administracji poprzez realizację kierunków działań, powinna również przyczynić się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz osiągnięcia celów zakładanych w niniejszym dokumencie.

Cel strategiczny 4 realizowany będzie przez trzy cele operacyjne:

- zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności;
- dostosowana do potrzeb sieci nośników energii;
- poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego.

2.1.11 Strategia Rozwoju Elbląskiego Obszaru Funkcjonalnego / Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Strategia EOF/ZIT będzie realizowana poprzez osiągnięcie 5 celów strategicznych, którymi są:

Cel 1. Stworzenie wysokiej jakości systemu transportu i komunikacji;

Cel 2. Wzrost jakości infrastruktury ochrony środowiska i wiedzy na temat zagrożeń;

Cel 3. Wzrost dobrobytu poprzez wykorzystanie wiedzy i nowoczesnych technologii;

Cel 4. Wzrost aktywności i integracji społecznej;

Cel 5. Budowa wspólnego wizerunku EOF.

W celu strategicznym czwartym: Wzrost aktywności i integracji społecznej zaplanowano działania składające się na zintegrowane narzędzie wpływania na postawy społeczne, poczucie bezpieczeństwa i otwartość społeczną na wiedzę i nowe trendy technologiczne. Samorządy wchodzące w skład ZIT Elbląskiego Obszaru Funkcjonalnego (w tym: Gmina Miasto Elbląg, Gmina Elbląg, Gmina Milejewo, Gmina Młynary, Gmina Tolkmicko oraz Powiat Elbląski) dostrzegają, że rozwój społeczno-gospodarczy tego obszaru wymaga sprostania takim wyzwaniom, jak m.in. postępujące zmiany demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru.

Dla realizacji tego celu założono również istotność oddziaływania na podstawową infrastrukturę społeczną i zdrowotną oraz na wzmacnianie potencjału służb publicznych działających na rzecz środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem. Zaplanowano ponadto oddziaływanie na jakość usług edukacyjnych i szkoleniowych dla umożliwienia mieszkańcom EOF wyrównanego poziomu dostępu do tych usług oraz możliwości kształcenia się przez całe życie. Ponadto ten kierunek przewiduje tworzenie nowoczesnej opieki zdrowotnej uwzględniającej zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa. Wyspecjalizowanymi narzędziami oddziaływania na aktywność i integrację społeczną będą działania na rzecz rozwoju sportu i kultury. Przede wszystkim poprzez podniesienie jakości infrastruktury materialnej i organizacyjnej, ale również poprzez integrowanie działań miękkich podejmowanych w różnych częściach EOF. W celu strategicznym czwartym określono cztery priorytety: 1. Tworzenie warunków dla wysokiej aktywności społecznej; 2. Wzrost jakości usług edukacyjnych, szkoleniowych i medycznych; 3. Podniesienie bezpieczeństwa publicznego; 4. Integracja społeczna i rozwój poprzez sport i kulturę.

2.1.12 Lokalny program rewitalizacji Elbląga 2020+

W Lokalnym Programie Rewitalizacji Elbląga 2020+ określono główne cele, w które wpisują się cele „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+”:

a) Cel szczegółowy 1 – Likwidacja negatywnych zjawisk społecznych.

Negatywne zjawiska społeczne składają się z całej sekwencji ognisk problemowych zaistniałych na danym obszarze. Ze względu na złożoność tego zjawiska, które można określić mianem „stref wykluczonych”, należy podjąć szereg działań adekwatnych do oczekiwań osób zamieszkujących zakwalifikowany do rewitalizacji teren miasta.

b) Cel szczegółowy 2 – Likwidacja koncentracji przestrzennej bezrobocia i ubóstwa.

Problem długotrwałego bezrobocia w Elblągu, którego odsetek we wszystkich badanych obszarach przekroczył 50%, wraz ze zbliżającą się do 20% stopą bezrobocia rejestrowego dla całego miasta, stanowi największe wzywanie działań rewitalizacyjnych. Bez wątpienia brak zatrudnienia jest powiązany z ubóstwem i można obie kategorie rozpatrywać równocześnie. Zmiana sytuacji zatrudnieniowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie warunkowała sukcesy w walce z ubóstwem. W dalszej kolejności przełoży się na inne segmenty negatywnych zjawisk zaistniałych na obszarach zdegradowanych.

c) Cel szczegółowy 3 – Zmiana wizerunkowa obszarów zdegradowanych

Zrealizowanie powyższego celu będzie skutkowało zmianami zachowań wśród zarówno aktualnych interesariuszy obszaru, ale również może przysporzyć „przyciągnięcie” nowych np. mieszkańców czy przedsiębiorców. Pozytywne postrzeganie zrewitalizowanego obszaru może przełożyć się na wzrost wartości nieruchomości lub powstrzymanie depopulacji obszaru zdegradowanego.

d) Cel szczegółowy 4 – Infrastruktura przyjazna mieszkańcom obszarów zdegradowanych

Braki infrastrukturalne w obszarach zdegradowanych stanowią poważny problem dotyczący wszystkich interesariuszy obszaru. Przez infrastrukturę należy rozmieść całą gamę ubytków lub braków w otaczającym środowisku architektonicznym np. brak parkingów, terenów zielonych, ławek, chodników, miejsc spotkań, itd. Odrębnym problemem infrastrukturalnym są kwestie związane z niską emisją, czy brak podłączeń do miejskiej sieci ciepłowniczej. Wymienione czynniki najczęściej są skumulowane na danym obszarze przekładając się m.in. na zdrowie fizyczne i psychiczne mieszkańców. Tworzony jest cały łańcuch negatywnych oddziaływań począwszy od kosztów leczenia interesariuszy, obciążenie systemu opieki zdrowotnej, a skończywszy na ogólnym statusie materialnym mieszkańców.

e) Cel szczegółowy 5 – Likwidacja zjawisk kryminogennych

Na obszarach zdegradowanych mamy do czynienia z sytuacją swoistej konsolidacji zachowań przestępczych. Jest to wyrazisty mechanizm „werbujący” i zatrzymujący w sobie osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Szeroko pojmowana przestępczość dotyczy najbliższego otoczenia osób dokonujących czynów zabronionych tj. rodziny, znajomych, sąsiadów, itd. Aktywność w dokonywaniu zmian na tym polu jest bardzo istotna w kontekście wszystkich powyżej wymienionych celów działań rewitalizacyjnych.

Celem ostatecznym Programu jest zmiana sytuacji obecnej, rozumiana jako spadek intensywności zjawisk niekorzystnych.

2.1.13 Strategia rozwoju Elbląga 2020+

Strategia rozwoju Elbląga jest najważniejszym dokumentem planistycznym przygotowywanym przez samorząd miasta, określającym cele i priorytety polityki rozwoju lokalnego. Prace nad dokumentem Strategii były prowadzone równolegle do „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025” oraz do „Strategii rozwoju elbląskiego obszaru funkcjonalnego”.

Wizja miasta brzmi: Elbląg w formie Elbląg 2020+ to nowoczesne, otwarte na świat miasto, wykorzystanych szans, pełne ludzkich aspiracji, kreatywności i przedsiębiorczości.

Wizję należy rozumieć m.in. poprzez: ludzkie aspiracje budują przyszłość jednostki i społeczności; Elbląg będzie miastem, w którym aspiracje będą miały warunki do rozwoju (szkolnictwo, kultura, wypoczynek, przedsiębiorczość, działalność społeczna i sport)...

Jako cel główny Strategii rozwoju Elbląga 2020+ przyjęto: Rozwój społeczno-gospodarczy Elbląga i jego obszaru funkcjonalnego, bazujący na wysokiej jakości kapitale ludzkim i innowacyjności firm. Tak sformułowany cel ukierunkowuje działania władz lokalnych oraz instytucji i organizacji zaangażowanych w rozwój Elbląga na następujące zagadnienia, m.in. rozwój społeczno-gospodarczy. Podkreślenia wymaga fakt, iż w takim samym stopniu rozwój miasta powinien być utożsamiany ze sferą gospodarczą, jak i społeczną. W Scenariuszu rozwoju Strategii, wyróżniono kilka sfer działań, w tym Sferę działań prowadzącą do rozwoju kapitału ludzkiego poprzez: edukację w zakresie kreatywności i przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży, budowanie ducha przedsiębiorczości, objęcie wsparciem utalentowanych uczniów, monitorowanie potrzeb rynku pracy, w tym prognozowanie przyszłego zapotrzebowania na specjalistów, rozwój edukacji zawodowej i szkolnictwa wyższego pod kątem prognozowanych potrzeb rynku pracy, co przyczyni się do: powstania nowych podmiotów gospodarczych, wzrostu społecznej aktywności mieszkańców, wykreowania liderów lokalnych, rozwoju firm opierających swoją działalność o wysokiej jakości kapitał ludzki, budowania zaufania na linii pracodawca – pracownik, przyciąganie inwestorów zewnętrznych, których działalność bazuje na wysokiej jakości kapitale ludzkim, zmniejszenie bezrobocia, zahamowanie odpływu młodych ludzi.

Dokument „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” wpisuje się w następujące cele strategiczne oraz cele operacyjne Strategii rozwoju Elbląga:

Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności wyspecjalizowanej gospodarki, realizowany przez 3 cele operacyjne, w tym: Cel operacyjny 1.3. Wzrost liczby miejsc pracy

W ramach tego celu strategicznego ważne są również działania związane z tworzeniem miejsc pracy.

Cel operacyjny 2.1. Rozwój kapitału społecznego, poprzez działania: budowanie kultury aktywności, w tym edukacja obywatelska; działania na rzecz wzrostu aktywności mieszkańców w

wydarzeniach lokalnych (poprzez akcje społeczne, inicjatywy lokalne, zawody sportowe czy wydarzenia kulturalne odbywające się w przestrzeni publicznej), rozwój partycypacji społecznej: informacji, konsultacji społecznych oraz współdecydowania mieszkańców – konieczne rozwiązania systemowe umożliwiające społeczeństwu uczestnictwo w życiu społeczno-gospodarczym miasta oraz w kształtowaniu kierunków jego rozwoju (inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców).

Cel operacyjny 2.2. Wzrost jakości usług publicznych

Osiągnięcie wysokiej jakości usług publicznych będzie możliwe dzięki realizacji następujących kierunków działań:

- poprawa jakości i dostępności usług medycznych oraz opiekuńczych – w odpowiedzi na postępujący proces starzenia się społeczeństwa szczególną opieką należy objąć osoby starsze, zarówno poprzez rozwój specjalistycznych usług medycznych (geriatrii), jak i rozwój usług opiekuńczych oraz zwiększanie dostępności do nowych technologii i rozwiązań w zakresie niebezpośrednich usług opiekuńczych (domy dziennego pobytu, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, możliwość korzystania np. z teleopieki); działania w ramach profilaktyki zdrowia na rzecz budowania zdrowego społeczeństwa; działania na rzecz zwiększenia przejrzystości i czytelności funkcjonującego systemu służby zdrowia;
- podniesienie jakości obsługi „klienta” usług publicznych poprzez działania: rozwój kompetencji wśród pracowników świadczących usługi publiczne (szkolenia) oraz działania na rzecz zwiększania świadomości wśród odbiorców usług; upowszechnianie e-usług publicznych (nie tylko e-administracji); działania na rzecz uproszczenia i przejrzystości procedur, standaryzacja usług publicznych; zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji usług publicznych; wspieranie organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania i podnoszenia standardów infrastruktury niezbędnej do realizacji zadań publicznych; tworzenie infrastruktury oraz narzędzi do budowania sprawnej komunikacji między instytucjami, mieszkańcami oraz biznesem; budowa miejskiego systemu usług obejmującego między innymi diagnozę potrzeb oraz monitoring prowadzonych działań;
- podniesienie jakości edukacji oraz roli szkół w kształtowaniu procesów społeczno-gospodarczych – działania służące zwiększeniu jakości i efektywności nauczania od edukacji przedszkolnej po szkolenie zawodowe i formy edukacji ustawicznej (uniwersytet trzeciego wieku); rozwój kształcenia zawodowego uwzględniającego inteligentne specjalizacje oraz potrzeby rynku pracy; wychowywanie młodzieży do życia we wspólnocie, budowanie poczucia tożsamości regionalnej/lokalnej; otwarcie szkół na otoczenie – aktywne uczestnictwo w życiu społeczno-gospodarczym – kulturze, sporcie itd.;
- bogata oferta kulturalna i sportowa oparta na współpracy różnych instytucji (w tym organizacji pozarządowych); tworzenie możliwości rozwoju kultury i sportu dla społeczności

lokalnej; promocja kultury i sportu; realizacja dużych imprez masowych będących wizytówkami miasta; aktywizacja sportowa najmłodszych; rozwój sportu szkolnego; poprawa polityki informacyjnej, w zakresie sposobów dotarcia do mieszkańców oraz w zakresie przepływu informacji między różnymi podmiotami;

- zwiększanie bezpieczeństwa publicznego; rewitalizacja społeczna i materialna przestrzeni zaniedbanych, aktywizacja osób zagrożonych społecznym wykluczeniem, wspieranie działań skierowanych do osób zagrożonych patologiami, szczególnie dzieci; monitoring bezpieczeństwa.

Cel operacyjny 2.3. Aktywni mieszkańcy i NGO

Wysoka aktywność mieszkańców oraz organizacji pozarządowych będzie osiągnięta przez szereg działań skupionych wokół czterech kierunków:

- tworzenie warunków infrastrukturalnych do rozwoju aktywności mieszkańców poprzez tworzenie centrów aktywności lokalnej i integracji społecznej lub udostępnianie pomieszczeń na cele tych inicjatyw oraz zapewnienie niezbędnej infrastruktury do ich funkcjonowania (np. wsparcie technologiczne w postaci nagłośnienia); wykorzystanie istniejących instytucji (np. szkół, ośrodków kultury itp.) do aktywizacji mieszkańców. Szczególny nacisk położony zostanie także na wzmacnianie organizatorów wolontariatu poprzez systemowe wsparcie (m.in. finansowe);
- budowanie kultury aktywności, w tym edukacja obywatelska (wychowanie do życia we wspólnocie); działania na rzecz wzrostu aktywności mieszkańców w wydarzeniach lokalnych (poprzez rozwój inicjatywy lokalnej, akcje społeczne, zawody sportowe czy wydarzenia kulturalne). Szczególne znaczenie przypisane zostanie kształtowaniu postaw sprzyjających rozwojowi wolontariatu oraz upowszechnianiu idei wolontariatu;
- promocja idei partnerstwa i współpracy – promocja partnerstwa międzysektorowego (w tym trójsektorowych partnerstw lokalnych); włączanie organizacji pozarządowych do realizacji zadań publicznych; wspieranie tworzenia oraz funkcjonowania partnerstw i sieci w sektorze pozarządowym; wspieranie rozwoju klastrów;
- rozwój ekonomii społecznej – działania na rzecz powstawania przedsiębiorstw społecznych; podnoszenie potencjału istniejących podmiotów ekonomii społecznej, ich integracja oraz wspieranie społecznej odpowiedzialności biznesu.

Rozwój kapitału społecznego warunkowany jest czynnikami historycznymi, ale kształtuje go również sytuacja teraźniejsza. Kapitał społeczny od dawna uznawany jest jako jeden z ważniejszych czynników rozwoju, ponieważ oznacza możliwości wykorzystania cech każdego mieszkańca oraz każdej instytucji poprzez współpracę do osiągnięcia wspólnych celów. Kultura

współpracy oparta na zaufaniu powinna przejawiać się zarówno w relacjach czysto społecznych, jak i gospodarczych.

2.1.14 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020

(z perspektywą do 2030 r.)

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+ jest zgodna z zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony w Obszarze: Spójność społeczna.

Według zapisów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to harmonijny rozwój całego kraju, wrażliwy na terytorialną różnorodność i jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Efektywność działań rozwojowych jest uwarunkowana adekwatnym dostosowaniem ich zakresu i mechanizmu wdrażania do specyfiki poszczególnych obszarów: indywidualnych potencjałów, deficytów i wzajemnych zależności. Zakładane efekty działań rozwojowych podejmowanych w tym obszarze to przede wszystkim nowe miejsca pracy dobrej jakości, przekładające się na wyższe dochody mieszkańców i większą bazę dochodową samorządów.

Celami Strategii na rzecz... w obszarze Spójność społeczna są:

- Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
- Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.

2.1.15 Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

W dokumencie krajowym zidentyfikowano następujące cele:

Cel nadrzędny: W roku 2020 ekonomia społeczna stanowi ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego.

Cel strategiczny: Do roku 2020 podmioty ekonomii społecznej staną się ważnym elementem aktywizacji osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej działającym we wspólnotach samorządowych.

Zgodnie z zapisami Programu osiągnięcie celów Programu będzie możliwe dzięki realizacji działań mieszczących się w ramach pięciu kluczowych priorytetów oraz dziewiętnastu kierunków interwencji publicznej. Priorytety i kierunki zostały określone na podstawie analizy celów, które mają realizować oraz na podstawie zidentyfikowanych potrzeb sektora ekonomii społecznej. Cel operacyjny 1: Odpowiedzialna wspólnota – sposób realizacji tego celu zawiera Priorytet I, w którym w warstwie merytorycznej główny akcent, w kontekście odpowiedzialnej wspólnoty,

położony jest na realizację usług prozatrudnieniowych i usług użyteczności publicznej jako determinant rozwoju ekonomii społecznej; Priorytet III odnosi się do uwarunkowań w zakresie tworzenia sieci współpracy oraz wspierania animacji lokalnej; Priorytet V określa miejsce i rolę edukacji na rzecz rozwoju odpowiedzialnej wspólnoty. Cel operacyjny 2: Otoczenie – realizowany jest za pomocą instrumentów, zadań i rekomendacji zawartych w Priorytetach II i III, dotyczących tworzenia przyjaznego otoczenia prawnego, organizacyjnego i finansowego (infrastrukturalne oparcie dla rozwoju sektora ekonomii społecznej); Priorytet I, określa preferencje dla rozwoju służące realizacji celu operacyjnego 2: Otoczenie. Cel operacyjny 3: Przywództwo – realizowany jest za pomocą środków i propozycji rozwiązań systemowych zawartych w Priorytecie IV, obejmujących kwestie koordynacji działań na poziomie krajowym i regionalnym, kwestie włączenia ekonomii społecznej w główny nurt polityk publicznych, problematykę wsparcia dla działań sieciujących i rzeczniczych sektora ekonomii społecznej oraz mechanizmów opisanych w Priorytecie III, w zakresie budowy sieci współpracy i w Priorytecie V, w zakresie upowszechniania kompetencji. Cel operacyjny 4: Kompetencje – realizowany jest za pomocą ustalonych kierunków działań zawartych w Priorytecie V, obejmujących kwestie świadomościowe, edukacyjne i kompetencyjne na rzecz ekonomii społecznej. Wszystkie priorytety, działania i konkretne kierunki interwencji zostały określone w taki sposób, aby można było precyzyjnie określić zadania do wykonania oraz metodę ich oceny.

2.1.16 Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020

Zadania, określone w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej realizowane będą także w wymiarze regionalnym w ramach dokumentu Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015 – 2020.

3. Diagnoza problemów społecznych

3.1 Elbląg – obraz miasta, sytuacja demograficzna

Elbląg znajduje się w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, u zbiegu dwóch krain geograficznych: Wysoczyzny Elbląskiej i Żuław Wiślanych. Miasto położone jest nad rzeką Elbląg, dzięki której posiada dostęp do Zalewu Wiślanego i dalej do Morza Bałtyckiego.

W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowanie Kraju 2030 Elbląg określany jest jako ośrodek regionalny budujący swój potencjał krajowy. Jako drugie co do wielkości miasto województwa warmińsko-mazurskiego Elbląg pełni funkcję centralnego ośrodka podregionu elbląskiego obejmującego powiaty: elbląski, braniewski, iławski, ostródzki, nowomiejski i działdowski. Pod względem oddziaływania Elbląga subregion ten można podzielić na dwie części: północną i południową. W części południowej powiązania te są słabsze ze względu na odległość, powiązania komunikacyjne, a także oddziaływanie Olsztyna.

Strefa najmocniejszego oddziaływania Elbląga tworzy jeden z dwóch, obok „olsztyńskiego”, najsilniejszych pod względem potencjału rozwojowego obszarów województwa. Jest ona funkcjonalnie związana z położeniem miasta na przecięciu dróg krajowych nr 7 i nr 22, które są głównymi ciągami komunikacyjnymi w tym regionie. To właśnie wzdłuż nich położone są gminy o wysokim potencjale rozwojowym i to z nimi tworzą się najtrwalsze powiązania Elbląga, w tym również społeczne.

Specyfiką Elbląga jest to, że leży on przy zachodniej granicy województwa warmińsko-mazurskiego. To położenie sprawia, że mimo związanej z reformą administracyjną z 1999 roku likwidacją większości powiatań administracyjnych, Elbląg wciąż silnie oddziałuje również na część województwa pomorskiego, szczególnie na leżący w ciągu drogi krajowej nr 7 powiat nowodworski.

Położenie Elbląga na granicy województwa, w odległości ok.100 km (ok. 86 km w linii prostej) od Olsztyna powoduje też, że mimo istniejących z nim powiatań administracyjnych, silniejsze związki gospodarcze i społeczne łączą Elbląg z Gdańskiem i aglomeracją Trójmiasta (Gdańsk – Sopot – Gdynia), od której oddalony jest o ok. 60 km.

Elbląg, zajmując powierzchnię 79,82 km kwadratowych pod względem administracyjnym, pełni funkcje miasta na prawach powiatu. Pod względem liczby ludności zajmuje 29 miejsce w Polsce i 2 w województwie warmińsko-mazurskim.

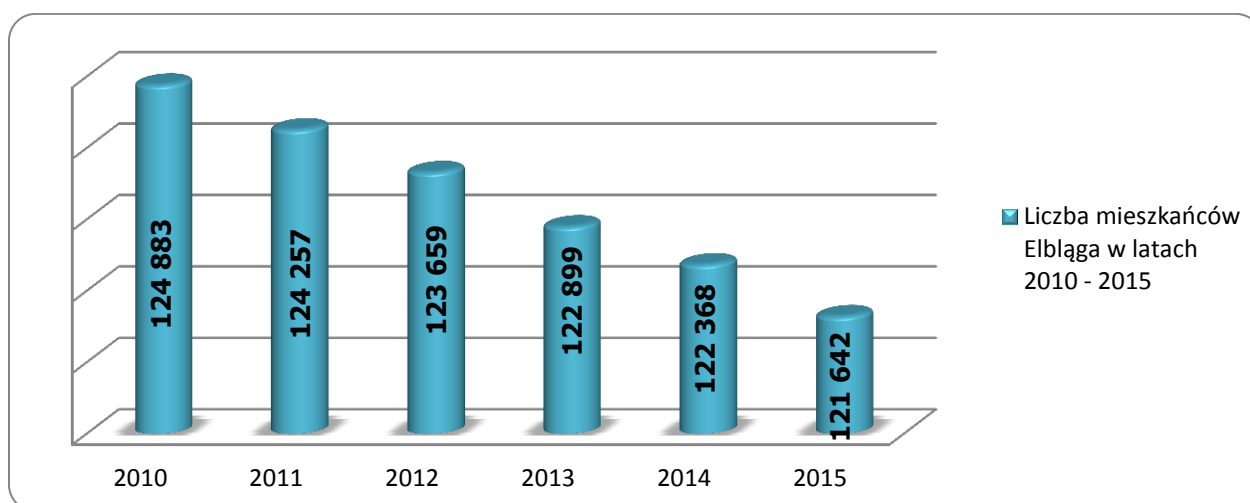
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) liczba mieszkańców Elbląga na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła 121 642 osoby, co daje gęstość zaludnienia równą 1524 os./km².

Kobiety stanowią 52,07% mieszkańców Elbląga, co daje wskaźnik feminizacji (109 kobiet na 100 mężczyzn) nieco wyższy niż średnia krajowa (107) i znacznie wyższy niż średni dla województwa warmińsko-mazurskiego (104).

W ciągu ostatnich 6 lat liczba ludności miasta systematycznie spadała. Największy spadek zanotowano w roku 2013 roku – 760 osób. Łącznie od roku 2010 do 2015 liczba ludności zmniejszyła się o ponad 3,2 tys. osób (rysunek 1).

Wskaźnik przyrostu naturalnego w 2015 roku wyniósł -3,4‰, co jest zjawiskiem wyjątkowo niepokojącym w kontekście trendów demograficznych i starzejącego się społeczeństwa. Podobnie przyrost naturalny spadł prawie do -2,9‰ w 2013 roku, natomiast w roku 2014 wyniósł -1,71‰. Dla porównania przyrost naturalny w województwie warmińsko-mazurskim wyniósł w 2015 roku -0,5‰, a w skali całego kraju -0,7‰. W Gdańsku wskaźnik ten wyniósł 0,1‰, podczas gdy w Olsztynie 0,7‰.

Rysunek 1. Liczba mieszkańców Elbląga

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na zmianę ilości mieszkańców ma wpływ zarówno proces migracji, jak i ruch naturalny ludności. W 2014 roku saldo migracji wyniosło -420 osób. Według danych GUS główna migracja z i do Elbląga odbywa się wewnątrz kraju. W latach 2011-2015 roku struktura migracji przedstawiona została w poniższej tabeli:

Tabela1. Migracja mieszkańców Elbląga

Typ i kierunek migracji	2011 Liczba osób	2012 Liczba osób	2013 Liczba osób	2014 Liczba osób	2015 Liczba osób
zameldowania ogółem	714	688	834	788	bd
zameldowania z miast	352	357	372	363	369
zameldowania ze wsi	339	307	442	402	376
zameldowania z zagranicy	23	24	20	23	bd
wymeldowania ogółem	1198	1111	1201	1208	bd
wymeldowania do miast	654	585	643	574	489
wymeldowania na wieś	478	456	447	504	462
wymeldowania za granicę	66	70	111	130	bd
Saldo migracji	-484	-423	-367	-420	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny opierają się o dane z zameldowań. Pokazują trendy, jakie zachodzą w Elblągu w kwestii przepływu ludności. Jak pokazują dane dotyczące salda migracji na przestrzeni ostatnich pięciu lat, odpływ mieszkańców z miasta jest trendem stałym.

Tabela2. Kierunki suburbanizacji mieszkańców Elbląga (liczba osób)

Lp.	Miejscowość	2011	2012	2013	2014	2015	Razem
1.	Nowakowo	8	4	9	1	1	23
2.	Milejewo	6	6	9	15	0	36
3.	Kamiennik Wielki	5	1	6	0	0	12
4.	Pomorska Wieś	1	4	6	7	0	18
5.	Przezmark	17	22	7	17	2	65
6.	Gronowo Górne	34	32	27	20	6	119
Razem		71	69	64	60	9	273

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Spraw Obywatelskich

Z migracją związany jest proces „rozlewania się” miasta poza własne granice administracyjne, tj. suburbanizacja na zewnątrz. W jej ramach następuje wzrost liczby ludności sąsiadujących gmin kosztem Elbląga. Główne kierunki suburbanizacji na zewnątrz to Nowakowo, Milejewo, Kamiennik Wielki, Pomorska Wieś, Przezmark, Gronowo Górne.

Mapa nr 1. Suburbanizacja poza granicami miasta

Źródło: Departament Urbanistyki i Architektury

Elbląg charakteryzują wysokie wskaźniki obciążenia demograficznego, zwłaszcza w porównaniu z województwem. Na przestrzeni ostatnich sześciu lat można zaobserwować szybki proces starzenia się społeczeństwa Elbląga (mimo iż od wskaźników krajowych Elbląg odstaje w mniejszym stopniu). W 2015 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 32,6 osób w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik ten wzrósł o 8 punktów procentowych w ciągu 6 lat. Gorzej przedstawia się sytuacja w kontekście liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W 2012 roku wskaźnik ten przekroczył wartość 100, aby w 2015 osiągnąć wartość 124,8. Oznacza to, że od 2012 roku w Elblągu jest więcej osób w wieku emerytalnym niż dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia. Warto zauważyć, że od roku 2010 wskaźnik ten wzrósł o ponad 33 jednostki. Na tę sytuację nakłada się też trwający od 2009 roku niż demograficzny, chociaż w 2014 roku można było zaobserwować lekkie odwrócenie trendu. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela:

Tabela 3. Ludność wg grup wiekowych – wskaźnik obciążenia demograficznego

	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	51,6	52,2	53,7	55,3	57,1	58,8
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	91,5	97,6	103,5	110,3	117,1	124,8
Ludność w wieku poprodukcyjnym na	24,6	25,8	27,3	29,0	30,8	32,6

100 osób w wieku produkcyjnym						
--------------------------------------	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według prognozy demograficznej na lata 2014-2050 przygotowanej przez Główny Urząd Statystyczny wskazane powyżej trendy demograficzne, tj. starzenie się społeczeństwa, odpływ ludności, ujemny przyrost naturalny mają w kolejnych latach się utrzymać, a nawet nasilić. Według GUS w roku 2030 osoby w wieku poprodukcyjnym będą stanowiły ponad 1/4 ludności miasta.

3.2 Uwarunkowania społeczno-gospodarcze

Zgodnie z danymi GUS, w Elblągu w 2015 roku funkcjonowały 12 552 podmioty gospodarki narodowej. W porównaniu z poprzednimi latami nastąpił wzrost, jednak należy zauważyć, że podobny trend występuje w skali całego kraju. Elbląg jednak wciąż pozostaje poniżej średniej krajowej, jeżeli chodzi o wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców.

Biorąc za podstawę wielkość podmiotu gospodarczego w Elblągu było:

- 11 990 mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających maksymalnie 9 pracowników) – wzrost na przestrzeni 3 lat
- 437 małych przedsiębiorstw (od 10 do 49 pracowników) – niewielki spadek (o 2)
- 109 średnich przedsiębiorstw (od 50 do 249 pracowników) – niewielki spadek (o 2)
- 16 dużych przedsiębiorstw (250 i więcej pracowników), w tym 1 przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 1 000 pracowników – bez zmian.

W ciągu ostatnich czterech lat nastąpił wzrost liczby osób prowadzących własną działalność gospodarczą z 8377 w 2012 r. do 8464 w 2015 r. (przy czym w porównaniu do 2013 r. nastąpił spadek o 8 osób). W wartościach względnych jednak Elbląg pozostaje poniżej wskaźnika krajowego. Dla miasta wskaźnik liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców wyniósł w 2015 roku 70 osób, natomiast dla Polski wskaźnik ten osiągnął wartość 77.

Oznacza to, że sytuacja gospodarcza w Elblągu, mimo obserwowanej poprawy wciąż sytuuje Elbląg poniżej przeciętnej. Dodatkowo widać, że procesy zachodzące w Elblągu odpowiadają tendencjom ogólnokrajowym, zarówno pod względem kierunku, jak i siły, a co za tym idzie nie

widać, aby potencjał gospodarczy Elbląga był wykorzystany w stopniu pozwalającym na osiągnięcie poziomu rozwoju gospodarczego powyżej średniej.

3.3 Opieka zdrowotna

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), zdrowie to nie tylko całkowity brak choroby, czy kalectwa, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu (dobrego samopoczucia).

Zdrowy człowiek ma większe szanse na samorealizację, satysfakcjonujące pełnienie ról społecznych, czy też dobrą adaptację do zmian środowiska. Tylko zdrowe społeczeństwo może tworzyć dobra materialne i kulturowe oraz zapewnić rozwój społeczny i gospodarczy.

Zadania z zakresu ochrony zdrowia na terenie Miasta Elbląg realizują trzy szpitale (w tym jeden niepubliczny), 14 placówek podstawowej opieki zdrowotnej, 70 poradni specjalistycznych i hospicjum.

1. Wojewódzki Szpital Zespolony w Elblągu ul. Królewiecka 146.

Placówka powstała przed 28 laty z zapotrzebowania na usługi medyczne mieszkańców regionu. W szpitalu działają oddziały: chirurgii ogólnej i naczyniowej; chorób wewnętrznych z pododdziałem gastroenterologicznym; chorób wewnętrznych z pododdziałem endokrynologicznym; oddział pediatryczny z pododdziałem neurologiczno-rehabilitacyjnym; chirurgii urazowo-ortopedycznej; otolaryngologiczny z pododdziałem chirurgii szczękowo – twarzowej; ginekologiczno-położniczy; okulistyczny; urologiczny; dermatologiczny; neurologiczny z pododdziałem udarowym; reumatologiczny; onkologiczny; chirurgii onkologicznej; neurochirurgiczny, neurotraumatologiczny i chirurgii kręgosłupa; szpitalny oddział ratunkowy; oddział dzienny chemioterapii; kardiologiczny z pododdziałem kardiologii inwazyjnej; intensywnego nadzoru kardiologicznego; oddział niemowlęcy; noworodka, patologii i intensywnej terapii noworodka im. Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

2. Szpital Miejski św. Jana Pawła II w Elblągu w tym:

- budynek z siedzibą przy ul. Żeromskiego 22 posiada następujące oddziały:

Szpital posiada następujące oddziały szpitalne: anestezjologii i intensywnej terapii; chirurgii dziecięcej; ginekologiczno położniczo- ginekologiczny z pododdziałem neonatologicznym; chorób zakaźnych z pododdziałem hepatologicznym; chirurgii urazowo-ortopedycznej z pododdziałem chirurgii ręki, oddział chorób płuc. Ponadto przy szpitalu działa zakład opiekuńczo – leczniczy.

- budynek z siedzibą przy ul. Komeńskiego 35 w Elblągu posiada następujące oddziały:

Szpital posiada następujące oddziały szpitalne: chorób wewnętrznych; anestezjologii i intensywnej terapii; rehabilitacji kardiologicznej; chirurgii ogólnej i onkologicznej; okulistyczny; otolaryngologiczny; psychiatryczny; detoksykacji; rehabilitacyjny z pododdziałem rehabilitacji neurologicznej. Ponadto posiada ośrodek rehabilitacji dziennej oraz dwa oddziały dzienne: zaburzeń nerwicowych i psychiatryczny.

3. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Elblągu, Centrum Chorób Wewnętrznych EL-VITA Sp. z o.o. ul. Zw. Jaszczurczego 22 w Elblągu.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej EL-Vita Sp. z o.o. jest pierwszym w województwie warmińsko-mazurskim i jednym z pierwszych w Polsce szpitalem, który powstał jako spółka pracownicza. Właścicielami jednostki są wszystkie pielęgniarki i lekarze w niej pracujący. W skład zakładu wchodzi Izba Przyjęć, Oddział Wewnętrzny, Intensywny Nadzór Kardiologiczny, Stacja Dializ oraz baza laboratoryjno-diagnostyczna.

Elbląskie szpitale w 2014 roku dysponowały 1 249 łózkami. W latach 2012-2014 przyjęto odpowiednio:

- 2012 r. – 80 657 pacjentów
- 2013 r. – 83 240 pacjentów
- 2014 r. – 86 763 pacjentów

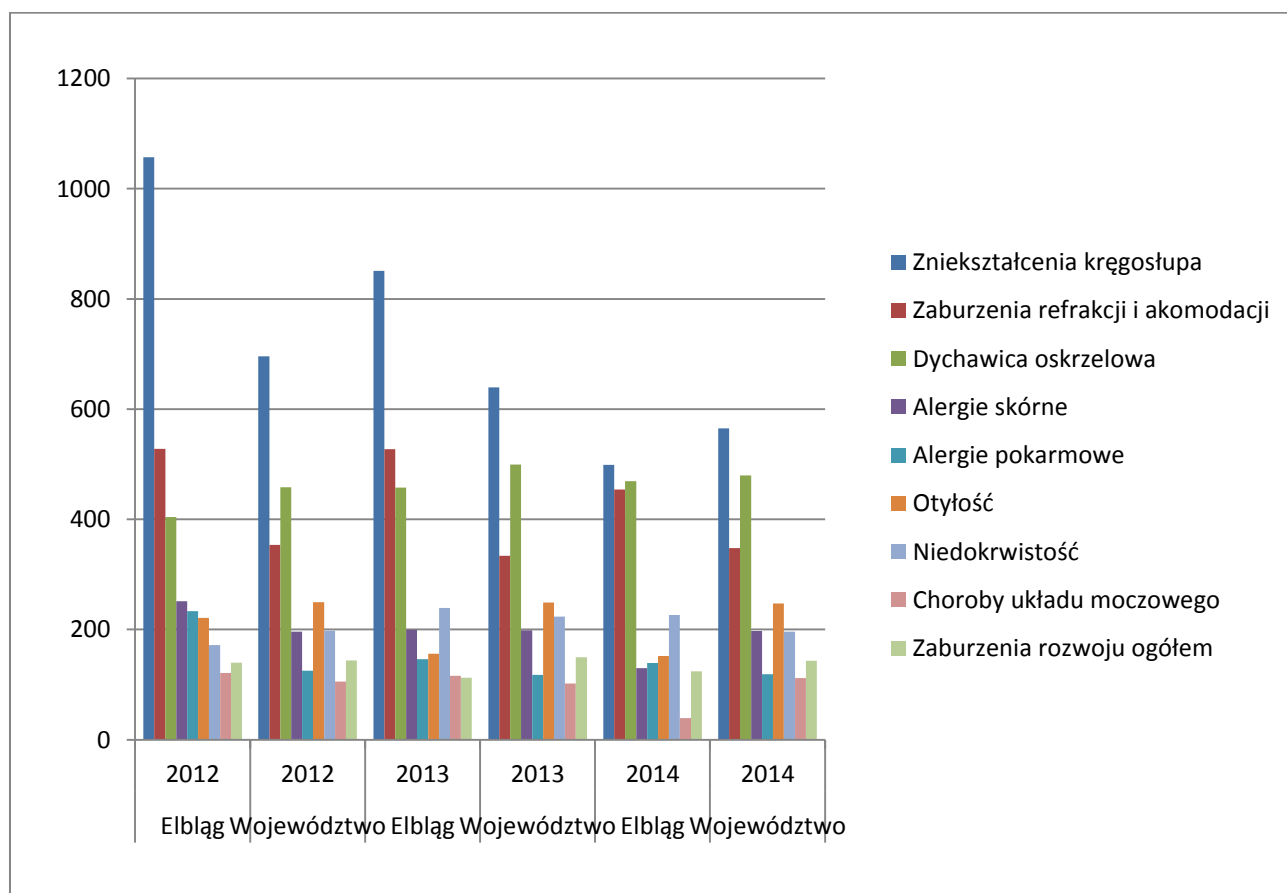
Ze świadczeń medycznych elbląskich szpitali korzystają nie tylko mieszkańcy Elbląga. Brak jest jednak nowszych badań pozwalających na dokładne określenie zasięgu i kierunków oddziaływania wszystkich czterech placówek. Badania przeprowadzone przez Tadeusza Bocheńskiego w 2007 roku wykazały, że w trzech szpitalach publicznych pacjenci spoza Elbląga stanowili 57,4% wszystkich hospitalizowanych. Największy odsetek stanowili w Szpitalu Miejskim przy ul. Żeromskiego - 87,8%, ponad połowę (51,7%) w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym, a w Elbląskim Szpitalu Specjalistycznym z Przychodnią SPZOZ przy ul. Komeńskiego - 42,1%. Najwięcej pacjentów spoza Elbląga pochodziło z powiatu elbląskiego 22,9%, braniewskiego 6,7%, iławskiego 2,04% oraz ostródzkiego 1,79%. Wśród wszystkich pacjentów ok. 22% stanowiły osoby spoza województwa warmińsko-mazurskiego.

W 2014 roku z Warmińsko-Mazurskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia 99 świadczeniodawców z terenu miasta Elbląg podpisało 160 umów. Umowy zawarto na 175 świadczeń.

Według danych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie najwyższy wskaźnik chorowalności w Elblągu w latach 2012-2014 wśród dzieci do 18 roku życia stanowiły: zniekształcenia kręgosłupa, astma (dychawica oskrzelowa) oraz wady wzroku (zaburzenia

refrakcji i akomodacji). Wysoki wskaźnik chorowalności występował przy alergiach skórnych i pokarmowych, a także otyłości. Pozytywnym jest fakt zmniejszania się wskaźników, z wyjątkiem astmy (wzrost wskaźnika), zaburzeń rozwoju (spadek w 2013 r. i wzrost w 2014 roku) i niedokrwistości (duży wzrost w 2013 r. i powolny spadek w 2014 roku). W Elblągu w latach 2012-2014 wśród dzieci do 18 roku życia wskaźnik chorowalności ogółem z roku na rok maleje.

Rysunek 2. Chorobowość (wskaźnik na 10 tys. ludności) dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w Elblągu i w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2014

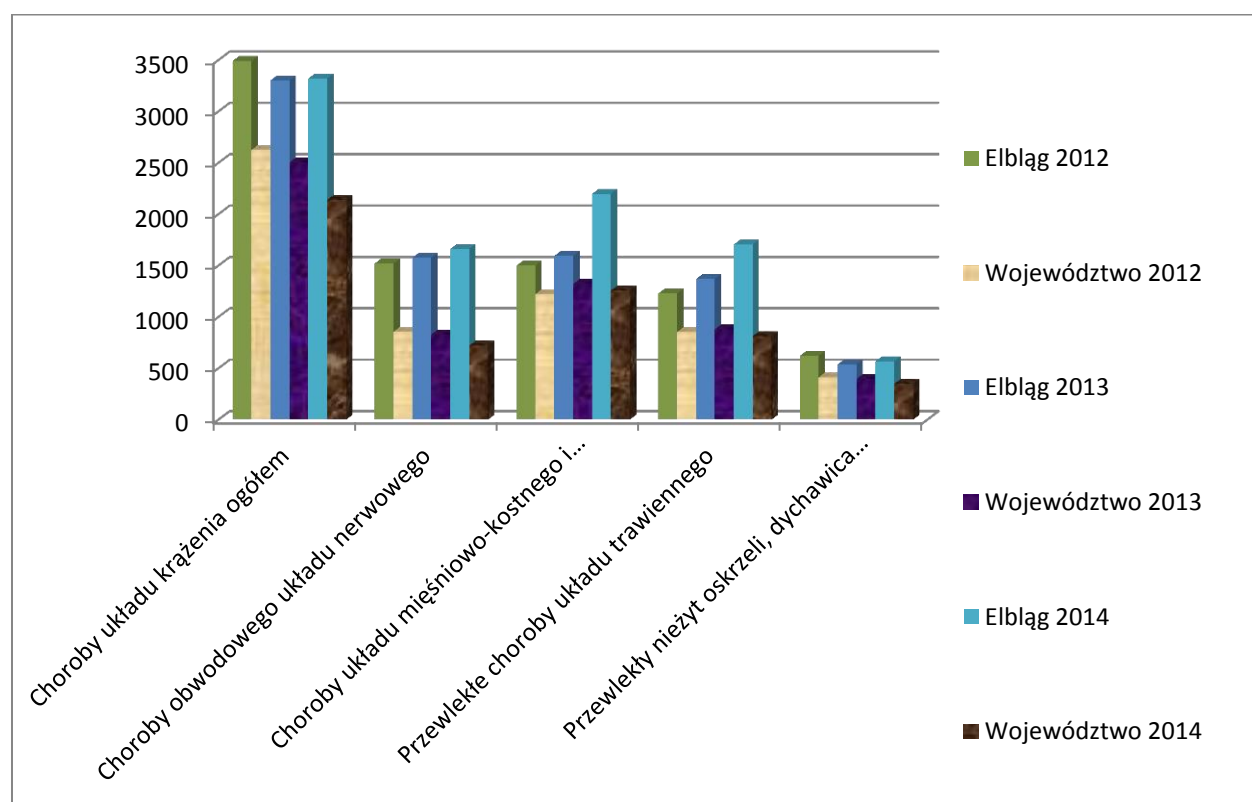
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

W przypadku osób dorosłych najwyższy wskaźnik chorowalności w Elblągu w latach 2012-2014 stanowiły choroby układu krążenia, w tym głównie choroba nadciśnieniowa, choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej oraz przewlekłe choroby układu trawiennego. Wysokie wskaźniki choroby układu krążenia, w tym niedokrwiennej choroby serca nieznacznie zmalały w 2013 roku, by w 2014 roku znowu wzrosnąć, natomiast wskaźniki chorowalności na chorobę nadciśnieniową, choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej, przewlekłej choroby układu

trawiennej oraz choroby obwodowego układu nerwowego ciągle wzrastają. Wskaźnik chorowalności ogółem w Elblągu w latach 2012-2014 wśród osób w wieku 19 lat i więcej w 2013 roku zmalał, by w 2014 roku nieznacznie wzrosnąć. W 2014 roku był najwyższy w województwie. Wskaźnik zachorowalności również najwyższy był w Elblągu i wynosił 1148,4 (województwo 704,4).

W 2014 roku w Elblągu wystąpiły najwyższe wskaźniki chorowalności w województwie warmińsko-mazurskim następujących chorób: niedokrwienność serca, choroby obwodowego układu nerwowego, choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej, przewlekłe choroby układu trawiennej, przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa. Przy chorobie układu krążenia najwyższy wskaźnik występuje w Elblągu po powiecie gołdapskim, a przy chorobie nadciśnieniowej – po powiecie gołdapskim i szczecińskim.

Rysunek 3. Chorobowość (wskaźnik na 10 tys. ludności) osób w wieku 19 lat i więcej będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w Elblągu i w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2012-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Tabela 4. Stan zdrowia dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej

Rozpoznanie - według najczęstszych schorzeń		2012				2013				2014			
		Elbląg		Województwo		Elbląg		Województwo		Elbląg		Województwo	
		Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)
OGÓŁEM		8712	3276,1	82534	3139,8	7718	2760,0	82931	3147,7	6397	2658,5	80280	3029,3
Zniekształcenia kręgosłupa		2811	1057,0	18283	695,5	2379	850,7	16846	639,4	1201	499,1	14981	565,3
Zaburzenia refrakcji i akomodacji		1403	527,6	9295	353,6	1474	527,1	8798	333,9	1093	454,2	9218	347,8
Dychawica oskrzelowa		1074	403,9	12040	458,0	1280	457,7	13162	499,6	1129	469,2	12710	479,6
Alergie skórne		668	251,2	5158	196,2	558	199,5	5235	198,7	313	130,1	5220	197,0
Alergie pokarmowe		620	233,1	3293	125,3	409	146,3	3107	117,9	335	139,2	3155	119,1
Otyłość		588	221,1	6555	249,4	436	155,9	6555	248,8	366	152,1	6555	247,3
Niedokrwistość		456	171,5	5199	197,8	668	238,9	5880	223,2	544	226,1	5192	195,9
Choroby układu moczowego		322	121,1	2775	105,6	324	115,9	2690	102,1	94	39,1	2972	112,1
Zaburzenia rozwoju ogółem		371	139,5	3775	143,6	315	112,6	3950	149,9	298	123,8	3803	143,5
w tym:	fizycznego	220	82,7	2483	94,5	178	63,7	2436	92,5	173	71,9	2271	85,7
	psychomotorycznego	109	41,0	992	37,7	105	37,5	922	35,0	92	38,2	914	34,5

*Liczono do ludności objętej opieką przez lekarza POZ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Tabela 5. Stan zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej

Rozpoznanie - według najczęstszych schorzeń		2012				2013				2014			
		Elbląg		Województwo		Elbląg		Województwo		Elbląg		Województwo	
		Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)	Chorobow ość w liczbach bezwzgl.	Chorobow ość (wskaźnik na 10 tys. ludności*)
OGÓŁEM		78643	6937,5	541006	5563,1	71144	5976,0	520983	5183,2	67805	6745,4	536716	4644,0
Choroby układu krążenia ogółem		39581	3491,6	255237	2624,6	39319	3302,7	251601	2503,1	33386	3321,3	247468	2141,2
w tym:	Choroba nadciśnieniowa	23254	2051,3	173524	1784,3	24499	2057,9	178096	1771,8	21456	2134,5	177557	1536,3
	Niedokrwienność serca	12384	1092,4	55473	570,4	11990	1007,1	55359	550,8	10998	1094,1	52039	450,3
Choroby obwodowego układu nerwowego		17215	1518,6	83033	853,8	18770	1576,6	83274	828,5	16698	1661,2	83232	720,2
Choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej		16992	1498,9	118644	1220,0	18969	1593,4	132735	1320,6	22092	2197,8	145264	1256,9
Przewlekłe choroby układu trawiennego		13913	1227,3	82840	851,8	16293	1368,6	88339	878,9	17132	1704,3	93912	812,6
Przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa		7043	621,3	39967	411,0	6403	537,8	39843	396,4	5711	568,1	40395	349,5

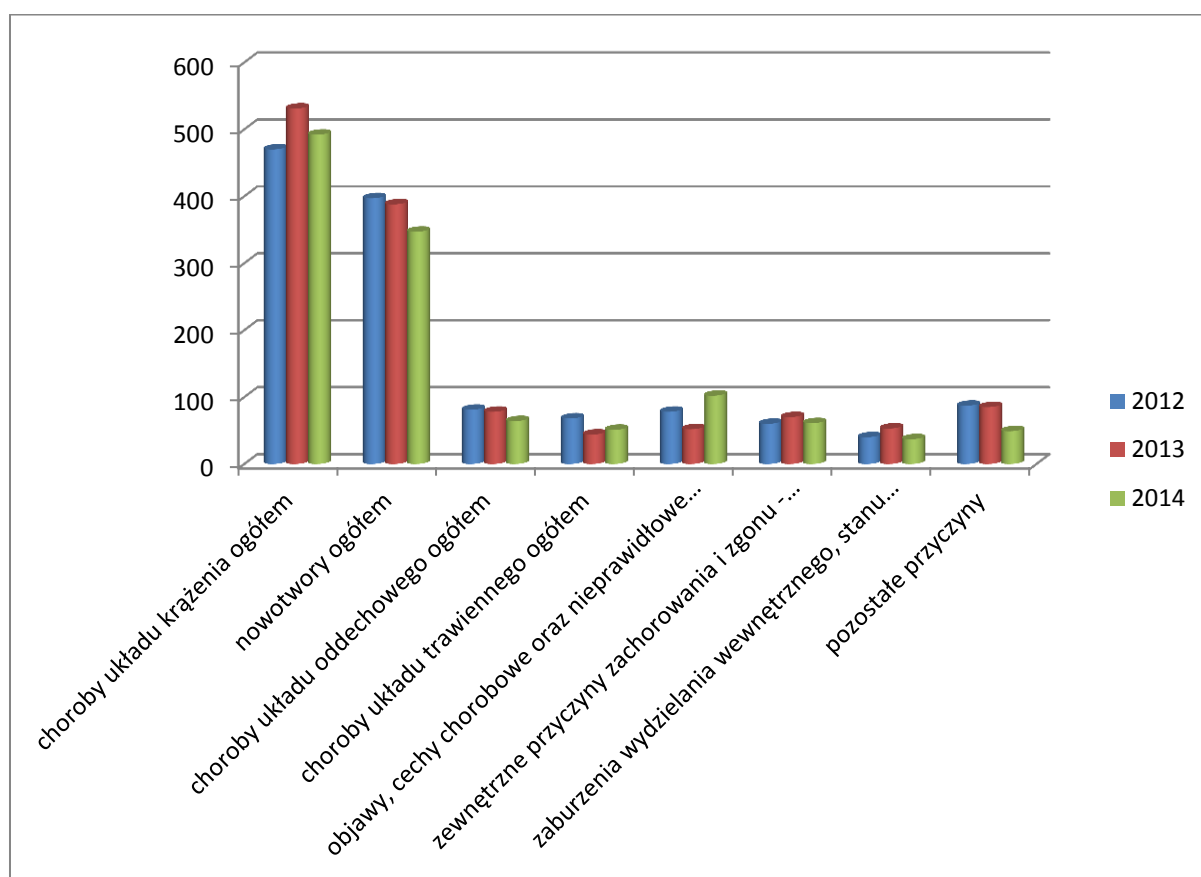
*Liczono do ludności objętej opieką przez lekarza POZ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

Do najczęstszych przyczyn zgonów w Elblągu należą choroby układu krążenia oraz nowotwory (rysunek 4). W 2013 roku najwięcej zgonów było z powodu chorób układu krążenia – zmarło 531 osób. W 2014 roku nastąpił niewielki spadek (zmarły 492 osoby). Drugą najważniejszą przyczyną zgonów były nowotwory. W 2012 roku na tę chorobę zmarło 397 osób, w 2013 – 388, a w 2014 roku zmarło 347 osób. Na przestrzeni trzech lat, umieralność na choroby nowotworowe zmniejsza się.

W pozostałych przypadkach zgonów z innych przyczyn odnotowano od 37 do 102 przypadków innych chorób, m.in.: choroby układu oddechowego, choroby układu trawiennego, zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej oraz zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu.

Rysunek 4. Przyczyny zgonów w Elblągu w latach 2012-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2012-2014

3.4 Edukacja

Edukacja to najprościej mówiąc nauczanie i wychowanie, a wychowanie to świadome oddziaływanie przez wychowawcę na wychowanka, mające na celu wytworzenie pewnej zmiany w jego osobowości. Przez ten termin rozumieć można także określenie poziomu wiedzy danej osoby, społeczeństwa lub państwa. Jest to ogół czynności polegający na zdobywaniu, przekazywaniu, kształtowaniu cech i umiejętności.

W Elblągu, w roku szkolnym 2014/2015 funkcjonowały:

- 22 przedszkola publiczne, do których uczęszcza 2419 dzieci,
- 12 przedszkoli niepublicznych, w których jest 984 dzieci,
- 18 oddziałów wychowania przedszkolnego funkcjonujących przy miejskich szkołach podstawowych obejmujących edukacją 434 dzieci,
- 2 oddziały w szkole publicznej prowadzonej przez Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich, do których uczęszcza 27 dzieci.

Ponadto funkcjonuje 15 szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Miasto Elbląg, w których uczy się 6251 uczniów oraz 9 gimnazjów, do których uczęszcza 2884.

W mieście funkcjonują również szkoły i placówki prowadzone przez inne podmioty. Są to: Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich, do której uczęszcza 41 uczniów, Publiczne Gimnazjum Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich z 26 uczniami, Zespół Szkół Pijarskich, w którym kształcą się 292 uczniów (131 w szkole podstawowej, 117 w gimnazjum, 44 w LO), Zespół Szkół Akademickich, w którym naukę pobiera 44 uczniów (13 w szkole podstawowej, 31 w gimnazjum), Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Elblągu prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Elblągu przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, w wieku od 0 do 25 lat (w okresie od stycznia do czerwca 2015 r. uczęszczało do OREW 51 wychowanków, od września do grudnia 2015 r. w ramach OREW edukacją i rewalidacją objętych było 47 wychowanków) oraz Niepubliczne Przedszkole Specjalne, prowadzone przez PSONI Koło w Elblągu, do którego uczęszczało 5 dzieci. Do przedszkola przyjmowane są dzieci z autyzmem, zespołem Aspergera, upośledzeniem intelektualnym w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, w tym: z afazją, niewidzące i niedowidzące, niesłyszące i niedosłyszące, z niepełnosprawnością sprzężoną.

W mieście funkcjonuje również 12 szkół ponadgimnazjalnych oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, a także Centrum Kształcenia Praktycznego.

Do liceów ogólnokształcących uczęszcza 1963 uczniów, 3534 osób kształci się w szkołach zawodowych na 36 kierunkach zawodowych (szkolnictwo zawodowe dla młodzieży i dorosłych obejmuje: zasadnicze szkoły zawodowe, technika, szkoły policealne).

Działają również szkoły niepubliczne dla dorosłych z uprawnieniami szkół publicznych, do których uczęszcza 2768 osób.

Gmina Miasto Elbląg na prawach powiatu prowadzi 2 specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, w których edukację pobiera 306 uczniów: 107 - w szkole podstawowej, 87 - w gimnazjum, 46 - w szkole przysposabiającej do pracy oraz 66 - w zasadniczej szkole zawodowej.

Ogólna liczba uczniów w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych w latach 2012-2016 utrzymuje się na podobnym poziomie. Najmniej uczniów, bo 348 było w 2015 roku, w 2016 roku było o 9 uczniów więcej, najwięcej zaś uczniów uczyło się w 2012 roku – 391. Liczba oddziałów wynosiła od 57 do 59.

Tabela 6. Liczba uczniów w SOSW Elbląga na przestrzeni 5 lat

SOSW 1	2012 r.		2013 r.		2014 r.		2015 r.		2016 r.	
	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Szkoła podstawowa	42	11	39	11	43	11	48	13	38	10
Gimnazjum	107	15	103	15	94	13	70	9	65	9
Szkoła przysp. do pracy	40	7	43	7	36	7	31	6	46	9
ZSZ	88	8	66	5	64	6	65	6	66	6
Punkt przedszkolny	0	0	0	0	0	0	0	0	8	1
RAZEM:	277	41	251	38	237	37	214	34	223	35
SOSW 2										
Przedszkole	35	7	38	7	39	7	41	7	34	7
Szkoła podstawowa	76	10,5	81	11	73	12	70	14	69	13
Gimnazjum	3	0,5	7	1	11	2	14	2	22	4
RAZEM:	114	18	126	19	123	21	125	23	125	24
OGÓŁEM SOSW 1 i 2	391	59	377	57	360	58	339	57	348	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Edukacji i Sportu

Liczbę uczniów w integracji szkół Elbląga na przestrzeni 5 lat przedstawia poniższa tabela. Wynika z niej, że ogólna liczba uczniów w latach 2012-2016 w szkołach podstawowych w klasach integracyjnych utrzymuje się na podobnym poziomie. Najmniej uczniów, bo 379 było w 2013 roku, najwięcej – w 2012 roku i 2015 roku (odpowiednio 415 i 413 uczniów). Liczba oddziałów wynosiła od 22 do 24. Natomiast w klasach specjalnych liczba uczniów kształtowała się od 15 w 2013 roku do 20 w 2016 roku. Liczba oddziałów wynosiła od 1 w 2016 roku do 3 w latach wcześniejszych.

Natomiast liczba uczniów w latach 2012-2016 w gimnazjach w klasach integracyjnych kształtowała się od 113 uczniów w latach 2012 i 2014 do 162 w 2013 roku. Liczba oddziałów wynosiła od 6 do 10. Natomiast klasy specjalne funkcjonowały w 2012 i 2013 roku. Uczyło się w nich 5 uczniów w 1 oddziale i w 2013 roku 12 uczniów w 2 oddziałach.

W IV Liceum funkcjonowały klasy integracyjne. Najmniej uczniów - 39 uczyło się w 2012 roku w 2 oddziałach. W kolejnych latach w każdym roku w 3 oddziałach naukę pobierało od 53 w 2016 roku do 55 uczniów (2013 i 2014 r.).

Tabela 7. Liczba uczniów w integracji szkół Elbląga na przestrzeni 5 lat

Wyszczególnienie	2012 r.				2013 r.				2014 r.				2015 r.				2016 r.			
	klasy integracyjne		klasy specjalne		klasy integracyjne		klasy specjalne		klasy integracyjne		klasy specjalne		klasy integracyjne		klasy specjalne		klasy integracyjne		klasy specjalne	
	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.	Liczba oddział.	Og. liczba ucz. w kl.
SP 4	3	52			1	18														
SP 6	8	141			8	136			8	130			7	115			7	118		
SP 8	1	15			1	16			2	32			2	34			2	36		
SP 14			3	17			3	15			3	18			3	16			1	20
SP 23	6	101			7	121			6	97			7	122			7	117		
ZS nr 2- SP 25	6	106			5	88			7	128			8	142			7	120		
Razem	24	415	3	17	22	379	3	15	23	387	3	18	24	413	3	16	23	391	1	20
ZS nr 2 – Gimnazjum 10	6	113			6	114			6	113			6	122			7	136		
Gimnazjum 6	4	67			3	35			3	58							3	56		
Gimnazjum 7	3	48	1	5	1	13	2	12	2	34	1	7					1	17		
Razem	6	113	1	5	10	162	2	12	6	113	0	0	6	122	0	0	7	136	0	0
IV LO	2	39	0	0	3	55	0	0	3	55	0	0	3	54	0	0	3	53	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Edukacji i Sportu
Liczba oddział. = Liczba oddziałów, Og. liczba ucz. w kl. = Ogólna liczba uczniów w klasach

3.5 Zasoby mieszkaniowe

Zasób mieszkaniowy miasta tworzą lokale gminne znajdujące się w budynkach mieszkalnych należących w całości do gminy, lokale gminne w budynkach, w których gmina posiada udziały (nieruchomości wspólnot mieszkaniowych) oraz lokale gminne w budynkach spółdzielni mieszkaniowej.

Tabela 8. Zestawienie ilościowe gminnego zasobu mieszkaniowego (stan na dzień 31.12.2015 r.)

Wyszczególnienie	Liczba budynków	Liczba lokali	Pow. użytkowa (m ²)
budynki w 100% gminne	211	1879	75.992,26
lokale gminne we wspólnotach mieszkaniowych oraz w SM „Zrzeszeni”	815	4296	183.093,74
Ogółem	1026	6175	259.086

Źródło: Opracowanie własne oraz informacje z ZBK

Wśród gminnych zasobów mieszkaniowych dominują budynki wybudowane przed 1945 rokiem, które stanowią około 91,27% budynków w całości należących do miasta i 77,95% budynków, w których miasto ma jedynie udziały. Znajdują się wśród nich budynki wpisane do rejestru zabytków oraz znajdujące się w strefie ochrony konserwatorskiej. Jednocześnie aż 39 spośród 211 budynków gminnych (19%) kwalifikuje się do rozbiórki.

Tabela 9. Stan techniczny budynków stanowiących zasoby komunalne miasta (stan na 31.12.2015 r.)

Własność	Ocena stanu technicznego		
	Zły	Średni	Dobry
Gmina Miasto Elbląg	27%	68%	5%
Wspólnoty mieszkaniowe	0,00%	53%	47%

Źródło: Opracowanie własne oraz informacje z ZBK

W zakresie wyposażenia w podstawowe instalacje, lokale gminne wyposażone są w całości w instalację wodociągową (100% zasobu), w instalację kanalizacyjną w 99,11% i w gazową z miejskiej sieci w 90,92%. Jedynie 35,86% lokali gminnych połączonych jest z miejską siecią grzewczą. Wyższy standard posiadają lokale zlokalizowane w budynkach wspólnot mieszkaniowych. Stan techniczny budynków i lokali wiąże się z wiekiem budynków i przeprowadzanymi w ostatnich latach remontami o zwiększonym zakresie, polegającymi między innymi na pracach termo modernizacyjnych, izolacyjnych, wymianie drzwi i okien, modernizacji instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. Realizacja tych

działań finansowana była w dużym stopniu dzięki kredytom bankowym komercyjnym oraz kredytom z udziałem premii termoizolacyjnej z Banku Gospodarstwa Krajowego.

Przewiduje się, że na 31.12.2020 zasób mieszkaniowy gminy wynosić będzie około 4957 lokali i zmniejszy się w stosunku do 2015 roku o 1048 mieszkań, czyli o 17,5%. Spadek ten wynika głównie z przewidywanej sprzedaży mieszkań ich najemcom (około 200 rocznie). Spadek liczby lokali spowodowany jest również rozbiórkami budynków gminnych.

Według stanu na 31.12.2015 roku zapotrzebowanie na lokale mieszkalne ogółem wynosiło 1540 sztuk, w tym: 275 lokali na podstawie złożonych wniosków o przydział lokalu, 1195 lokali socjalnych na podstawie złożonych wyroków sądowych oraz 70 lokali zamiennych dla rodzin z budynków przeznaczonych do rozbiórki.

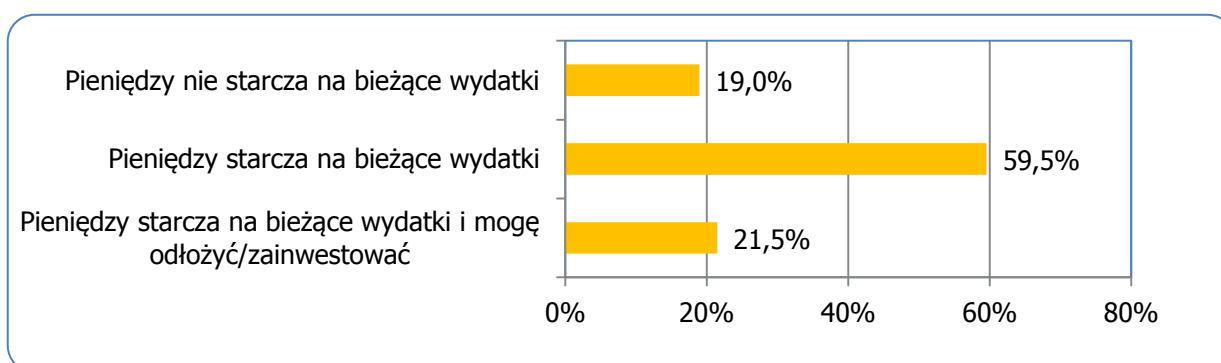
Wyżej wymienione potrzeby mieszkaniowe będą rekompensowane odzyskiem mieszkań w ramach istniejącego zasobu, budową nowych mieszkań bądź adaptacją budynków użytkowych na cele mieszkalne.

3.6 Standard życia mieszkańców Elbląga

Podstawowym wskaźnikiem określającym warunki życia jest wynagrodzenie uzyskiwane za pracę. W ostatnich latach dało się zaobserwować wzrost średniego wynagrodzenia brutto pracowników zatrudnionych w Elblągu z 3363,24 zł w 2012 r. do 3620,55 zł w 2014 r. i 3687,80 zł w 2015 roku. Przeciętny elblążanin zarabiał w 2015 r. o 463,08 zł mniej niż średnia krajowa.

Należy pamiętać, że wynagrodzenie nominalne nie musi przekładać się bezpośrednio na poziom życia. Brak jest jednak dla Elbląga badań statystycznych dotyczących kosztów życia. Pomocne w tej mierze są wyniki z 2010 roku „Badania potencjału społeczno-gospodarczego Elbląga i Suwałk”, które przedstawia poniższy wykres:

Rysunek 5. Badania potencjału społeczno-gospodarczego Elbląga i Suwałk 2010 rok

Źródło: „Badania potencjału społeczno – gospodarczego Elbląga i Suwałk” przeprowadzone przez firmę Kantor Doradcy w Zarządzaniu Sp. z o.o.

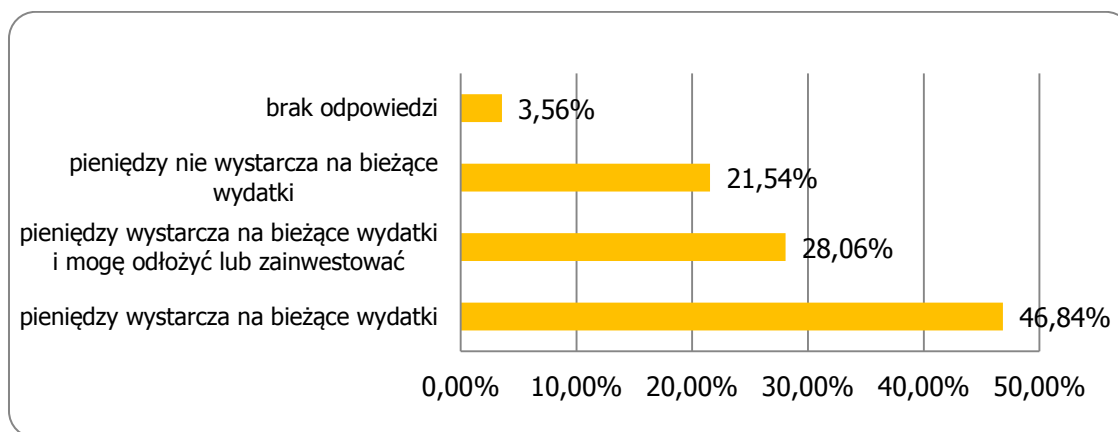
Na pytanie „Jak ocenia Pan/Pani swoją sytuację materialną?” aż 78,5% elblązan określało siebie jako nie będących w stanie z uzyskiwanego wynagrodzenia wydzielić części celem oszczędzania lub inwestowania. 19% ankietowanych twierdziło, że nie może pokryć ze swoich dochodów nawet bieżących wydatków. Badanie było przeprowadzone w 2010 roku, kiedy średnie wynagrodzenie w Elblągu wynosiło 86,5% średniej krajowej, podczas gdy w 2014 r. wyniosło ono 90,4% średniego wynagrodzenia w Polsce. Można zatem założyć, że przedstawiona w wynikach badania sytuacja uległa niewielkiej poprawie.

Największe regularne miesięczne wydatki mieszkańców związane są z zakupem żywności. Na drugim miejscu znajdują się wydatki na mieszkanie, zaś trzeci dobrem, na które najczęściej elblązanie wydają pieniądze jest odzież. Inaczej niż dla ogółu mieszkańców przedstawia się rozkład wydatków elblązan w grupie wiekowej 18 – 24. Tutaj na pierwsze miejsce wysuwają się wydatki na kulturę i rozrywkę, zaraz za nimi znajdują się wydatki na odzież. Wydatki na żywność stanowią dopiero trzecią pozycję w budżetach młodych elblązan.

Badania ankietowe przeprowadzone na początku 2016 roku pokazują podobne trendy. Ankieta została szerzej opisana w rozdziale 7.

Na pytanie „Jak ocenia Pan/Pani sytuację materialną swojego gospodarstwa rodzinnego?” prawie 47% badanych elblązan odpowiedziało, że pieniędzy wystarczy tylko na bieżące wydatki, ponad 21% grupie nie wystarczy pieniędzy nawet na bieżące wydatki, natomiast około 28% jest w stanie odłożyć część dochodu celem inwestowania lub oszczędzania (rysunek 6). Ponad 3,5 % respondentów nie odpowiedziało na powyższe pytanie.

Rysunek 6. Sytuacja materialna elblązan na podstawie ankiety 2016 rok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej w styczniu 2016 r.

Porównując oba badania okazuje się, że wyniki są bardzo podobne. Również nie zmieniły się priorytety związane z miesięcznymi wydatkami. W trójce najważniejszych znajdują się wydatki na mieszkanie, żywność i zdrowie; odpowiednio: 46,98%, 44,74% i 2,46%. Są to wydatki najważniejsze, na które przeznaczana jest największa część budżetu rodzinnego.

Dane GUS dotyczące mieszkalnictwa pokazują, że mieszkania w Elblągu są w większości dobrze wyposażone, jeśli chodzi o urządzenia sanitarne, sieci gazowe i ogrzewanie centralne. Według „Badania potencjału społeczno-gospodarczego Elbląga i Suwałk” większość elblążan swoją sytuację mieszkaniową ocenia dobrze lub bardzo dobrze (odpowiednio 48% i 20,4%). Dla niespełna 28,7% badanych sytuacja mieszkaniowa jest średnia lub dostateczna. Tylko 2,9% respondentów uważa, że ich sytuacja mieszkaniowa jest zła.

Nie bez wpływu na jakość życia mieszkańców pozostaje dostęp do dóbr wyższego rzędu takich jak oferta kulturalna i rozrywkowa. Elbląg ze swoją bogatą bazą instytucjonalną pełni ważną rolę kulturalnego ośrodka regionalnego. Mieszczą się tu m.in.: Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Sewruka, Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” z kinem, Galeria El, Biblioteka Elbląska im. Cypriana Norwida, Elbląska Orkiestra Kameralna i Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Elblągu, Młodzieżowy Dom Kultury, Multikino. Przedsięwzięcia kulturalne realizują także ośrodki kultury, kluby i liczne organizacje pozarządowe działające w Elblągu.

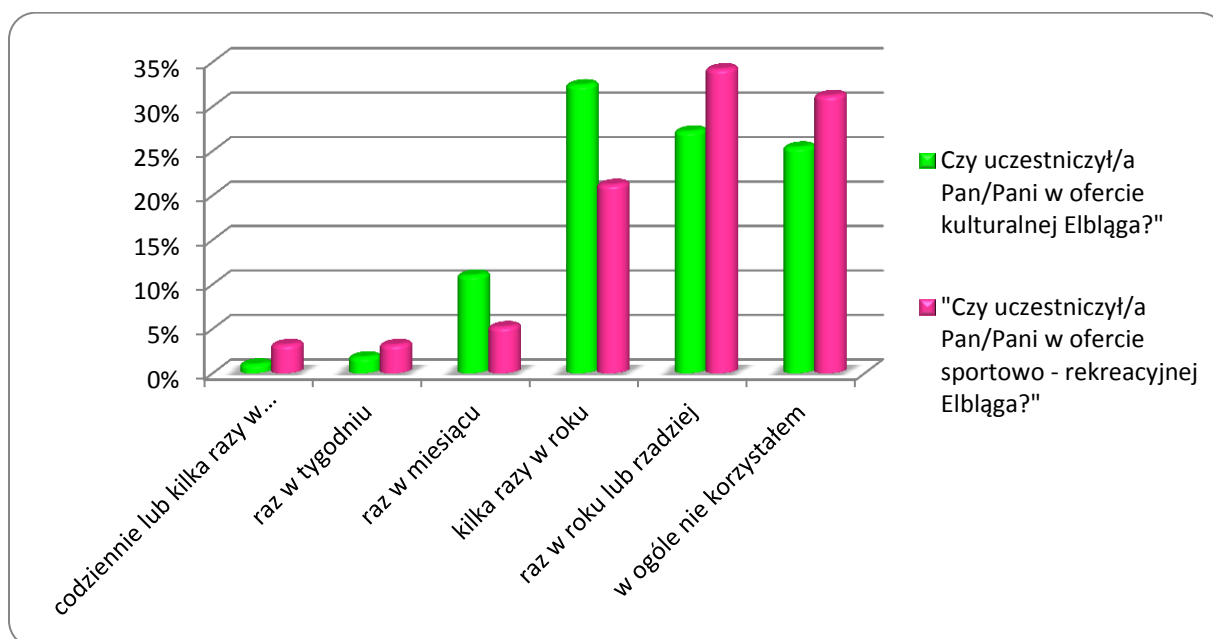
W mieście odbywa się wiele cyklicznych wydarzeń kulturalnych, jak np. Dni Elbląga, Święto Chleba, Ogólnopolski Festiwal Sztuki Słowa ...Czy to jest kochanie?, Festiwal Elbląg Rocks Europa, Elbląskie Noce Teatru i Poezji, Elbląska Wiosna Teatralna, Jazzbląg Festiwal, BalticCup, które mają oddziaływanie regionalne, ponadregionalne, ogólnopolskie i międzynarodowe.

Wydarzenia takie zazwyczaj cieszą się dużym powodzeniem, jednak odpowiedzi badanych na zadane pytania dotyczące oferty kulturalnej Elbląga są bardzo zróżnicowane. Na pytanie „Jak często (w ostatnim roku) uczestniczył/a Pan/Pani w ofercie kulturalnej Elbląga?” 32% badanych odpowiedziało, że kilka razy w roku. 27% korzysta z oferty raz w roku lub rzadziej, natomiast 25% respondentów w ogóle nie bierze udziału w organizowanych wydarzeniach (rysunek 7). Tu najczęstszą przyczyną jaką wskazali badani jest brak funduszy, które pozwoliłyby wziąć w nich udział.

Podobnie sprawa wygląda przy ofercie sportowo – rekreacyjnej Elbląga. Jednak tu aż 34% respondentów odpowiedziało, że bierze udział w takiej ofercie raz w roku lub rzadziej, 31% w ogóle z niej nie korzystało, natomiast kilka razy w roku uczestniczy w wydarzeniach sportowo – rekreacyjnych 21 %.

W obu przypadkach około 2 % badanych nie udzieliło na powyższe pytania odpowiedzi.

Rysunek 7. Uczestnictwo elblązan w ofercie kulturalnej oraz sportowo – rekreacyjnej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Należy podkreślić rolę i potencjał Elbląga jako ośrodka kulturalnego. Podregion elbląski „jest najlepiej wyposażonym w instytucje kultury i rozrywki obszarem [Polski Wschodniej] poza miastami regionalnymi (...). W związku z czym mieszkańcy Elbląga i okolic mają możliwość korzystania z wielu instytucji kulturalnych na miejscu”¹.

3.7 Struktura i obraz problemów w mieście

Poszukiwanie nowych rozwiązań to poważne wyzwanie dla miasta i społeczeństwa. W Elblągu, jak w każdym innym mieście, istnieje szereg problemów, z którymi boryka się nie tylko samorząd, ale prawie każdy mieszkaniec. Szereg podejmowanych działań musi być opartych o współpracę wszystkich instytucji, organizacji i podmiotów uczestniczących i odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa, a w szczególności samorządów terytorialnych, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i wymiaru sprawiedliwości.

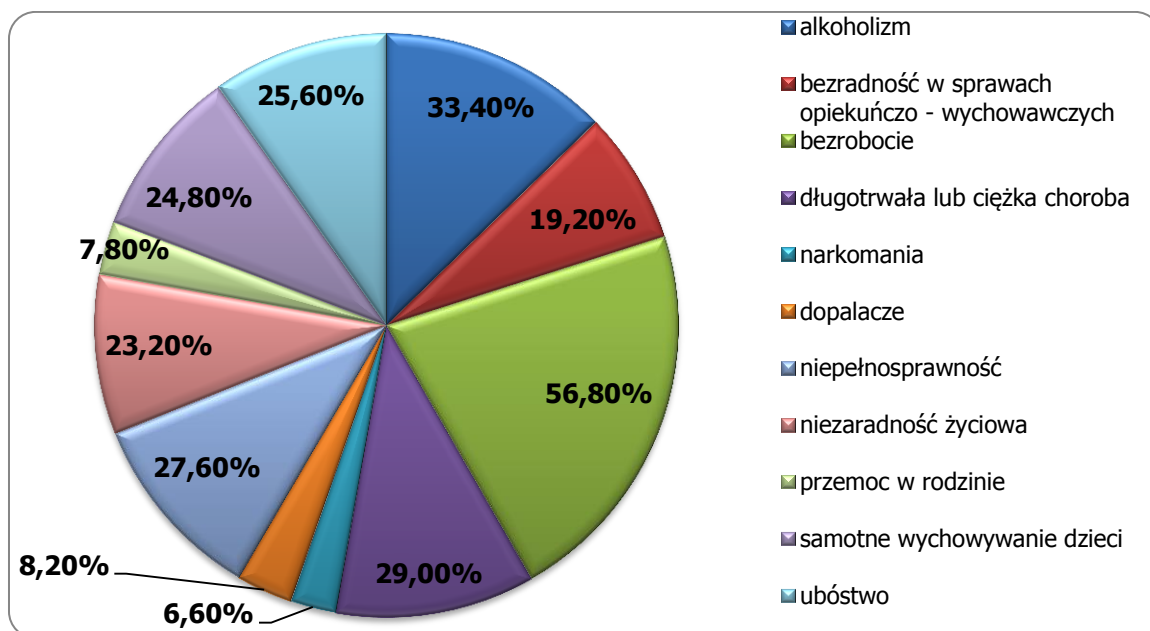
Problemy z jakimi najczęściej borykają się mieszkańcy Elbląga to bezrobocie i alkoholizm (rysunek 8). Ważnym problemem jest również długotrwała choroba, przestępczość

¹ dr hab. prof. PAN Przemysław Śleszyński, dr Konrad Ł. Czapiewski, Znaczenie ośrodków miejskich oraz ich hierarchicznych powiązań dla regionalnego i lokalnego rozwoju ekonomicznego i społecznego Polski Wschodniej

i niepełnosprawność. Warto również zwrócić uwagę na to, w jaki sposób miasto radzi sobie w zakresie wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej.

Problemem są także uzależnienia oraz dysfunkcje występujące w polskich rodzinach, takie jak przemoc w rodzinie, bezradność opiekuńczo – wychowawcza, które są opisane w rozdziale 5.

Rysunek 8. Problemy z jakimi spotykają się mieszkańcy Elbląga

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzanej ankiety

3.7.1 Bezrobocie

Bezrobocie to zjawisko społeczne, które polega na tym, że pewna część ludzi zdolnych do pracy i poszukujących pracy nie znajduje zatrudnienia.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy bezrobotny to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie².

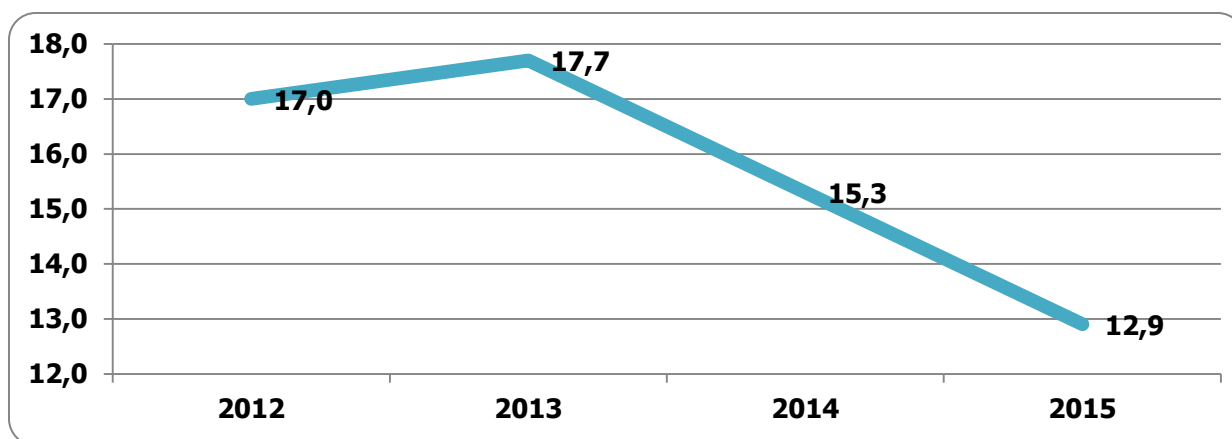
Na rynek pracy w Elblągu, przedkłada się nie tylko sytuacja elbląskich przedsiębiorstw, ale także poziom bezrobocia. W ostatnich latach nastąpiła poprawa, jednak wciąż wskaźnik stopy zarejestrowanego bezrobocia pozostaje wysoki. 15,3% osiągnięte na koniec 2014 roku to wynik lepszy o 2,4% w porównaniu z rokiem 2013; w 2015 roku nastąpił kolejny spadek poziomu bezrobocia o 2,4%. Mimo wyraźnej tendencji spadkowej jest to wciąż jeden

² Art. 2. pkt 2 Ustawy, Dz. U.2011.45.235

z najgorszych wyników w Polsce wśród miast na prawach powiatu i trzeci najgorszy wynik wśród miast w przedziale wielkości 100 tys.-200 tys. mieszkańców³.

Jeżeli spojrzeć na wahania poziomu bezrobocia w poszczególnych miesiącach w ciągu ostatnich trzech lat widać, że spore znaczenie ma dostępność miejsc pracy w branżach związanych z sezonowością, czego potwierdzeniem jest fakt, że np. branża budowlana odznacza się jednym z wyższych wskaźników zatrudnienia.

Rysunek 9. Wskaźnik stopy zarejestrowanego bezrobocia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Problemem jest także struktura bezrobocia. W prawie połowie przypadków (47,2%) mamy w Elblągu do czynienia z bezrobociem długotrwałym czyli z osobami pozostającymi bez pracy ponad rok (w tym 27,4% ogólnej liczby bezrobotnych stanowią bezrobotni pozostający bez zatrudnienia powyżej 2 lat). 56,4% osób zarejestrowanych jako bezrobotne nie posiada wykształcenia średniego.

Najliczniejsze grupy osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne na koniec 2014 roku stanowiły osoby w przedziale wieku 45+ (ok. 31%) oraz osoby w przedziałach wiekowych 25-34 lat (30%) i 35-44 lata (22%), w roku następnym, tj. 2015 bezrobocie w poszczególnych kategoriach wiekowych przedstawiały się podobnie; wynosiły odpowiednio: ok. 33%, 29% i 22%. Szczególnie w tym pierwszym przypadku jest to zjawisko niepokojące, osoby powyżej 50 roku życia to zazwyczaj osoby z określoną wiedzą i doświadczeniem, które nie są skłonne do zmiany zawodu, zdobycia nowych kwalifikacji, nie chcą też zmieniać miejsca zamieszkania, chociażby ze względów rodzinnych. W efekcie czego, grupa ta jest bardzo podatna na długotrwałość bezrobocia (33,9% zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia to osoby bezrobotne ponad 24 miesiące).

³ GUS

Z ankiety przeprowadzonej przez Urząd Miasta wynika, iż około 1/3 ankietowanych to osoby bezrobotne (29,33%). Osoby pracujące oraz prowadzące działalność gospodarczą stanowiły grupę 33,33%, studenci i uczniowie – 19,43%. Pozostała liczba ankietowanych to emeryci i renciści.

W strukturze bezrobocia w Elblągu nie zachodzą duże dysproporcje pod względem płci osób bezrobotnych. Udział kobiet w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wynosił na koniec 2014 roku 51,47%, a na koniec 2015 roku 52,44%. Przy czym należy zwrócić uwagę, że wśród kobiet bezrobotnych występuje większy odsetek osób z wyższym wykształceniem, niż w przypadku mężczyzn.

Aktualną sytuację dotyczącą bezrobocia przedstawia poniższa tabela:

Tabela 10. Osoby bezrobotne – stan na styczeń 2016 r.

Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z prawem do zasiłku	Osoby do 12 m-cy od dnia ukończenia nauki	Do 30 roku życia	Długotrwale bezrobotne	Powyżej 50 lat	Niepełnosprawni
5708	2741	2967	662	196	1370	3341	1705	356

Źródło: Na podstawie danych ze strony Powiatowego Urzędu Pracy w Elblągu

Warto również zwrócić uwagę na fakt, że wśród niepełnosprawnych osób bezrobotnych są osoby nie tylko z niepełnosprawnością ruchową, ale także osoby niepełnosprawne intelektualnie. Takim osobom szczególnie trudno jest znaleźć zatrudnienie. Zgodnie z danymi uzyskanymi z Powiatowego Urzędu Pracy w Elblągu liczba bezrobotnych niepełnosprawnych z upośledzeniem umysłowym, którzy zarejestrowali się w PUP wynosiła w 2012 roku 14 osób i co roku rosła o 1 osobę, w roku 2015 zarejestrowało się jedynie 7 osób.

3.7.2 Ubóstwo

Ubóstwo to zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny⁴.

Fakt ubóstwa to nie tylko niedostatek dóbr materialnych takich jak: jedzenie, schronienie, ubranie, transport, ale także brak zaspokojenia podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych, intelektualnych oraz duchowych. Ubóstwo stanowi zagrożenie dla realizacji życiowych celów.

Statystycznie pomiaru ubóstwa można dokonać uwzględniając kryteria poziomu dochodów i wydatków gospodarstwa domowego, na podstawie opinii samych domowników

⁴ Encyklopedia PWN

o niezbędnych im środkach do przeżycia na poziomie minimalnym, a także poprzez zastosowanie obiektywnych wskaźników określających warunki mieszkaniowe, wyposażenie lokalu czy sposoby spędzania wolnego czasu.

Wyróżnia się kilka kategorii ubóstwa:

- ubóstwo absolutne – czyli tak zwane minimum egzystencji. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone na później, a brak konsumpcji na tym poziomie prowadzi do biologicznego wyniszczenia i zagrożenia życia,
- ubóstwo względne – ma zmienną wartość i odnosi się do przeciętnego poziomu życia, które mierzone jest na ogół wysokością przeciętnych dochodów (wydatków). W tym pojęciu (relatywnym, względnym), w przeciwieństwie do pojęcia ubóstwa absolutnego (bezwzględnego), kładzie się nacisk nie tyle na bezwzględną wysokość dochodu ale na poziom nierówności, tj. dystans pomiędzy poziomem życia określonych grup ludności, który wynika z wysokości dochodu,
- ubóstwo subiektywne – odpowiada w przybliżeniu poziomowi dochodów deklarowanych przez respondentów jako ledwie wystarczające,
- ubóstwo ustawowe (w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej) – określona kwota dochodów, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego.

Ustalając skalę ubóstwa w Elblągu można jedynie brać pod uwagę ilość osób korzystających z pomocy społecznej. Kryteria do korzystania z pomocy społecznej oraz zasady przyznawania świadczeń określone są ustawą o pomocy społecznej.

Pomocy udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego, sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej⁵.

Pozyskane dane wskazują, iż liczba osób korzystających z pomocy społecznej nieznacznie spadła. Jednak mimo to jest nadal stosunkowo duża.

⁵Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu za rok 2015

Tabela 11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej

Wyszczególnienie	Rok			
	2012	2013	2014	2015
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zleconych - ogółem				
Liczba rodzin ogółem	7765	7481	6647	6210
Liczba osób w rodzinach	14821	14268	12497	11433
% mieszkańców	12,4%	11,00%	10,68%	9,00%
Świadczenia pomocy społecznej przyznane decyzją administracyjną				
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie decyzją administracyjną	6001	6237	5852	5399
Liczba osób w tych rodzinach	11738	12137	11100	9981
Liczba decyzji skierowanych do osób z tych rodzin	4053	8941	8311	7459
Świadczenia pieniężne				
Liczba rodzin ogółem	3 973	5163	4273	3796
Świadczenia niepieniężne				
Liczba rodzin ogółem	4 091	5023	3540	3315
Pomoc w formie pracy socjalnej				
Liczba rodzin ogółem	7077	6246	6575	3954
Liczba osób w tych rodzinach	13401	11806	12360	7168
w tym pomoc wyłącznie w postaci pracy socjalnej:				
Liczba rodzin ogółem	1764	1244	795	811
Liczba osób w tych rodzinach	3083	2131	1397	1452

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

Uwaga: Powyższe dane nie sumują się, ponieważ w skali roku, te same rodziny korzystały z różnych form pomocy

Według Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu za rok 2015 wśród 6210 rodzin objętych pomocą społeczną w 2015 roku:

- ponad 61% korzystających z pomocy to osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe, tj. 3879 osób, a w tej liczbie 977 osób to emeryci i renciści, którzy stanowili ponad 25% środowisk jednoosobowych korzystających z pomocy.
- ponad 33% rodzin stanowiły rodziny z dziećmi, tj. 2063 rodziny, posiadające na utrzymaniu i wychowaniu ok. 3913 dzieci.
- ponad 18% rodzin stanowiły rodziny niepełne (1171 rodzin) posiadające na utrzymaniu i wychowaniu ponad 2063 dzieci,
- ponad 20% rodzin korzystających z pomocy stanowiły rodziny emerytów i rencistów (1285 rodzin).

W roku 2015, w stosunku do roku poprzedniego liczba rodzin, którym przyznano świadczenia w ramach zadań własnych i zleconych zmalała o 437, liczba osób w tych rodzinach, którym przyznano tę pomoc zmalała o 1064. Świadczeń pieniężnych przyznano 3796 rodzinom, niepieniężnych – 3315.

Tabela 12. Typy rodzin, którym MOPS udzielił pomocy w 2015 r.

Wyszczególnienie			Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Rodziny ogółem	Ogółem		6.210	11.433
	w tym:	gospodarstwa jednoosobowe	3.833	3.833
		gospodarstwa dwuosobowe	846	1.692
		gospodarstwa trzyosobowe	726	2.178
		gospodarstwa czteroosobowe	474	1.896
		gospodarstwa pięcioosobowe	215	1.070
		gospodarstwa sześcioosobowe i więcej	117	764
Rodziny z dziećmi	Ogółem		2.063	6.932
	w tym:	jedno dziecko	909	2.176
		dwoje dzieci	699	2.439
		troje dzieci	299	1.369
		czworo dzieci	98	538
		pięcioro dzieci	40	257
		sześcioro dzieci	9	68
		siedmioro dzieci i więcej	9	85
Rodziny niepełne	Ogółem		1.171	3.328
	w tym:	z jednym dzieckiem	573	1.168
		z dwójką dzieci	382	1.171
		z trojgiem dzieci	138	564
		z czworgiem i więcej dzieci	78	425
Rodziny emerytów i rencistów	Ogółem		1.285	1.760
	w tym:	gospodarstwo jednoosobowe	977	977
		rodzina dwuosobowa	209	418
		rodzina trzyosobowa	51	153
		rodzina czteroosobowa i więcej	48	212

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu za rok 2015.

Jedną z form wsparcia rodzin są dodatki mieszkaniowe. Z uwagi na zakres finansowy i skalę problemu, poniższa tabela stanowi ilustrację problemu w skali miasta i środków kierowanych na ten cel.

Tabela 13. Decyzje administracyjne w sprawie dodatków mieszkaniowych w Elblągu w latach 2012- 2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Ilość decyzji administracyjnych ogółem, w tym:	6081	6634	6051	5548

- Ilość decyzji przyznających świadczenia	5630	6025	5491	5127
- Ilość decyzji odmownych	206	243	320	224
- Ilość decyzji umarzających postępowanie	49	73	53	55
- Ilość innych decyzji wstrzymujących lub wznowiających świadczenie	196	291	184	142
- Ilość decyzji tytułem dochodzenia zwrotu nienależnie pobranych świadczeń	0	2	3	0

Źródło: Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu za lata 2012-2015.

Wysokość wydanych środków pieniężnych na dodatki mieszkaniowe w latach 2012-2015 kształtowała się następująco:

2012 rok – 8.628.077,69 zł, średnia wysokość dodatku mieszkaniowego wynosiła 214 zł

2013 rok – 8.211.358,22 zł, średnia wysokość dodatku mieszkaniowego wynosiła 256 zł

2014 rok – 8.073.041,90 zł, średnia wysokość dodatku mieszkaniowego wynosiła 235 zł

2015 rok – 6.545.322,68 zł, średnia wysokość dodatku mieszkaniowego wynosiła 221 zł

Najczęstsze powody, które przyczyniają się do powstawania trudnych sytuacji życiowych przedstawia poniższa tabela 14. Warte uwagi jest niestety to, że w wielu przypadkach, w rodzinach, które korzystają ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej występują po kilka, nawet cztery z wymienionych niżej dysfunkcji:

- ubóstwo - gdzie zanotowano wzrost aż o 13% w okresie 2011-2013,
- bezrobocie - gdzie zanotowano wzrost aż o 16% w analogicznym okresie,
- bezdomność - gdzie zanotowano wzrost o 31 osób,
- opuszczenie zakładu karnego – gdzie zanotowano wzrost o 13 osób,
- przemoc w rodzinie – gdzie zanotowano spadek o ok. 15%.

Tabela 14. Powody sytuacji życiowej osób korzystających z MOPS

Powody udzielenia pomocy i wsparcia	2012 rok	2013 rok	2014 rok	2015 rok
Ubóstwo				
Liczba rodzin ogółem	3 888	4 242	4 012	3 643
Liczba osób w rodzinach	7 641	8 261	7 734	6 952
Bezrobocie				
Liczba rodzin ogółem	3 031	3 335	3 044	2 653
Liczba osób w rodzinach	6 937	7 505	6 784	5 909
Bezdomność				
Liczba rodzin, którym przyznano decyzją	322	313	288	261

świadczenie				
Liczba osób w rodzinach	393	390	348	324
Długotrwała lub ciężka choroba				
Liczba rodzin	2 144	2 100	2 017	2 043
Liczba osób w rodzinach	3 530	3 401	3 168	3 074
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego				
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	205	219	206	196
Liczba osób w rodzinach	247	274	256	238
Przemoc w rodzinie				
Liczba rodzin ogółem	36	33	28	26
Liczba osób w rodzinach	86	91	70	72
Ochrona macierzyństwa				
Liczba rodzin ogółem	255	267	266	286
W tym: liczba rodzin, którym udzielono wsparcia ze względu na: wielodzietność	138	141	143	163

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z MOPS w Elblągu

Optymistyczne jest, że od roku 2014 maleje w rodzinach liczba przypadków sytuacji negatywnych.

3.8 Bezpieczeństwo publiczne

Obowiązek ochrony bezpieczeństwa publicznego spoczywa na organach specjalnie powoływanych do jego ochrony. W Elblągu nad bezpieczeństwem jego mieszkańców czuwa Policja, Żandarmeria Wojskowa, Straż Miejska i Straż Graniczna.

Z Policją współpracuje Straż Miejska, która czuwa między innymi nad prawidłowym i bezpiecznym przebiegiem organizowanych na terenie miasta imprez. Zakres współpracy obu instytucji określony został w Porozumieniu Prezydenta Miasta Elbląga z Komendantem Miejskim Policji w Elblągu z dnia 10 grudnia 2013r.⁶ Powyższym porozumieniem, Straż Miejska zobowiązana została m.in. do prowadzenia szkoleń, zabezpieczania imprez o charakterze masowym, zabezpieczania terenów szkół w ramach akcji Bezpieczna droga do szkoły. Ponadto Straż Miejska prowadzi analizę w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego w Elblągu oraz zobowiązana jest do wspierania działań Policji w przypadkach występowania katastrof i klęsk żywiołowych.

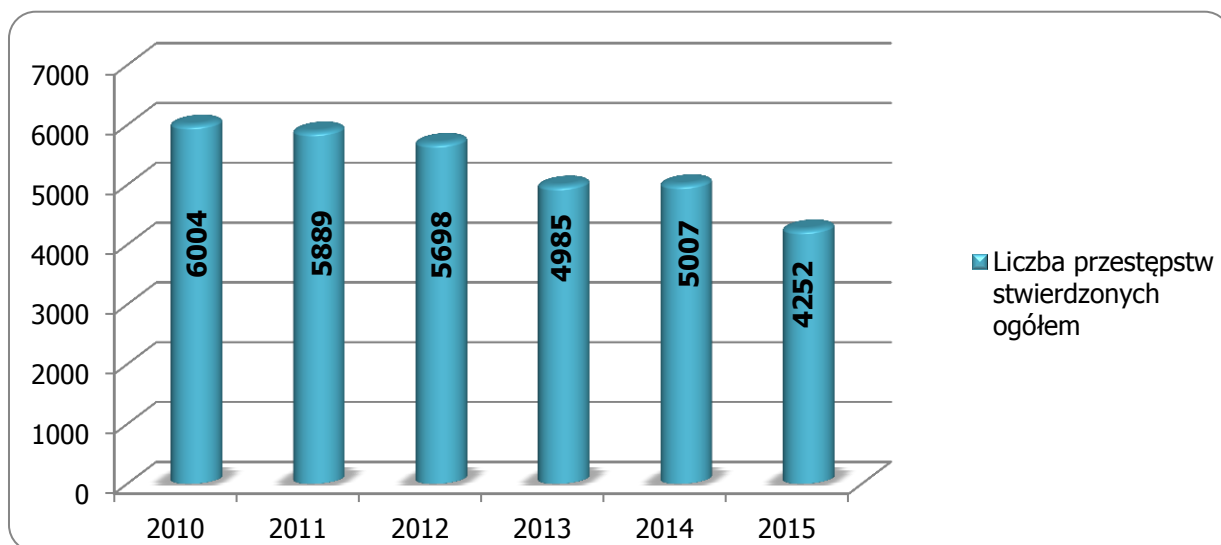
Głównym podmiotem odpowiedzialnym za walkę z przestępczością jest Komenda Miejska Policji w Elblągu, w której nad bezpieczeństwem elblążan czuwa 310 funkcjonariuszy.

Wskaźnik dynamiki przestępstw stwierdzonych ogółem w 2013 roku ukształtował się na poziomie 87,5%. Oznacza to o 713 przestępstw mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. W roku 2014 wskaźnik ten wzrósł i w stosunku do roku 2013 wyniósł 100,4%,

⁶ Cele i kierunki Straży Miejskiej miasta Elbląg na lata 2015 – 2020.

natomiast w 2015 roku liczba przestępstw ponownie zmalała, tym razem o 755 przestępstw. Liczbę popełnionych przestępstw ogółem przedstawia poniższy rysunek:

Rysunek 10. Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem w latach 2010 - 2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z KMP w Elblągu.

W grupie przestępstw kryminalnych stwierdzono mniejszą ilość przestępstw niż przed rokiem, o 322. Należy jednak zauważyć, że liczba przestępstw kryminalnych zaistniałych na terenie miasta Elbląga sukcesywnie spada, wahając się na przestrzeni ostatnich kilku lat – 4.297 w 2009 roku do 4.553 w 2010 roku, 4.227 w 2011 roku, 4.168 w 2012 roku do 3.846 w 2013 roku. W 2014 roku ta liczba jeszcze zmalała do 3.612⁷.

Liczba przestępstw kryminalnych ze względu na kategorie kształtuje się bardzo różnie. Optymistyczne jest jednak to, że w niektórych kategoriach, w stosunku do lat ubiegłych zmalała.

Tabela 15. Liczba przestępstw kryminalnych popełnionych w latach 2012 - 2015

Przestępstwa	2012	2013	2014	2015
Bójki i pobicia	55	37	21	23
Kradzieże cudzej rzeczy	1291	1163	1059	782
Uszkodzenie mienia	506	438	392	375
Kradzieże z włamaniem	711	771	761	816
Uszczerbek na zdrowiu	81	99	79	101
Kradzieże samochodów	25	36	19	20
Rozboje	114	156	61	63

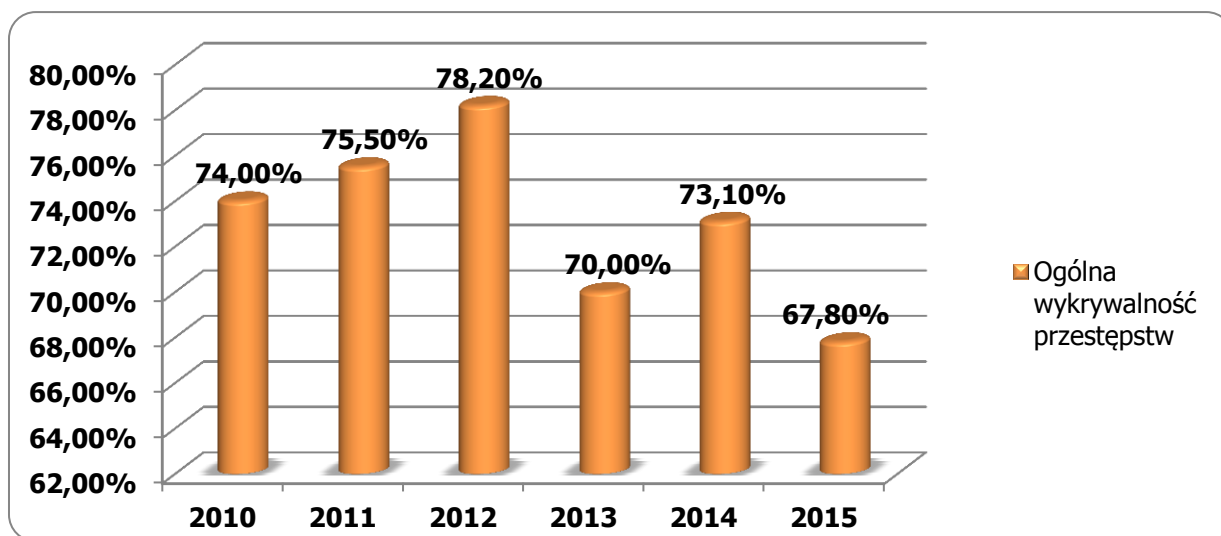
Źródło: Sprawozdanie z działalności komendanta miejskiego policji w Elblągu i informacja o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie działania KMP w Elblągu w 2015 roku

⁷ Sprawozdanie z działalności komendanta miejskiego policji w Elblągu i informacja o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie działania KMP w Elblągu w 2014 roku

Wśród przestępstw kryminalnych są również takie, których w roku 2014 było więcej niż w 2013 roku. Należą do nich między innymi przestępstwa narkotykowe, których zanotowano 278, tj. o 17 więcej oraz zabójstwa – 2, w roku 2013 – 0. Jednak już w roku 2015 przestępstw narkotykowych było o 118 mniej oraz o 1 zabójstwo więcej.

Wskaźnik wykrywalności przestępstw w roku 2014 wyniósł 73,1% ogółem. W stosunku do roku poprzedniego był większy o 3,1%, jednak aż o 5,1% mniejszy w porównaniu z rokiem 2012. Natomiast wykrywalność sprawców przestępstw kryminalnych wyniosła 66,6% i również wzrosła, w tym przypadku o 2,3%. Przestępstwa gospodarcze wykryte zostały w 86,2%, co oznacza wzrost wykrywalności w tej grupie przestępstw o 3,0%. W roku 2015 wskaźnik wykrycia przestępstw ogółem zmalał o 5,3% i wyniósł 67,8%. Wskaźnik wykrycia sprawców przestępstw kryminalnych wyniósł 62,7% i również był mniejszy niż przed rokiem, natomiast przestępstw gospodarczych 74,0% i był mniejszy o 12,2%. Biorąc jednak pod uwagę dłuższy okres czasu, w tym przypadku lata 2010 – 2015, mimo wahań wykrywalności, można śmiało powiedzieć że utrzymuje się ona na jednakowym poziomie (rysunek 11).

Rysunek 11. Ogólna wykrywalność przestępstw w Elblągu w latach 2010- 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez KMP w Elblągu

W 2014 roku w zakończonych postępowaniach przygotowawczych ustalono 2091 osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa i odzyskano mienie o wartości 666.022 zł. Natomiast w 2015 roku ustalono 1913 osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa i odzyskano mienie o wartości 247.781 zł.

Zjawisko przestępczości dotyczy również osób nieletnich. Wśród wszystkich ustalonych sprawców przestępstw, aż 89 to właśnie sprawcy nieletni, którym sumie zarzucono popełnienie 117 czynów karalnych. W stosunku do ogółu przestępstw jest to 2,3%.

Ze wszystkich przestępstw popełnianych przez nieletnich większość to przestępstwa kryminalne. W 2015 roku zarzucono im aż 110 przestępstw, wśród których znalazły się między innymi:

- 24 kradzieże rzeczy cudzej,
- 12 uszkodzeń mienia,
- 10 uszczerbków na zdrowiu,
- 19 kradzieży z włamaniem,
- 8 bójek i pobić,
- 7 rozbojów.

Poza tym ujawniono 2 nieletnich sprawców przestępstw narkotykowych, którym zarzucono popełnienie 2 czyny karalne. Dla porównania w roku 2014 nieletnich sprawców przestępstw narkotykowych było 6 i zarzucono im popełnienie 15 czynów karalnych.

Nieletni co do których istnieje podejrzenie, że popełnili czyn karalny i zarazem istnieje obawa, że mogą się ukryć, albo zatrzeć ślady czynu umieszczani są w **Policyjnej Izbie Dziecka**. Ponadto przewożeni są do niej nieletni, którzy ukończyli 13 lat, a nie ukończyli 17 lat i jednocześnie nie można ustalić ich tożsamości oraz nieletni wymagający niezwłocznej opieki, w przypadku kiedy nie jest możliwe natychmiastowe dostarczenie ich rodzicom bądź opiekunom ani umieszczenie w Pogotowiu Opiekuńczym. W tym przypadku są to nieletni między 13 a 18 rokiem życia.

W roku 2013 policjanci Komendy Miejskiej Policji w Elblągu zatrzymali w Policyjnych Izbach Dziecka 141 nieletnich.

Ponadto Policjanci ujawnili i zatrzymali 32 nieletnich przebywających na ucieczce z domu rodzinnego oraz 875 na ucieczce z placówek opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych, które to osoby nieletnie doprowadzono do wskazanych placówek bez zatrzymywania w Izbie Dziecka.

Do 30 września 2013 r. przy KMP Elbląg, funkcjonowała Policyjna Izba Dziecka, która rozkazem organizacyjnym KWP Olsztyn została zlikwidowana. W trakcie jej funkcjonowania w roku 2013 przebywało w niej ogółem 126 osób nieletnich. Od 1 października 2013 zatrzymani nieletni przewożeni są do Izb Dziecka w Gdańsku i Olsztynie – w tym okresie zatrzymano 15 nieletnich.

3.9 Bezdomność

„Osoba bezdomna to każda osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba nie zamieszkująca w lokalu mieszkalnym a zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”.⁸

Najczęstszą przyczyną bezdomności są: sytuacja społeczno–ekonomiczna, wzrost bezrobocia, brak miejsc w zakładach opiekuńczych oraz powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania. Ponadto na zjawisko bezdomności wpływ ma patologia, alkoholizm, odrzucenie lub brak opieki ze strony najbliższych, przestępczość, rozpad rodziny oraz przemoc w rodzinie i eksmisje.

Co roku w okresie jesienno zimowym, na terenie miasta i powiatu elbląskiego prowadzone są przez wszystkie instytucje powołane do pomocy, działania wobec osób bezdomnych, nieporadnych życiowo i znajdujących się w okolicznościach zagrażających ich życiu i zdrowiu w związku ze spadkiem temperatur powietrza w tym okresie.

Straż Miejska kontroluje pustostany, opuszczone i nie zamieszkałe budynki, a także wszystkie możliwe miejsca, w których mogą przebywać osoby bezdomne. Wspólnie z pracownikami socjalnymi MOPS w Elblągu, docierają do miejsc przebywania i gromadzenia się tych osób. W tym celu opracowywane są harmonogramy wyjazdów. W okresie od listopada do marca włącznie, zespoły wyjazdowe kontrolują rejony Elbląga, w których najczęściej można spotkać osoby bezdomne, potrzebujące schronienia na zimę oraz ciepłej odzieży i posiłku.⁹

Komenda Miejska Policji w Elblągu również prowadzi w tym okresie wzmożone działania prewencyjno – pomocowe. Funkcjonariusze zobowiązani są do monitorowania miejsc, w których mogą przebywać osoby bezdomne.

Osoby bezdomne otrzymują informatory z wykazem instytucji pomocowych, noclegowni, które działają na terenie Miasta Elbląga oraz informację w jakim zakresie powyższe podmioty świadczą pomoc. Ponadto, w ramach funkcjonowania Miejskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego, na bieżąco podejmowane są interwencje w każdej sytuacji, w której osoba bezdomna potrzebuje pomocy.

Osobom bezdomnym pomoc oferują:

⁸ Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12.03.2014r., art. 6 pkt. 8.

⁹ Cele i kierunki działań Straży Miejskiej miasta Elbląg na lata 2015 - 2020

1. Dom dla Bezdomnych im. Św. Brata Alberta przy ul. Nowodworskiej 49.

Placówka prowadzona jest przez Stowarzyszenie na rzecz osób bezdomnych i potrzebujących „Od nowa...”. Na bazie placówki dysponującej 120 miejscami świadczone są trzy formy pomocy dla bezdomnych mężczyzn: Schronisko dla osób bezdomnych - 100 miejsc, Noclegownia - 13 miejsc i Ogrzewalnia – 7 miejsc.

2. Pogotowie Socjalne w Elblągu przy ul. Królewieckiej 102.

W jego strukturach funkcjonuje noclegownia dla osób bezdomnych trzeźwych i nietrzeźwych. W miesiącach zimowych placówka dysponuje 24 miejscami, w tym 11 dla osób nietrzeźwych i 13 miejscami dla bezdomnych trzeźwych potrzebujących noclegu.

3. Ośrodek Wsparcia i Interwencji Kryzysowej Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży przy ul. Nowodworskiej prowadzony jest przez Diecezję Elbląską. Zapewnia on 20 miejsc dla kobiet znajdujących się w sytuacji kryzysowej w związku z tymczasowym brakiem miejsca zamieszkania.

Ponadto osoby bezdomne mogą skorzystać z innych form pomocy: Caritas Diecezji Elbląskiej w okresie zimowym wydaje gorące posiłki oraz suchy prowiant, a Polski Czerwony Krzyż przekazuje odzież. Funkcjonuje stołówka w parafii Świętej Rodziny, która wydaje 100 posiłków dziennie przez 7 dni w tygodniu, a Bank Żywności - paczki żywnościowe dla każdego zgłaszającego się bezdomnego.

Na terenie województwa warmińsko – mazurskiego w okresie zimowym funkcjonuje bezpłatna, całodobowa infolinia dla osób bezdomnych, pod numerem telefonu **800 165 320**, pozwala to zapewnić wszystkim osobom bezdomnym i potrzebującym możliwość szybkiego dostępu do informacji, gdzie mogliby uzyskać pomoc. Informacje na temat osób bezdomnych można zgłaszać również pod numer telefonu 986 lub do Miejskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego, tel. **55 239 30 40**.

W ramach zadania dot. aktywizacji i reintegracji osób bezdomnych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu oferuje tzw. mieszkania treningowe, które są jednym z etapów w procesie reintegracji społecznej osób bezdomnych. Zespół kwalifikujący osoby bezdomne, które wyraziły chęć usamodzielnienia poprzez realizację indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności, powołany zarządzeniem Dyrektora MOPS, kieruje do zamieszkania w mieszkaniach treningowych. Czas trwania zadania dot. indywidualnego programu usamodzielniania w mieszkaniu treningowym przewiduje się na 2 lata. Docelowo zakłada się, że po zakończeniu okresu usamodzielniania w mieszkaniu treningowym i uzyskaniu pozytywnej opinii Społecznej Komisji Mieszkaniowej, osoby te zostaną

umieszczone na liście przydziału mieszkań z zasobów gminy.¹⁰ Zakwalifikowani do zamieszkania bezdomni we własnym zakresie przygotowują lokal do zamieszkania. W ramach przygotowań dokonują drobnych napraw, malowania, przy wsparciu Domu dla Bezdomnych, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji organizują niezbędne wyposażenie.

W 2014 roku, dwaj mężczyźni, którzy pozytywnie zakończyli pobyt w mieszkaniu treningowym otrzymali lokale z zasobów Miasta. Mężczyźni usamodzielnili się, wyszli z bezdomności, obecnie zamieszkują we własnych lokalach mieszkaniowych. Obecnie kolejny mieszkaniec, któremu w 2014 r. upłynął dwuletni termin pobytu w mieszkaniu, znajduje się na liście do przydziału mieszkania z zasobów Miasta Elbląga na 2015 r.

Nie wszyscy bezdomni jednak chcą skorzystać z pomocy. Zamieszkują klatki schodowe i tereny ogródków działkowych. Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz elbląscy dzielnicowi kontrolują miejsca przebywania bezdomnych i podejmują próby namówienia do przeniesienia się do noclegowni.

Szacuje się, że na terenie miasta przebywa około 160 osób bezdomnych. Nie wszyscy jednak korzystają z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i współpracujących instytucji oraz organizacji, dlatego dokładne określenie faktycznej liczby osób nie jest możliwe.

Na terenie miasta i powiatu elbląskiego notowane są również przypadki żebrania przez dorosłych już obywateli. Osoby takie najczęściej żebrzą w okolicach obiektów usługowo-handlowych, centrach handlowych, na ulicach, przed kościołami, po domach. Są to najczęściej osoby znajdujące się w niedostatku. Zgodnie z danymi uzyskanymi ze Straży Miejskiej w Elblągu w okresie 4 lat, tj. w latach 2012–2015 odnotowano 41 interwencji, które dotyczyły zgłoszeń żebractwa. I tak: w roku 2012 było ich 5, rok później 7, wzrost interwencji nastąpił w 2014 roku – odnotowano ich 15, natomiast w roku 2015 – 14.

W przypadku ujawnienia żebrzącego nieletniego funkcjonariusz obligatoryjnie powiadamia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Zespół Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii w celu rozpoznania sytuacji rodzinnej dziecka i podjęcia stosownych kroków.

3.10 Wspieranie rodziny oraz piecza zastępcza

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku kiedy rodzice nie mogą zapewnić opieki i wychowania swojemu dziecku. Przyjmuje ona formę pieczy rodzinnej i instytucjonalnej.

¹⁰ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej Elblągu za rok 2014.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodziny zastępcze dzieli się na: rodziny zastępcze spokrewnione, rodziny zastępcze niezawodowe oraz rodziny zastępcze zawodowe.

Objęcie dziecka pieczą zastępczą następuje na okres nie dłuższy niż do 18 roku życia. Osoba, która osiągnęła pełnoletniość w okresie pieczy zastępczej, może w niej przebywać, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia, jeżeli się uczy. Pobyt przedłużony zostaje za zgodą, odpowiednio, rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka albo dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej. Rodzina zastępcza zapewnia opiekę i wychowanie dziecku, które zostało całkowicie lub częściowo pozbawione opieki rodzicielskiej.

W Elblągu, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej wspierają rodziny zastępcze udzielając różnorodnych porad. Przede wszystkim są to porady pedagogiczne, ponadto w ramach monitoringu przeprowadza się odwiedziny tych rodzin. Rodziny zastępcze mogą korzystać z porad radcy prawnego, psychologa oraz porad lekarza psychiatry np. w „Domu Zacheusza”, wsparcia wolontariusza z „Centrum Wolontariatu”, a także pomocy kuratorów sądowych.

Tabela 16. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Gminy Miasto Elbląg

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka ogółem			
		2012 rok	2013 rok	2014 rok	2015 rok
1.	Rodziny zastępcze spokrewnione	207	205	196	175
2.	Rodziny zastępcze niezawodowe	56	58	56	56
3.	Rodziny zastępcze zawodowe	9	12 (w tym 3 poza E-g)	12 (w tym 3 poza E-g)	16 (w tym 3 poza E-g)
3.1	w tym rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	4	3	3	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności MOPS w Elblągu za lata 2012-2015

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu nadzoruje i koordynuje funkcjonowanie rodzin zastępczych dla terenu Gminy Miasto Elbląg. W roku 2015 nadzorem objętych zostało 246 rodzin zastępczych, w których wychowywało się 406 dzieci.

Formami instytucjonalnej pieczy zastępczej są placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny. W naszym mieście instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest przez:

- 1. Socjalizacyjna Całodobowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza, ul. Chrobrego 4.** Placówka ma charakter socjalizacyjny, posiada 30 miejsc dla małoletnich,
- 2. Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza nr 1, ul. Chrobrego 4/1A,** o charakterze socjalizacyjnym, posiadająca 14 miejsc dla małoletnich,
- 3. Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza nr 2, ul. Chrobrego 4/2A,** o charakterze socjalizacyjnym, posiadająca 14 miejsc dla małoletnich,
- 4. Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza nr 3, ul. Mazurska 6,** posiadająca 30 miejsc dla małoletnich, w tym: 20 miejsc o charakterze socjalizacyjnym, 10 miejsc o charakterze interwencyjnym.

Zadaniem placówek socjalizacyjnych jest całodobowa opieka i wychowanie oraz zaspokajanie niezbędnych potrzeb dziecka. Placówka opiekuńczo-wychowawcza o charakterze interwencyjnym stanowi doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej.

W celu wsparcia rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówkach:

- 1. Placówka wsparcia dziennego w Elblągu, ul. Łęczycka 26.** Prowadzona jest przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Okręgowego w Elblągu – dysponuje 20 miejscami dla dzieci;
- 2. Placówka wsparcia dziennego w Elblągu, ul. Robotnicza 29.** Placówka prowadzona jest przez Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN” – dysponuje 30 miejscami dla dzieci;
- 3. Placówka wsparcia dziennego w Elblągu, ul. Płk. Dąbka 79.** Prowadzona przez Stowarzyszenie Inicjatorów Społecznych „Przyjazny Krąg” – dysponująca 20 miejscami dla dzieci;
- 4. Placówka wsparcia dziennego w Elblągu, ul. Tuwima 4.** Placówkę prowadzi Stowarzyszenie Społeczno - Kulturalne „JAR” – dysponuje 20 miejscami dla dzieci.

W celu wspierania zamieszkałych w Elblągu rodziców biologicznych dziecka przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, został opracowany Elbląski Program Wspierania Rodziny oraz Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2015 – 2017”. Program w szczególności kładzie nacisk na wsparcie udzielane rodzinie naturalnej przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej oraz działania profilaktyczne mające zapobiegać umieszczeniu dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej i w rodzinie zastępczej. Wskazuje kierunki działań w zakresie rozwoju systemu pieczy zastępczej tj. w zapewnieniu odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach opieki zastępczej, stworzeniu odpowiednich

warunków do przebywania dzieci oraz zatrudnienia specjalistów pracujących z dzieckiem i rodziną, wyposażonych w odpowiednią wiedzę i umiejętności.

3.11 Współpraca międzysektorowa

Na terenie Elbląga zarejestrowanych jest ponad 300 organizacji pozarządowych, z których to z samorządem elbląskim w skali roku kontaktuje się około 150, z czego ponad 100 zabiega o wymierną współpracę z Urzędem Miasta. Elbląski samorząd współdziała z organizacjami pozarządowymi przede wszystkim w celu realizacji wszelkiego rodzaju działań zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców Elbląga.

Każdego roku przyjmowany jest uchwałą Rady Miejskiej Program współpracy pomiędzy samorządem miasta Elbląga a organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność pożytku publicznego na następny rok. Jest to deklaracja współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi.

Organizacje pozarządowe, działające na terenie Elbląga, swą największą aktywność przejawiają w sferze pomocy społecznej, ochrony zdrowia, pomocy osobom starszym oraz pomocy osobom niepełnosprawnym. Mówiąc o aktywności nie można pominąć grupy organizacji sportowych, w tym uczniowskich klubów sportowych, które zajmują się głównie rozwojem kultury fizycznej wśród dzieci i młodzieży oraz rzeszy organizacji działających w obszarze kultury i sztuki.

Współpraca samorządu z organizacjami działającymi w sferze pożytku publicznego opiera się głównie na zasadach: pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. W myśl tych zasad samorząd traktuje organizacje pozarządowe jako równoprawnych partnerów i oczekuje od organizacji aktywnego uczestniczenia w pracach grup zadaniowych, organizowanych przez samorząd.

Współdziałanie samorządu oraz organizacji pozarządowych powoduje, iż organizacje pozarządowe są dla elbląskiego samorządu znaczącym partnerem, realizatorem zadań publicznych i pomysłodawcą wielu inicjatyw. Działalność tych podmiotów to nie tylko wyraz istnienia społeczeństwa obywatelskiego i jego aktywności, ale i możliwość do oddolnej inicjatywy mającej na celu realizację całego szeregu zadań Miasta.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców oraz budować rozwiązania oparte na większym udziale czynnika społecznego, ponieważ o jakości życia elblązan decydują przede wszystkim możliwości zaspokojenia ich różnorodnych potrzeb. Należy do nich zaliczyć nie tylko poczucie bezpieczeństwa, czy też właściwy stan miejskiej zieleni, ale również świadomość ekologiczną,

ofertę placówek kształcących młodzież, czy też szeroki dostęp do dóbr kultury oraz obiektów sportowych.

Jak już wspomniano Elbląskie organizacje pozarządowe swą największą aktywność lokują w zakresie polityki społecznej i przejawiają w sferze pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.

Większość z nich współdziałając w sferze szeroko rozumianej polityki społecznej nie jest stricte organizacjami "pomocowymi", lecz w celach statutowych mają działania w obszarze polityki społecznej, dlatego też otrzymują wsparcie np. na profilaktykę alkoholową czy działania z zakresu sportu i kultury osób niepełnosprawnych. Bezpośrednia oddolna praca z mieszkańcami spowodowała, iż w 2015 roku 30 organizacjom zlecono realizację zadań w tym zakresie na podstawie zawartych umów, w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Ponadto, organizacjom pozarządowym udzielane jest wsparcie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z przeznaczeniem na prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz realizację zadań z zakresu sportu i kultury osób niepełnosprawnych.

Zlecanie zadań podmiotom niepublicznym jest istotnym narzędziem pozwalającym na rozszerzanie i doskonalenie usług pomocy społecznej. Ogromnym walorem tych działań jest zdobywanie funduszy ze źródeł innych niż budżet Miasta, angażowanie osób i społecznej energii wokół różnych potrzeb i problemów społecznych, nagłaśnianie niepokojących zjawisk i organizacja działań wolontaryjnych, samopomocowych aktywizujących w obszarach i zadaniach istotnych z punktu widzenia polityki społecznej. Doświadczenie pokazuje, iż organizacje pozarządowe są skutecznym i efektywnym partnerem w realizacji tych zadań, wpływającym na jakość świadczonych usług.

Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi to nie tylko realizacja zleconych im zadań. NGO-sy oraz ich liderzy z dużym zaangażowaniem włączają się w tworzenie i realizację programów strategicznych i branżowych, konsultowanie aktów prawa miejscowego oraz w kreowanie polityki społecznej Miasta w większości jej obszarów. Są coraz częstszymi partnerami samorządu i jego jednostek organizacyjnych przy realizacji różnych projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych.

Działania Gminy Miasto Elbląg oraz organizacji pozarządowych powinny być komplementarne i przyczyniać się do rozwoju społeczno – ekonomicznego Miasta oraz zaspokajania potrzeb mieszkańców.

W celu rozwoju współpracy międzysektorowej rekomenduje się:

- dalszą realizację zadań przez NGO, co pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału

tkwiącego w organizacjach i innych podmiotach pozarządowych działających na naszym terenie;

- zawieranie wieloletnich umów na realizację działań pomocowych;
- ustawiczne pobudzanie aktywności lokalnej i obywatelskiej;
- współpracę przedstawicieli Miasta i NGO w celu tworzenia zespołów branżowych oraz wymiany informacji o podejmowanych działaniach.

Wśród realizatorów zadań na rzecz polityki społecznej znalazły się również, m.in. podmioty niepubliczne, które otrzymały wsparcie samorządu w ramach zadań realizowanych przez Referat Zdrowia i Spraw Społecznych:

1. Polski Czerwony Krzyż Warmińsko – Mazurski Zarząd Okręgowy
2. Elbląskie Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. św. Łazarza „Lazarus”
3. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Okręgowego w Elblągu
4. Diecezja Elbląska
5. Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Elblągu
6. Fundacja Elbląg
7. Caritas Diecezji Elbląskiej
8. Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych
9. Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny KARAN
10. ZHP Chorągiew Warmińsko – Mazurska Hufiec Elbląg
11. Elbląskie Centrum Mediacji i Aktywizacji Społecznej
12. Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Żuławy”
13. Liga Kobiet Polskich
14. Stowarzyszenie Społeczno – Kulturalne „Jar”
15. Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie "Szansa"
16. Stowarzyszenie na rzecz Osób bezdomnych i potrzebujących "Od nowa..."
17. Stowarzyszenie Inicjatorów Społecznych "Przyjazny Krąg"
18. Stowarzyszenie "Szansa na Rozwój"
19. Fundacja Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym im. Matki Teresy z Kalkuty
20. Stowarzyszenie "Tacy Sami"
21. Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi Prowincji Warszawskiej
22. Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi Prowincji Katowickiej
23. Elbląski Szkolny Związek Sportowy
24. Elbląskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
25. Stowarzyszenie Centrum Ochotników Cierpienia Diecezji Elbląskiej

26. Polski Związek Niewidomych
27. Elbląskie Stowarzyszenie Amazonek
28. Stowarzyszenie Rodzinnego Ogrodu Działkowego
29. Klub Seniora "Zakrzewo"
30. Integracyjny Klub Sportowy "Atak"
31. Elbląskie Stowarzyszenie na rzecz Pomocy Osobom Chorym Psychiczenie ich Rodzinom i Opiekunom "Pro-Familia"
32. Stowarzyszenie "Sprawniejsi"
33. Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych
34. Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku i Osób Niepełnosprawnych
35. Regionalne Centrum Wolontariatu
36. Elbląski Bank Żywności
37. Elbląskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Chorobą Alzheimer

Informacja nt. zawartych w 2015 roku umów z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych z zakresu polityki społecznej.

Liczba zawartych umów ogółem - 35 na łączną kwotę 4.784.382 zł., w tym:

1. z budżetu Gminy Miasto Elbląg - 30 umów - 2.889.936 zł ,w tym z zakresu:
 - pomocy społecznej - 6 umów
 - wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – 4 umowy
 - działalności na rzecz osób niepełnosprawnych – 1 umowa
 - przeciwdziałania narkomanii – 1 umowa
 - profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych – 19 umów
2. z budżetu Wojewody - 3 umowy - 1.894.446 zł.
3. inne źródła finansowania - 2 umowy (dot. prowadzenia domów pomocy społecznej).

3.12 Dysfunkcje w rodzinach

Rodzina odgrywa bardzo ważną rolę w życiu człowieka. Na jej charakter mają wpływ jej członkowie, przede wszystkim rodzice.

Jako jednostka pełni wiele bardzo ważnych funkcji. Jedną z nich jest funkcja opiekuńcza, która polega na trosce o swoich najbliższych, zapewnienia im opieki oraz wartości materialnych. Kolejną funkcją, jest funkcja emocjonalna, czyli zaspokojenie potrzeb emocjonalnych swoich najbliższych. Rodzina powinna pocieszać, kiedy bliscy są smutni,

współczuć, kiedy jest to potrzebne itd. Pozwala to utrzymać dobre relacje, kontakt jest bliski, a członkowie rodziny czują, że mogą na siebie liczyć. Rodzina pełni też funkcję edukacyjną, która uczy zachowań, nawyków, nawet kultury oraz kształcenia twórczego, które pozwala rozwijać zainteresowania członków rodziny oraz pomaga w kształceniu i doskonaleniu swoich umiejętności. Tę ważną funkcję często pełnią rodzice.

W sytuacji kiedy powyższe wartości nie występują w rodzinie, a wręcz przeciwnie – życiem takiej rodziny kierują normy i wzory zachowań powszechnie odrzuconych, mówimy o rodzinie wieloproblemowej. Taka sytuacja bardzo często przyczynia się do nieprzystosowania społecznego dzieci oraz zaburzeń w relacjach z innymi i komunikacji grupowej.

3.12.1 Alkoholizm

Nadużywanie alkoholu jest obecnie zjawiskiem bardzo powszechnym, nie tylko w Elblągu ale w całej Polsce. Alkohol jest często przyczyną rozpadu rodziny, utrudnia też resocjalizację. Młodzież oraz dzieci obserwując stykają się z obyczajowością alkoholową w domu rodzinnym, grupie rówieśniczej, a także w miejscach publicznych. Coraz częściej spożywanie alkoholu jest traktowane jako bodziec niezbędny w zabawie, na dyskotekach, prywatkach, itp. Dlatego konieczne jest ujawnianie oraz przeciwdziałanie zjawiskom alkoholizmu wśród nieletnich.

Z danych szacunkowych podawanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) wynika, że w Polsce jest ok. 800 tys. osób uzależnionych od alkoholu (2% populacji), ponadto populacja osób żyjących w otoczeniu alkoholika (4%) wynosi 1,5 mln dorosłych oraz 1,5 mln dzieci (4% populacji). Oddzielną kategorię stanowią osoby pijące szkodliwie, ich liczbę PARPA szacuje na 2-2,5 mln osób (5-7% populacji).

Oznaczałoby to, że szacunkowo w naszym mieście (121.642 mieszkańców - dane GUS na koniec 2015 r.) są 2432 osoby uzależnione od alkoholu, 9728 dorosłych i dzieci żyjących w otoczeniu alkoholika. Do tego ponad 6100 osób pijących szkodliwie (Tabela 17). Łącznie, wliczając osoby z najbliższego otoczenia osób uzależnionych oraz pijących szkodliwie, można założyć, że w skali miasta Elbląga jest ok. 19.000 osób o różnym stopniu i charakterze uwikłanych w problem alkoholowy.

Tabela 17. Populacja osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych.

Ogólna liczba mieszkańców		Polska	Elbląg
		38,6 mln mieszk.	121,6 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2 % populacji	ok. 800 tys.	ok. 2432 os.
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4 % populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4864 os.
Dzieci i młodzież wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4 % populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4864 os.
Osoby pijące szkodliwie	5-7 % populacji	2-2,5 mln	6080-8512 os.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych PARPA

Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gminy. W naszym mieście w/w działania realizowane są w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, uchwalanego corocznie przez Radę Miejską. Zadania realizowane są w trzech obszarach:

- Działania z zakresu profilaktyki, pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ich rodzin oraz promowanie trzeźwości i wspieranie środowisk abstynenckich;
- Działania profilaktyczne, wychowawcze, edukacyjne i informacyjne wśród dzieci i młodzieży w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi;
- Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych realizujących zadania związane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych i społecznych.

Zadania realizowane są w formie projektów przez instytucje miejskie i organizacje pozarządowe.

W roku 2014 z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu skorzystało 261 rodzin (w sumie 400 osób) znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, której główną przyczyną był alkoholizm.

Do reagowania na spożywanie alkoholu w sytuacji naruszenia ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zobowiązana jest Straż Miejska. Reaguje ona na każdą interwencję, która dotyczy spożywania alkoholu w miejscach publicznych. Osoba spożywająca alkohol w miejscu zabronionym może zostać ukarana mandatem karnym.¹¹

¹¹Cele i kierunki działań Straży Miejskiej miasta Elbląg na lata 2015 - 2020

Funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji w Elblągu również zmagają się z problemem alkoholizmu w naszym mieście.

Według danych otrzymanych z Pogotowia Socjalnego, z ogólnej liczby ujawnionych w 2015 r. nietrzeźwych doprowadzono do wytrzeźwienia 3540 osób (2014 r. – 3388 osób), w tym z terenu samego miasta Elbląga 3177 osób (2014 r. – 2983 osoby); pozostałe osoby dowieszone zostały z terenu innych gmin.

Do pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Elblągu doprowadzono ogółem – 764 osoby w tym:

- kobiet – 52
- mężczyzn – 708
- nieletnich – 4 (chłopcy)¹²

Niepokojącym problemem jest picie alkoholu przez młodzież oraz przez coraz młodsze dzieci. Alkohol w środowisku osób nieletnich to coś zupełnie naturalnego oraz akceptowanego przez grupę. Na imprezach młodzieżowych alkohol jest czynnikiem niezbędnym do dobrej zabawy.

Młodzi ludzie uzależniają się znacznie szybciej niż osoby dorosłe, dodatkowo stają się agresywni, przestają szanować ludzi a cudze mienie nie jest dla nich niczym ważnym, nie mają również autorytetów.

Z danych Pogotowia Socjalnego w Elblągu wynika, iż na przestrzeni lat 2010–2015 ogólna liczba osób zatrzymywanych do wytrzeźwienia wykazuje tendencję malejącą. W stosunku do ogólnej liczby, ok. 91% stanowili mężczyźni.

Tabela 18. Osoby dorosłe przyjęte do wytrzeźwienia do Pogotowia Socjalnego w latach 2010-2015

Osoby przyjęte do Pogotowia Socjalnego			
Rok	Mężczyźni	Kobiety	Łącznie
2010	4589	299	4888
2011	4271	413	4684
2012	3949	357	4306
2013	3798	376	4174
2014	3080	308	3388
2015	3276	264	3540

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Pogotowia Socjalnego w Elblągu

Tendencja malejąca utrzymuje się również w odniesieniu do nieletnich przyjętych na Oddział Dziecięcy Szpitala Miejskiego w Elblągu (Tabela 19). Jednakże, niezależnie od

¹² Sprawozdanie z działalności Komendanta Miejskiego Policji w Elblągu i informacja o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie działania KMP w Elblągu w 2014 roku.

tendencji malejącej odnoszącej się do nieletnich pozostawionych do wytrzeźwienia, sam fakt wystąpienia potwierdza trend wczesnej inicjacji kontaktu z alkoholem wśród dzieci i młodzieży.

Tabela 19. Nietrzeźwe osoby nieletnie przyjęte na Oddział Dziecięcy Szpitala Miejskiego w latach 2010 - 2015

Osoby nieletnie przyjęte na Oddział Dziecięcy Szpitala Miejskiego			
Rok	Chłopcy	Dziewczęta	Łącznie
2010	9	10	19
2011	14	6	20
2012	14	7	21
2013	3	11	14
2014	12	2	14
2015	6	4	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Szpitala Miejskiego w Elblągu

Niezwykle ważnym ogniwem w systemie pomocy osobom z problemem uzależnienia jest Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i działający w jej strukturach Zespół ds. Lecznictwa Odwykowego. Komisja rekomenduje corocznie zadania, które gmina ma obowiązek realizować w ramach lokalnych działań mających na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom alkoholizmu i przemocy w rodzinie, a Zespół ds. Lecznictwa Odwykowego zajmuje się osobami z problemem alkoholowym.

Tabela 20. Działalność Zespołu ds. Lecznictwa Odwykowego 2012 - 2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Ilość nowych wniosków zgłaszanych do MKRPA	155	147	165	152
Ilość osób objętych motywowaniem do leczenia odwykowego	298	212	271	262
Ilość wniosków skierowanych do sądu o zastosowanie zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego	22	60	50	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestrów prowadzonych przez Referat Zdrowia i Spraw Społecznych

Powyższa tabela przedstawia ilość wniosków wpływających do MKRPA w poszczególnych latach, osoby motywowane do leczenia odwykowego oraz sprawy skierowane do sądu, celem zobowiązania osoby uzależnionej od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego.

Wnioski do Sądu, kierowane są po wcześniejszym wykonaniu przez biegłego psychologa i psychiatrę badania i sporządzeniu opinii psychologiczno psychiatrycznej w przedmiocie uzależnienia od alkoholu osoby kierowanej.

Na terenie miasta oraz powiatu elbląskiego w okresie ferii zimowych, wakacji oraz dodatkowo raz w kwartale prowadzone są działania prewencyjno-operacyjne pod nazwą **„Chrońmy dzieci przed alkoholem”**. Celem tych działań jest:

- zapobieganie demoralizacji i przestępczości nieletnich poprzez ograniczanie dostępu do alkoholu osobom do 18 roku życia,
- ujawnianie na gorącym uczynku sprawców przestępstwa z art. 208 KK (rozpijanie nieletnich),
- ujawnianie na gorącym uczynku sprawców przestępstwa z art. 43 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (sprzedaż alkoholu osobom nieletnim),
- ujawnianie punktów sprzedaży alkoholu bez wymaganego zezwolenia¹³.

3.12.2 Narkomania

Narkomania jest kolejnym przejawem niedostosowania społecznego. Najczęściej dotyczy ludzi młodych, którzy nie uczą się, nie pracują, a ich sytuacja życiowa i rodzinna jest nieustabilizowana. Bardzo często, choć nie zawsze, są to osoby pochodzące z rodzin o patologicznych skłonnościach, w których nastąpił rozpad więzi rodzinnych oraz rodzin ubogich. Jednak z drugiej strony dotyczy również osób wobec których, mimo dobrej sytuacji materialnej ich opiekunowie, rodzice nie stosują żadnej kontroli.

W związku z tym, że problem narkomanii jest zjawiskiem narastającym i złożonym w naszym mieście funkcjonuje Gminny program przeciwdziałania narkomanii. Program przedstawia zadania własne Gminy związane z przeciwdziałaniem narkomanii, wynikające z obowiązujących przepisów. Realizatorami zadań ujętych w programie są instytucje miejskie i organizacje pozarządowe.

Obecnie na rynku dostępne są środki zastępcze w postaci dopalaczy. Jednak brak dostatecznej wiedzy na temat ich działania oraz konsekwencji zdrowotnych lub ich lekceważenie powodują, że młodzi ludzie często eksperymentują, co kończy się upośledzeniem funkcjonowania organizmu, a w najgorszym przypadku zgonem.

Funkcjonariusze z Komendy Miejskiej Policji w Elblągu przy współpracy z Oddziałem Straży Granicznej oraz pracownikami Powiatowej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej opracowali działania prewencyjno edukacyjne, które mają na celu przeciwdziałanie a przede wszystkim uświadomienie działania oraz skutków jakie niosą za sobą przyjmowanie narkotyków i dopalaczy. Do akcji włączają się również elbląskie szkoły i tak z uczniami gimnazjum

¹³ Sprawozdanie z działalności Komendanta Miejskiego Policji w Elblągu i informacja o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie działania KMP w Elblągu w 2014 roku

przeprowadzono projekt „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, który polegał między innymi na realizacji 11 spektakli. Przy współpracy z Zespołem Szkół Techniczno – Informatycznych przeprowadzono debatę pod hasłem „W pułapce uzależnień...”, która skierowana została do dyrektorów, pedagogów, pielęgniarek szkolnych, psychologów oraz pracowników instytucji wspierającej szkołę. W debacie wzięło udział ok.400 uczestników.

Ponadto w ramach w/w działań kontynuowany jest program prewencyjno edukacyjny pod nazwą „DOPALACZE OFERTA ŚMIERCI”. W roku 2015 przeprowadzono ogółem 157 spotkań, w których uczestniczyło 3750 osób.

W roku 2014 z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu skorzystało 21 rodzin (w sumie 43 osoby) znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, której główną przyczyną była narkomania.

W Elblągu działają dwie poradnie: NZOZ Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny KARAN „Dom Zacheusza” i Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień, oferując pomoc osobom z zakresu terapii uzależnień. W 2014 roku z usług poradni skorzystało łącznie ponad 400 osób, natomiast w 2015 roku ponad 500 osób.

Profilaktykę uzależnień na zlecenie Gminy Miasto Elbląg realizują także organizacje pozarządowe, prowadząc działalność konsultacyjno – informacyjną i poradniczą we wszystkich obszarach uzależnień (narkomania, alkohol).

3.12.3 Przemoc w rodzinie

Przemoc to zamierzone działanie człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie sobie swojej ofiary. Sprawca narusza prawa i dobra osobiste ofiary sprawiając jej ból i cierpienie.

Przemoc w rodzinie, zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie, w szczególności narażające osoby wobec których stosowana jest przemoc na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich nietykalność cielesną, godność, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu psychicznym lub fizycznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne.

W związku z koniecznością wdrożenia działań określonych ustawą realizowany jest „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2013-2018”. Głównym celem programu jest ograniczenie na terenie Gminy Miasto Elbląg rozmiaru i następstw zjawiska przemocy w rodzinie.

Od marca 2011 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Elblągu funkcjonuje Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (SOW). Ofiarom przemocy rodzinnych oferuje specjalistyczne usługi psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne, prawne oraz dostępne przez całą dobę usługi hostelowe. W roku 2014 SOW zamieszkiwało 35 osób, w tym 12 kobiet, 2 mężczyzn i 21 dzieci.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa obowiązek realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Celem tych działań jest przede wszystkim powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy w rodzinie.

W roku 2014 program skierowano do pełnoletnich mężczyzn i kobiet stosujących przemoc wobec domowników i innych ludzi oraz osób skazanych za przestępstwa przeciwko rodzinie. 2 osoby zostały skierowane przez Kuratorską Służbę Sądową, 4 osoby - skierowane przez Zespół Interdyscyplinarny, 4 osoby zostały wytypowane przez Policję. Wszystkie skierowane osoby miały założone „Niebieskie Karty”. W sumie zaproszenie do uczestnictwa w Programie wysłano do 37 osób. Na pierwsze spotkanie stawili się 5 osób, przy kolejnych spotkaniach zgłosiły się następne osoby. W sumie 10 osób podpisało kontrakty na realizację zajęć. Ostatecznie Program ukończyło 6 osób.

Zgodnie z danymi Komendy Miejskiej Policji w Elblągu w 2014 roku liczba sprawców przemocy domowej to 1069, z czego zatrzymano jedynie 130 osób. W sumie pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej zostało 1680 osób. Dla porównania w 2013 roku liczba sprawców przemocy domowej to 227, zatrzymano 10 osób, natomiast pokrzywdzonych było 429 osób. Wyniki te nie są optymistyczne. Jednoznacznie pokazują, że przemoc w rodzinie stosowana jest coraz częściej. Poniższa tabela przedstawia w liczbach problem przemocy w rodzinie w roku 2014.

Tabela 21. Przemoc w rodzinie w 2014 r. według danych KMP w Elblągu.

1.Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”- A - ogółem	1069
- liczba formularzy wszczynających procedurę	843
- liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	226
2.Liczba formularzy „Niebieska Karta”-A wg miejsca zamieszkania osoby, dotkniętej przemocą	1069
- miejsce interwencji – miasto	910
- wieś	159
3. Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej ogółem	1680

- kobiety	992
- mężczyźni	123
- małoletni	635
4. Liczba sprawców przemocy domowej ogółem	1069
- kobiety	94
- mężczyźni	962
- nieletni	13
5. Liczba sprawców przemocy domowej zatrzymanych ogółem	130
- kobiety	3
- mężczyźni	127
- nieletni	0
6. Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu	562
- kobiety	47
- mężczyźni	512
- nieletni	3
- doprowadzonych do izby wytrzeźwień	310
- kobiety	30
- mężczyźni	280
- nieletni	0
-przewieziono do PDOZ do wytrzeźwienia	93
- kobiety	7
- mężczyźni	85
- nieletni	1
7. Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy:	
- fizycznej	856
- psychicznej	1052
- seksualnej	58
- innego rodzaju zachowań	714
8. Rodzaj pomocy udzielonej osobie, pokrzywdzonej przemocą:	
- umieszczeni w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	0
- umieszczenie w szpitalu	4
- udzielenie pomocy medycznej	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności Komendanta Miejskiego Policji w Elblągu i informacja o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie działania KMP w Elblągu w 2014 roku.

3.12.4 Bezradność opiekuńczo – wychowawcza

Bezradność opiekuńczo – wychowawcza to kolejny objaw patologii społecznej. Bezradność lub zaniedbania w sprawach opiekuńczo-wychowawczych powodują dysfunkcyjność wielu

rodzin. Na dysfunkcyjność mogą wpływać również problemy społeczne, takie jak np.: kłopoty materialne, ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność dziecka, bądź rodziców, alkoholizm.

W takich rodzinach rodzicom często brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, wzorców komunikacji, sposobów rozładowywania napięć oraz dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa, także obdarzania dzieci uwagą.

W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z rodzin wieloproblemowych, często większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku, zaczynają pojawiać się u nich problemy szkolne. Takie dzieci czują, że są odrzucone przez środowisko rodzinne dlatego zaczynają szukać akceptacji wśród rówieśników, często łączą się w grupy subkulturowe. Wówczas u takich dzieci zaczynają pojawiać się problemy w szkole, wagary, ucieczki z domu, oraz popadanie w konflikty z prawem.

W Elblągu, rodzin w trudnej sytuacji życiowej, której przyczyną są problemy opiekuńczo wychowawcze i korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej jest ponad 1000. Biorąc pod uwagę 3 ostatnie lata można zauważyć, że takich rodzin jest coraz mniej. Jednak jest to niestety pozorne, ponieważ z roku na rok rośnie liczba osób dotkniętych problemem bezradności opiekuńczo-wychowawczej. W trudnej sytuacji jest najwięcej rodzin wielodzietnych. W roku 2014 było ich 450, co w stosunku do roku poprzedniego oznacza wzrost o 277 rodzin i jednocześnie aż o 1327 osób, co daje ponad 200% wzrost liczby osób borykających się z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą. Rok 2015 również przejawia tendencję wzrostową. Wzrost w stosunku do roku poprzedniego był mniejszy i wyniósł 151 rodzin, w skład których wchodziło 468 osób. Problem ten przedstawia poniższa tabela:

Tabela 22. Bezradność opiekuńczo – wychowawcza rodzin w Elblągu w latach 2012-2015.

		2012		2013		2014		2015	
		liczba rodzin	osoby w rodzinie	liczba rodzin	osoby w rodzinie	liczba rodzin	osoby w rodzinie	liczba rodzin	osoby w rodzinie
Bezradność opiekuńczo – wychowawcza ogółem		1272	4013	1222	3800	1160	3871	1311	4339
w tym	Rodziny niepełne	1097	3198	1071	3091	938	2645	1093	3126
	Rodziny wielodzietne	201	1138	173	963	450	2290	427	2170

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów udostępnionych przez MOPS w Elblągu.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu, w swoich działaniach dąży do utrzymania dzieci w ich naturalnym środowisku. Prowadzone są działania profilaktyczne oraz doskonalone są metody współpracy z rodziną w celu pozostawienia dziecka w rodzinie

biologicznej lub możliwości jego powrotu z rodziny zastępczej. Ośrodek prowadzi działania wzmacniające kompetencje rodzicielskie.

Aby ustalić środowiska, w których występują, bądź mogłyby wystąpić problemy opiekuńczo-wychowawcze, jednocześnie liczby dzieci zagrożonych umieszczeniem w zastępczej opiece, dokonuje się analizy wszystkich środowisk pozostających pod opieką pracowników socjalnych.

W roku 2014 w wyniku takiej analizy wyłoniono rodziny szczególnie zagrożone dysfunkcjami związanymi z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Obserwacji poddano 128 środowisk. Ostatecznie w 2014 r. wsparciem asystenta rodziny objęto 83 rodziny z powodu problemów w prawidłowym sprawowaniu funkcji rodzicielskich i zagrożeniu bezpieczeństwa dzieci.

Pod koniec roku 50 środowisk objęto asystenturą, natomiast aż 78 rodzin objęto stałym monitoringiem przez pracowników socjalnych. Rodzinom tym w ramach pracy socjalnej udzielano wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem, ponadto podjęto nadzór i współpracę z psychologiem.

Ostatecznie pracownicy MOPS z objętych monitoringiem rodzin zmuszeni byli z 15 rodzin odebrać ogółem 24 dzieci i umieścić je w zastępczych formach opieki, z czego 16 dzieci zostało odebranych w wyniku przeprowadzonych interwencji środowiskowych, a 11 dzieci na podstawie 7 orzeczeń Sądu.

Ponadto pracownicy Ośrodka, we współpracy z innymi służbami (m.in.: Policją, przedstawicielami służby zdrowia, asystentem rodziny i kuratorem) podjęli 10 interwencji dot. zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych, przy czym 8 interwencji zakończyło się umieszczeniem 13 dzieci w zastępczych formach opieki.

W 2014 r. MOPS w Elblągu skierował do Sądu 22 wnioski o wgląd w sytuację opiekuńczo-wychowawczą dziecka lub dzieci.¹⁴

3.13 Sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych

W Polsce, w okresie ostatnich 25 lat społeczeństwo wykazuje cechy starzenia się, co oznacza spowolnienie rozwoju demograficznego oraz zmiany w strukturze i wieku ludności. Jednocześnie oznacza to z jednej strony wydłużenie trwania życia, a z drugiej strony niski poziom dzietności.

¹⁴Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Elblągu za rok 2014.

W Elblągu sytuacja wygląda podobnie. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w 2014 roku wynosiła 15,07% ogółu mieszkańców. Biorąc pod uwagę lata 2012 – 2015, liczba ta z roku na rok wzrasta o około 1%.

Trzeba jednak pamiętać, że starość to naturalna faza życia, która wiąże się nie tylko z wiekiem, ale często również z obniżeniem zdolności do samodzielnego wykonywania podstawowych, codziennych obowiązków, obniżeniem sprawności nie tylko fizycznej, ale również psychicznej. Powoduje to wycofanie się takich osób z życia nie tylko społecznego ale również zawodowego.

Również niepełnosprawność w niektórych przypadkach nie pozwala na wykonywanie pracy, często prowadzi do społecznego wykluczenia. Szacuje się że Elbląg zamieszkuje około 15% niepełnosprawnych obywateli.

3.13.1 Starzenie się jako zjawisko społeczne

Za osoby stare uważa się osoby, które osiągnęły tzw. trzeci wiek czyli 60 (kobiety) i 65 lat (mężczyźni). W tym czasie ludzie przechodzili na emerytury. Mimo wydłużenia i zrównania wieku emerytalnego dla obu płci do 67 roku życia, osoby osiągające 60 i 65 lat nadal zalicza się do osób w wieku podeszłym. Od wielu lat wydłuża się czas trwania życia, dlatego po tzw. trzecim wieku, który był do tej pory ostatnim etapem życia, pojawia się późna starość (czwarty wiek). Dotyczy ona społeczeństwa po 80 roku życia.

Liczba mieszkańców Elbląga, ze względu na ujemny przyrost naturalny sukcesywnie się zmniejsza. Na koniec roku 2014 liczba ludności wynosiła 122 368, a na koniec 2015 Elbląg zamieszkiwało już tylko 121 642 osoby, o 726 osób mniej.

Wydłuża się natomiast czas życia ludności. W 2015 roku, w stosunku do ogólnej liczby ludności prawie 16% to osoby w wieku 65 lat i więcej. W stosunku do 2012 roku oznacza to wzrost o 2627 osób. Powyższy problem przedstawia tabela 23.

Tabela 23. Ludność w wieku poprodukcyjnym w latach 2012 – 2015

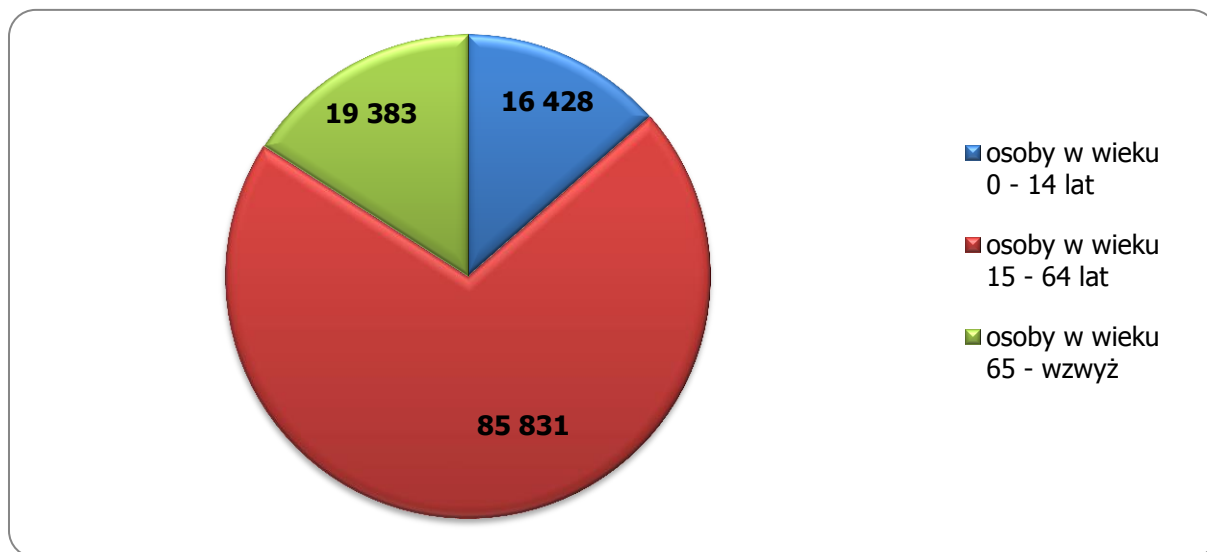
		2012	2013	2014	2015
Liczba ludności ogółem		123 659	122 899	122 368	121 642
w tym:	kobiety	64 444	64 086	63 789	63 343
	mężczyźni	59 215	58 813	58 579	58 299
Osoby w wieku 65 lat i więcej		16 756	17 544	18 441	19383
w tym:	kobiety	10 546	10 977	11 459	11 959
	mężczyźni	6 210	6 567	6 982	7 424

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS; demografia.stat.gov.pl/bazademografia/

Mimo, że nadal największą grupę mieszkańców Elbląga stanowi ludność w wieku produkcyjnym (63% z ogółu) to jednak 37% łącznie stanowią osoby w wieku

przedprodukcyjnym (16,5%) i poprodukcyjnym (20,6%). Według wieku biologicznego na w 2015 roku występowała nadwyżka osób powyżej 65 roku życia nad młodymi (do 14 roku życia). Nadwyżka ta utrzymuje się od kilku lat, co jest efektem starzenia się społeczeństwa (rysunek 12). Zgodnie z prognozami w roku 2020 liczba osób powyżej 60 roku życia może wzrosnąć nawet do 27%.

Rysunek 12. Ludność wg wieku w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS; demografia.stat.gov.pl/bazademografia/

Znaczącą część elbląskich seniorów stanowią osoby sprawne, które chcą być aktywne. Zapotrzebowanie na wszechstronnie aktywizujące formy spędzania czasu wolnego dla osób starszych jest bardzo duże. Na terenie miasta Elbląga przy spółdzielniach mieszkaniowych (Nad Jarem, Zakrzewo, Sielanka), organizacjach kościelnych i stowarzyszeniach funkcjonują kluby seniora. Każdy z nich posiada przynajmniej 70 członków. W mieście działa również klub Caritasu zrzeszający 30 osób. Liczną grupę stanowią również związki emerytów i rencistów oraz związki kombatanckie. Bogatą ofertę dedykowaną seniorom posiada również elbląski Uniwersytet III Wieku i Osób Niepełnosprawnych.

Ze względu na różnorodność potrzeb i indywidualnych problemów elbląskich seniorów, w mieście funkcjonują różne instytucje zapewniające opiekę, pielęgnację i wsparcie osobom starszym:

- **Dom Dziennego Pobytu ul. Królewiecka 135 w Elblągu.** Placówka oferuje zajęcia terapeutyczne prowadzone wśród osób w podobnym wieku. Posiada miejsce dla 60 osób.
- **Dom Pomocy Społecznej „Niezapominajka” przy ul. Toruńskiej 17 w Elblągu** – dysponujący 135 całodobowymi miejscami dla osób starszych i somatycznie chorych.

Ponadto w Elblągu funkcjonuje **Zakład Opiekuńczo-Leczniczy przy Szpitalu Miejskim św. Jana Pawła II na ul. Żeromskiego 22 w Elblągu**. Jednak ilość miejsc jaką placówka oferuje jest niewystarczająca, ponieważ może przyjąć jedynie 34 osoby.

Wraz z coraz bardziej zaawansowanym wiekiem mieszkańców Elbląga, zwiększa się liczba osób wymagających opieki i pielęgnacji. Potwierdza to liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz stale zwiększająca się liczba umieszczanych w domach pomocy społecznej. Te ostatnie nie zabezpieczają w wystarczający sposób potrzeb naszego Miasta, dlatego też część mieszkańców umieszczana jest w domach pomocy społecznej na terenie innych powiatów. W 2015 roku w domach pomocy społecznej przeznaczonych dla osób starszych poza Elblągiem przebywało 46 osób.

Niepokojącym procesem jest starzenie się i niezdolność do samodzielnego funkcjonowania osób bezdomnych. Ze względu na styl życia jaki prowadzą, są to osoby o bardzo złej kondycji zdrowotnej, wymagające całodobowej opieki i pielęgnacji. Oznacza to, że osoby te nie mogą być umieszczane w schroniskach dla osób bezdomnych, a w domach pomocy społecznej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej również prowadzi działania w kierunku pomocy osobom starszym. Seniorzy, którzy nie są w stanie sami zaspokoić własnych potrzeb życiowych mogą skorzystać ze świadczeń określonych w ustawie o pomocy społecznej. Pomoc przyznawana jest w formie pieniężnej, specjalnych zasiłków, a także w formie rzeczowej oraz pomocy usługowej w miejscu zamieszkania lub placówkach dziennego pobytu. Ośrodek prowadzi również specjalistyczne poradnictwo oraz prace socjalne na rzecz osób starszych. Zgodnie z danymi otrzymanymi z MOPS w Elblągu w 2014 roku z pomocy Ośrodka skorzystało 674 rodzin emerytów i rencistów, w sumie 948 osób.

Elbląscy seniorzy, którzy nie potrzebują specjalistycznej pomocy, ciesząc się dobrym zdrowiem i dużą ilością wolnego czasu, bardzo często poświęcają go na pielęgnowanie swoich ogródków i działek, inni pomagają w opiece nad wnukami, jeszcze inni korzystają z oferty Uniwersytetu III Wieku i Osób Niepełnosprawnych, który zarówno seniorom jak i osobom niepełnosprawnym zapewnia atrakcje w postaci wykładów, wycieczek oraz różnego rodzaju zajęć. W roku akademickim 2015/2016 z oferty Uniwersytetu III Wieku skorzystały 403 osoby.

Celem wspierania rozwoju usług dla seniorów, został wdrożony program „Elbląska Karta Seniora”, w wyniku którego seniorzy w naszym mieście zyskują szeroki dostęp do oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej oraz do szeregu zniżek na zakupy i usługi.

W związku z koniecznością wdrożenia działań zmierzających do określenia potrzeb i warunków bytowych ludzi w starszym wieku oraz podjęcia starań o celowe i planowe zapewnienie poprawy jakości życia seniorów, powstał „Elbląski program na rzecz osób starszych na lata 2014 – 2020+”. Program obejmuje szeroki zakres zagadnień związanych z problemami osób starszych, tj.: System wsparcia - infrastruktura, usługi socjalne; Zdrowie: profilaktyka, rehabilitacja i ochrona zdrowia; Aktywność społeczna, kulturalna, edukacyjna i zawodowa osób starszych; Wizerunek osób starszych.

3.13.2 Sytuacja osób niepełnosprawnych

Niepełnosprawność określana jest jako długotrwały stan, w którym występują ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu człowieka. Często spowodowane one są obniżoną sprawnością fizyczną, psychiczną bądź umysłową. Niepełnosprawność to również brak możliwości funkcjonowania w najbliższym środowisku przez bariery, które występują najczęściej po stronie otoczenia (społecznego, prawnego, kulturowego, politycznego) oraz barier architektonicznych.

Szacuje się, że Elbląg zamieszkuje około 15% osób niepełnosprawnych. Przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Elblągu działa Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, który zajmuje się orzekaniem o niepełnosprawności osób do 16 roku życia, o niepełnosprawności i jego stopniu osób powyżej 16 roku życia, a ponadto wystawia legitymacje oraz karty parkingowe osobom niepełnosprawnym.

W roku 2014 do Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wpłynęło ogółem 4039 wniosków, z czego 3455 zostało rozpatrzonych pozytywnie. Wnioski takie złożyły 2 453 rodziny, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej spowodowanej m.in. niepełnosprawnością członków tych rodzin oraz 2 017 rodzin, w których występowała długotrwała lub ciężka choroba członków rodzin.

W latach 2012–2015 ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności utrzymywała się na podobnym poziomie. Znacznie mniejszą część stanowiły orzeczenia dla osób do 16 roku życia (tabela 24 i 25).

Tabela 24. Wydane orzeczenia przez powiatowe zespoły w latach 2012 - 2015. Osoby przed 16 rokiem życia

Lp.	Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
1.	Wydane orzeczenia o odmowie ustalenia niepełnosprawności	3	4	4	5
2.	Wydane orzeczenia o niezaliczeniu do	69	75	72	95

	osób niepełnosprawnych				
3.	Wydane orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych	414	333	345	325
Ogółem wydane orzeczenia		486	412	421	425

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

Tabela 25. Wydane orzeczenia przez powiatowe zespoły w latach 2012 - 2015. Osoby po 16 roku życia

Lp.	Wyszczególnienie		2012		2013		2014		2015	
			LICZBA							
1.	Wydane orzeczenia z określeniem stopnia niepełnosprawności		X	3225	X	3309	X	3110	X	3449
2.	Wydane orzeczenia o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych		X	207	X	164	X	194	X	344
3.	Wydane orzeczenia o odmowie ustalenia stopnia niepełnosprawności		X	136	X	107	X	112	X	109
4.	Ogółem wydane orzeczenia		X	3568	X	3580	X	3416	X	3902
5.	W tym: 1. Wydane orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych po raz pierwszy	Znaczny	509	X	449	X	376	X	362	X
		Umiarkowany	449	X	400	X	392	X	349	X
		Lekki	410	X	387	X	276	X	274	X
		Razem	1368	X	1236	X	1044	X	985	X
	2. Wydane orzeczenia na podstawie art. 5a ustawy	Liczba	23	X	17	X	15	X	15	X

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

Tabela 26. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci w latach 2012 - 2015. Osoby przed 16 rokiem życia

Lp.	Przyczyny niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	Wiek			Płeć	
			0-3	4-7	8-16	K	M
2012 rok							
1	01-U	13	1	3	9	2	11
2	02-P	32	2	8	22	10	22
3	03-L	27	5	11	11	8	19
4	04-O	48	8	16	24	16	32
5	05-R	25	9	4	12	15	10
6	06-E	19	3	3	13	10	9
7	07-S	78	22	18	38	32	46
8	08-T	10	3	4	3	6	4
9	09-M	10	3	4	3	4	6
10	10-N	38	26	7	5	16	22
11	11-I	51	24	11	16	24	27
12	12-C	63	21	14	28	25	38
RAZEM 2012 R.		414	127	103	184	168	246
2013 rok							
1	01-U	7	0	0	7	1	6
2	02-P	13	0	0	13	4	9

3	03-L	27	5	8	14	9	18
4	04-O	32	3	14	15	11	21
5	05-R	35	12	6	17	26	9
6	06-E	10	2	0	8	7	3
7	07-S	69	18	21	30	24	45
8	08-T	8	1	2	5	6	2
9	09-M	8	3	2	3	3	5
10	10-N	32	13	8	11	12	20
11	11-I	40	16	4	20	18	22
12	12-C	52	16	19	17	17	35
RAZEM 2013 R.		333	89	84	160	138	195
2014 rok							
1	01-U	7	0	3	4	2	5
2	02-P	37	3	3	31	12	25
3	03-L	27	7	8	12	11	16
4	04-O	44	5	20	19	16	28
5	05-R	29	6	8	15	17	12
6	06-E	16	6	3	7	9	7
7	07-S	57	13	16	28	26	31
8	08-T	9	3	1	5	5	4
9	09-M	7	1	4	2	4	3
10	10-N	29	18	2	9	11	18
11	11-I	35	19	7	9	12	23
12	12-C	48	16	18	14	7	41
RAZEM 2014 R.		345	97	93	155	132	213
2015 rok							
1	01-U	11	1	5	5	6	5
2	02-P	14	0	3	11	5	9
3	03-L	28	9	9	10	12	16
4	04-O	23	0	11	12	7	16
5	05-R	30	11	4	15	14	16
6	06-E	14	1	0	13	9	5
7	07-S	53	22	16	15	18	35
8	08-T	12	2	4	6	6	6
9	09-M	6	2	3	1	2	4
10	10-N	32	10	7	15	11	21
11	11-I	42	14	11	17	14	28
12	12-C	60	12	25	23	23	37
RAZEM 2015 R.		325	84	98	143	127	198

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

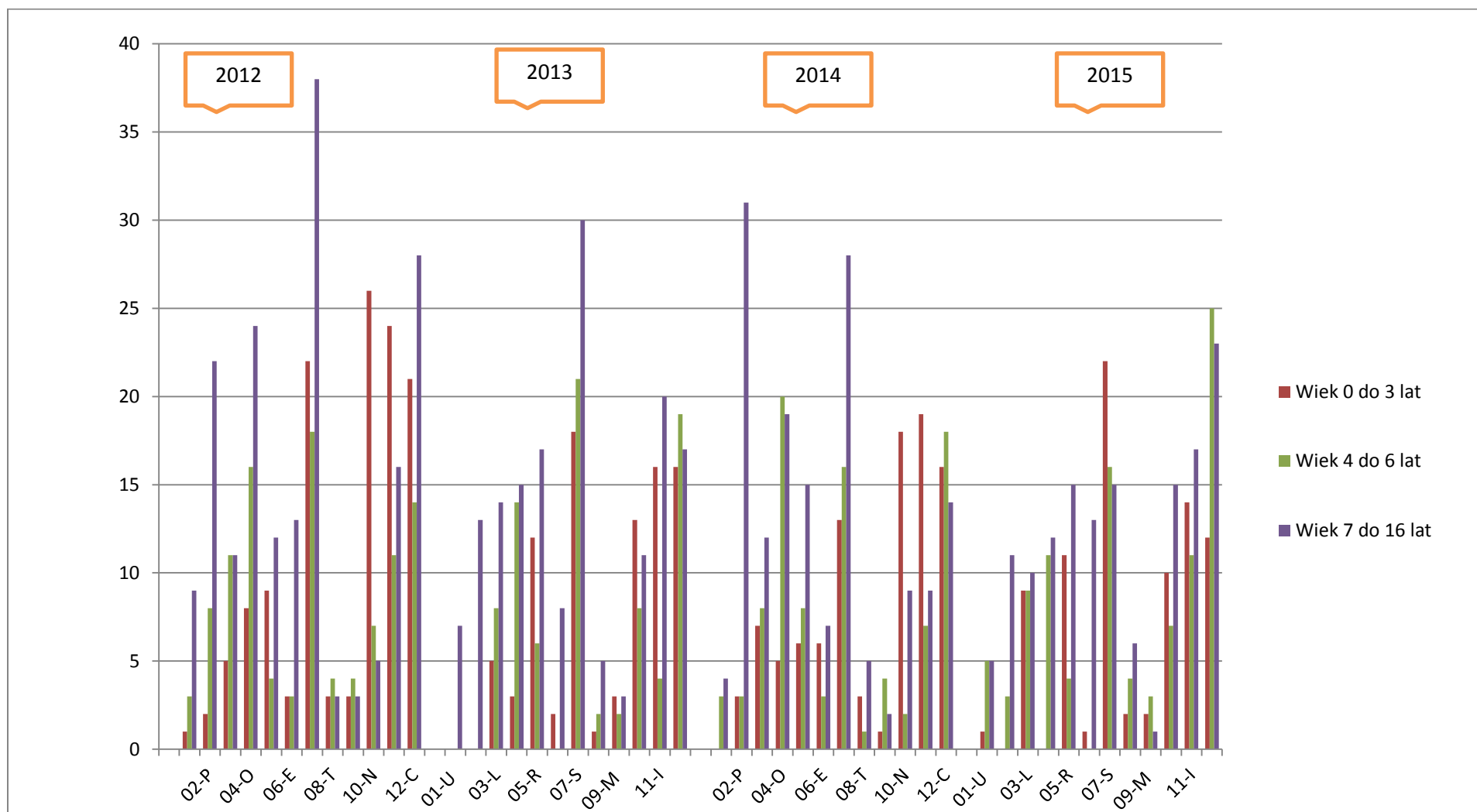
01-U-upośledzenia umysłowe
02-P-choroby psychiczne
03-L-zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu
04-O-choroby narządu wzroku
05-R-upośledzenia narządu ruchu
06-E-epilepsja
07-S-choroby układów oddechowego i krążenia
08-T-choroby układu pokarmowego
09-M-choroby układu moczowo-płciowego
10-N-choroby neurologiczne

11-I-inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego
12-C-całościowe zaburzenia rozwojowe

Na poniższym rysunku przedstawiono liczbę wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i wieku w latach 2012 – 2015 w Elblągu. Wynika z niego, że najwięcej orzeczeń w latach 2012-2014 przypadało na dzieci w wieku 7 do 16 lat.

Natomiast w 2015 roku orzeczenia w większości były wydawane również dla dzieci z przedziału wiekowego 7 do 16 lat, ale w przypadku choroby układów oddechowego i krążenia (symbol 07-S) więcej wydano orzeczeń dla dzieci 0-3 lata oraz 4-6 lat, a w całościowych zaburzeniach rozwojowych (12-C) najwięcej orzeczeń wydano dla dzieci 4 do 6 lat.

Rysunek 13. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i wieku w latach 2012 – 2015 w Elblągu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

Tabela 27. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku, płci, wykształcenia i zatrudnienia w latach 2012 - 2015. Osoby powyżej 16 roku życia

Lp.	Sym-bole	STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				WIEK				PŁEĆ		WYKSZTAŁCENIE					ZATRUDNIENIE	
		Znaczny	Umiarkowany	Lekki	Razem	16-25	26-40	41-60	60 i więcej	K	M	Mniej niż podstawowe	Podstawowe	Zasadnicze	Średnie	Wyższe	Tak	Nie
2012 ROK																		
1	01-U	39	37	11	87	35	18	20	14	40	47	24	25	33	5	0	8	79
2	02-P	80	277	138	495	39	103	305	48	249	246	24	115	176	143	37	80	415
3	03-L	23	27	51	101	13	6	37	45	57	44	9	21	28	35	8	25	76
4	04-O	37	72	38	147	24	18	70	35	89	58	15	24	39	55	14	29	118
5	05-R	194	407	162	763	46	86	359	272	385	378	38	132	266	245	82	164	599
6	06-E	7	33	6	46	6	16	19	5	27	19	2	12	18	12	2	9	37
7	07-S	268	210	149	627	14	20	243	350	331	296	39	162	232	165	29	96	531
8	08-T	4	15	11	30	1	8	18	3	12	18	2	8	10	8	2	6	24
9	09-M	10	10	9	29	3	4	12	10	10	19	1	6	12	8	2	7	22
10	10-N	134	110	214	458	23	68	247	120	244	214	20	85	178	132	43	136	322
11	11-I	204	112	103	419	22	46	208	143	258	161	13	63	131	160	52	109	310
12	12-C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem		1000	1310	892	3202	226	393	1538	1045	1702	1500	187	653	1123	968	271	669	2533
W zw. z art. 5a ustawy		23	0	0	23	0	0	8	15	10	13	2	5	6	7	3	2	21
OGÓŁEM 2012		1023	1310	892	3225	226	393	1546	1060	1712	1513	189	658	1129	975	274	671	2554
2013 ROK																		
1	01-U	35	32	24	91	44	18	15	14	31	60	17	31	35	8	0	11	80
2	02-P	82	298	171	551	49	132	296	74	290	261	18	128	194	172	39	107	444
3	03-L	7	37	39	83	16	11	25	31	39	44	3	14	27	34	5	15	68

4	04-O	38	67	54	159	25	24	65	45	91	68	4	35	38	65	17	38	121
5	05-R	183	375	143	701	26	70	333	272	366	335	12	114	254	258	63	174	527
6	06-E	8	38	6	52	15	14	19	4	23	29	3	14	20	13	2	12	40
7	07-S	230	234	179	643	1	26	263	353	299	344	11	156	257	176	43	107	536
8	08-T	6	15	17	38	3	11	21	3	17	21	0	12	12	10	4	9	29
9	09-M	7	12	7	26	1	4	15	6	17	9	1	6	9	9	1	7	19
10	10-N	159	161	250	570	18	69	337	146	321	249	14	99	221	199	37	179	391
11	11-I	194	97	87	378	30	43	179	126	244	134	12	52	130	139	45	90	288
12	12-C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem		949	1366	977	3292	228	422	1568	1074	1738	1554	95	661	1197	1083	256	749	2543
W zw. z art. 5a ustawy		13	4	0	17	0	4	5	8	3	14	1	2	6	7	1	1	16
OGÓŁEM 2013		962	1370	977	3309	228	426	1573	1082	1741	1568	96	663	1203	1090	257	750	2559
2014 ROK																		
1	01-U	19	21	12	52	23	15	7	7	25	27	6	23	17	5	1	2	50
2	02-P	55	289	173	517	49	124	289	55	271	246	13	115	182	166	41	97	420
3	03-L	11	34	40	85	11	6	35	33	42	43	2	22	21	30	10	20	65
4	04-O	35	59	32	126	15	14	51	46	67	59	3	30	43	38	12	16	110
5	05-R	185	444	153	782	26	70	364	322	419	363	15	129	276	255	107	167	615
6	06-E	6	39	4	49	6	19	21	3	32	17	4	7	13	24	1	12	37
7	07-S	182	252	116	550	8	23	185	334	241	309	17	97	219	170	47	76	474
8	08-T	9	20	7	36	2	6	22	6	18	18	0	10	15	7	4	8	28
9	09-M	5	10	4	19	3	5	7	4	12	7	0	5	5	6	3	7	12
10	10-N	178	170	202	550	31	67	280	172	318	232	31	94	184	194	47	156	394
11	11-I	146	108	75	329	19	51	142	117	194	135	7	57	85	133	47	82	247
12	12-C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

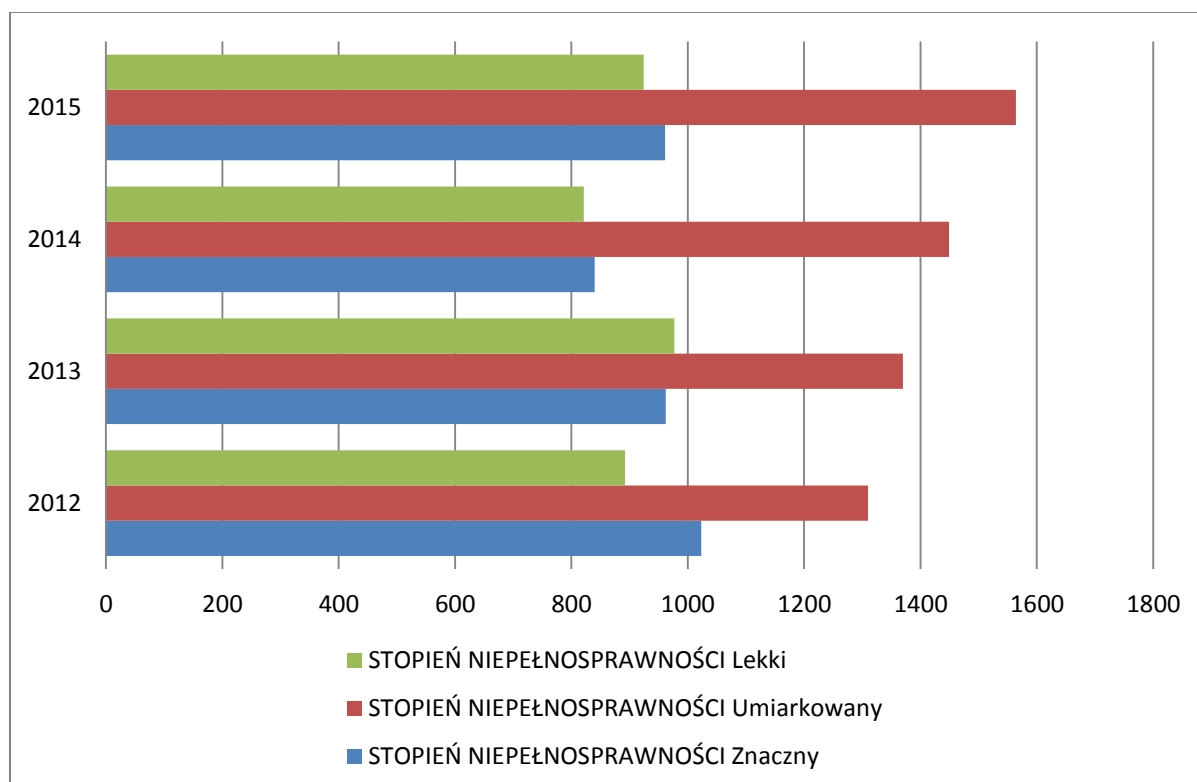
Razem		831	1446	818	3095	193	400	1403	1099	1639	1456	98	589	1060	1028	320	643	2452
W zw. z art. 5a ustawy		9	3	3	15	0	1	6	8	7	8	0	5	2	6	2	0	15
OGÓŁEM 2014		840	1449	821	3110	193	400	1409	1107	1646	1464	98	594	1062	1034	322	643	2467
2015 ROK																		
1	01-U	27	18	8	53	25	15	5	8	21	32	13	21	16	3	0	6	47
2	02-P	80	246	147	473	36	100	268	69	278	195	16	100	169	155	33	113	360
3	03-L	19	44	54	117	8	12	26	71	54	63	1	20	44	45	7	23	94
4	04-O	43	68	44	155	19	21	56	59	93	62	9	21	50	62	13	29	126
5	05-R	163	410	142	715	22	56	270	367	353	362	30	86	205	277	117	147	568
6	06-E	7	45	6	58	14	24	14	6	29	29	0	11	19	22	6	20	38
7	07-S	190	267	164	621	6	19	194	402	266	355	33	103	220	204	61	94	527
8	08-T	10	15	11	36	2	10	16	8	11	25	0	9	11	13	3	4	32
9	09-M	8	10	11	29	3	3	13	10	11	18	1	9	7	11	1	7	22
10	10-N	230	249	258	737	41	88	342	266	381	356	38	123	242	260	74	195	542
11	11-I	171	190	79	440	24	46	170	200	232	208	10	65	133	162	70	97	343
12	12-C	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem		948	1562	924	3434	200	394	1374	1466	1729	1705	151	568	1116	1214	385	735	2699
W zw. z art. 5a ustawy		13	2	0	15	0	1	3	11	4	11	0	4	1	7	3	2	13
OGÓŁEM 2015		961	1564	924	3449	200	395	1377	1477	1733	1716	151	572	1117	1221	388	737	2712

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

Liczba wydanych orzeczeń przez Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Elblągu dla osób, które uzyskały orzeczenie, o którym mowa w art. 5a Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wynosiła:

- w 2012 roku wydano 23 orzeczenia, w tym 23 dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- w 2013 roku wydano łącznie 17 orzeczeń, w tym 13 dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 4 dla osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- w 2014 roku wydano łącznie 15 orzeczeń, w tym 9 dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, 3 dla osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz 3 dla osób o lekkim stopniu niepełnosprawności,
- w 2015 roku wydano łącznie 15 orzeczeń, w tym 13 dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 2 dla osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Rysunek 14. Liczba wydanych orzeczeń wg stopnia niepełnosprawności w latach 2012 – 2015 w Elblągu. Osoby powyżej 16 roku życia

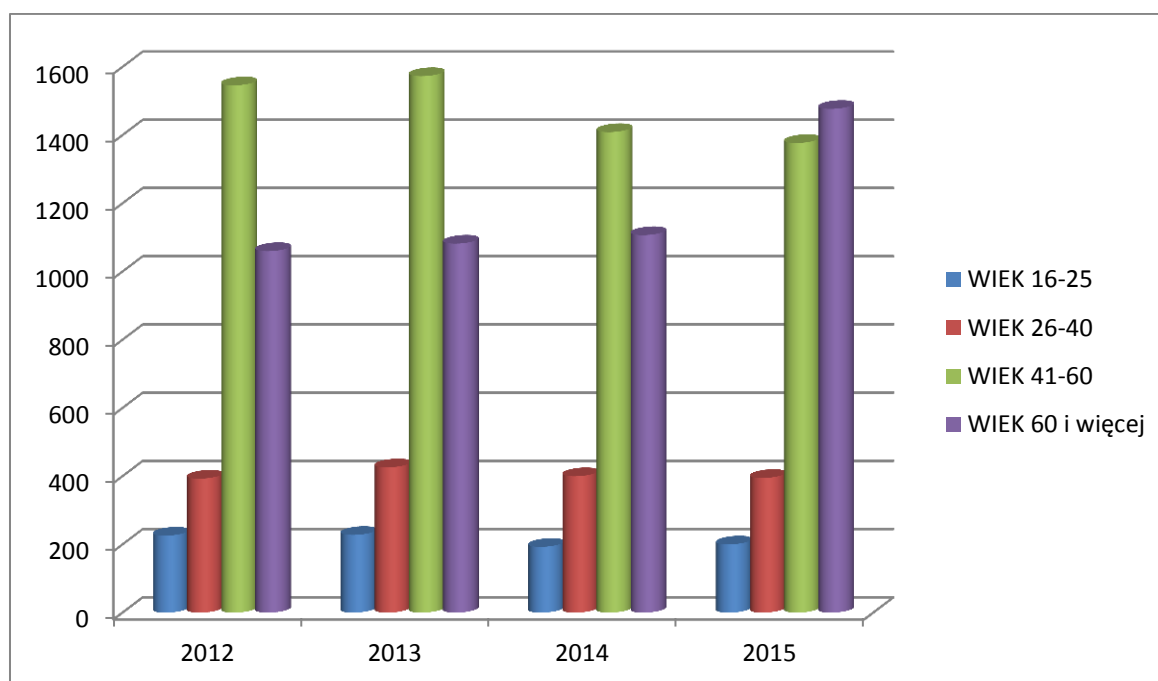

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

Jak wynika z powyższego wykresu, w latach 2012-2015 najczęściej orzeczeń wydawanych było dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Można również zauważyć, że liczba wydanych w tym zakresie orzeczeń regularnie wzrastała: 1310 w 2012 r., 1370 w 2013 r., 1449 w 2014 r. oraz 1564 w 2015 r. Natomiast orzeczenia dotyczące znacznego stopnia niepełnosprawności wydawane były w mniejszej ilości; najczęściej w 2012 roku – 1023. Ilość ta regularnie spadała do 2014 roku (840), by w 2015 roku wzrosnąć (961). Dla osób o lekkim stopniu niepełnosprawności w 2013 roku wydano 977 orzeczeń, a w 2015 r. 924. W latach 2012 i 2014 było ich odpowiednio 892 i 818.

Z poniższego rysunku nr 15 wynika, że liczba orzeczeń o niepełnosprawności w największej liczbie wydawana była dla ludzi w wieku 41- 60 lat w latach 2012-2015 odpowiednio: 1546, 1573, 1409, 1377. Dużą ilość orzeczeń wydawano także dla ludzi w wieku 60 lat i więcej: 1060, 1082, 1107, 1477. Najmniej orzeczeń o niepełnosprawności otrzymywali ludzie w wieku 16-25 lat (w 2012 r. – 226, w 2013 r. – 228, w 2014 r. – 193, w 2015 r. – 200) oraz nieco więcej w przedziale wiekowym 26-40 lat, odpowiednio: 393, 426, 400, 395.

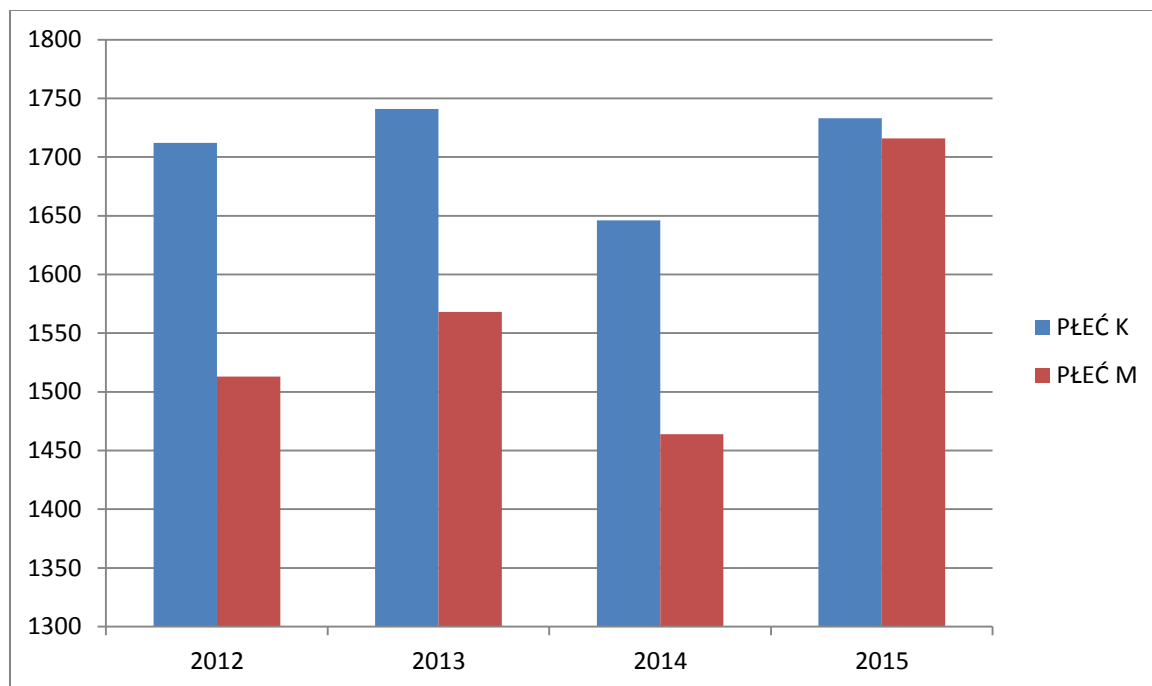
Rysunek 15. Liczba wydanych orzeczeń wg wieku w latach 2012 – 2015 w Elblągu. Osoby powyżej 16 roku życia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

Najwięcej orzeczeń w latach 2012 – 2015 wydano kobietom. W roku 2013 wydano ich 1741 i w 2015 roku 1733. Natomiast najwięcej orzeczeń o niepełnosprawności (1716) wydano mężczyznom w 2015 roku, a najmniej w 2014 roku – 1464.

Rysunek 16. Liczba wydanych orzeczeń wg płci w latach 2012 – 2015 w Elblągu. Osoby powyżej 16 roku życia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z MOPS w Elblągu

Polityka społeczna w Elblągu wobec osób niepełnosprawnych polega na działaniach różnego rodzaju podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych, mających na celu tworzenie ogólnych warunków funkcjonowania tych osób we wszystkich dziedzinach życia społecznego. W Elblągu funkcjonują placówki pomocy społecznej przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami, które zapewniają im opiekę, pielęgnację i wsparcie, zarówno całodobowe – domy pomocy społecznej jak i dzienne – środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Należą do nich:

- **Środowiskowy Dom Samopomocy Filia nr 1 ul. Podgórna 1 w Elblągu.** Tu wsparcie znajdą osoby starsze cierpiące na Alzheimera. Placówka funkcjonuje w formie dziennej oraz całodobowej. Posiada miejsce dla 36 osób.

- **Środowiskowy Dom Samopomocy Filia nr 2 ul. Traugutta 38 w Elblągu.** Oferuje wsparcie dla niedowidzących i niewidomych osób starszych. Posiada miejsce dla 30 osób.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy Filia Nr 3, ul. Winna 9 w Elblągu.** Placówka przeznaczona jest dla osób przewlekłe psychicznie chorych. Posiada 45 miejsc.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy „Lazarus” ul. Skrzydlata 15a w Elblągu prowadzony jest przez Elbląskie Stowarzyszenie pomocy Humanitarnej im. Św. Łazarza „LAZARUS”.** Placówka ta skupia osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz neurologicznymi. Oferuje pomoc ludziom w różnym wieku. Zapewnia 64 miejsc, w tym 60 miejsc dziennych oraz 4 całodobowe
- **Środowiskowy Dom Samopomocy Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Elblągu (PSONI), ul. Saperów 14d.** Jest placówką przeznaczoną dla osób z upośledzeniem umysłowym i kalectwami sprzężonymi. Posiada miejsce dla 40 osób. W 2015 roku stan uczestników ŚDS wynosił 37 osób (16 kobiet i 21 mężczyzn) w wieku 25-59 lat.
- **Dom Pomocy Społecznej ul. Pułaskiego 1c w Elblągu.** Oferuje pomoc dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Zapewnia miejsce dla 22 osób.
- **Dom pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży ul. Kasprzaka 10 w Elblągu prowadzony jest przez Zgromadzenie Sióstr Św. Jadwigi Prowincji Katowickiej.** Dom dysponuje 45 miejscami dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych umysłowo.
- **Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży ul. Bema 8 w Elblągu prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi.** Posiada 47 miejsc. Skupia dzieci i młodzież intelektualnie niepełnosprawną.

Jedną z liczniejszych grup osób niepełnosprawnych, wymagających szczególnej troski, stanowią osoby z zaburzeniami psychicznymi. Od kilkunastu lat obserwuje się znaczny wzrost osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagającymi wsparcia, zarówno w formie dziennej jak i całodobowej. Decydującą rolę w zakresie prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie tej grupy osób odgrywają środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące w naszym mieście. W minionym roku zwiększono liczbę miejsc dziennych i całodobowych w tych placówkach.

Ze względu na brak w Elblągu domu pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 76 mieszkańców miasta z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi lub niepełnosprawnych intelektualnie, zamieszkuje w domach pomocy na terenie innych powiatów.

Poza zapewnieniem osobom niepełnosprawnym opieki, pielęgnacji i wsparcia przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej, kluczową rolę odgrywają również różnego rodzaju działania w zakresie aktywizacji tych osób, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz integracji.

W naszym mieście funkcjonują również dwie Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne, które wydają opinie i orzeczenia dotyczące dzieci niepełnosprawnych.

Wydawane opinie dotyczą potrzeby wczesnego wspomagania rozwoju (w przypadku stwierdzonej u dziecka niepełnosprawności). Wydawane są również różnego rodzaju orzeczenia, między innymi: orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania (w przypadku, gdy stan zdrowia dziecka utrudnia lub uniemożliwia jego uczęszczanie do placówki edukacyjnej), orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (dotyczy niepełnosprawności ruchowej, w tym afazji, niepełnosprawności związanej z nieprawidłowym widzeniem i słyszeniem; niepełnosprawności intelektualnej; autyzmu lub zespołu Aspergera; zagrożenia niedostosowaniem społecznym i niedostosowania społecznego) oraz zajęć rewalidacyjno-wychowawczych (przy głębokiej niepełnosprawności intelektualnej).

Największą grupą osób wśród dzieci i młodzieży otrzymującej orzeczenia są uczniowie szkół podstawowych oraz gimnazjum. Poradnie wydają mniej orzeczeń dotyczących nauczania indywidualnego, najwięcej wydawanych jest orzeczeń o kształceniu specjalnym. Poniższa tabela przedstawia sumę wystawionych orzeczeń przez obie poradnie na dany rok szkolny, w poszczególnych grupach wiekowych.

Tabela 28. Ilość wydanych orzeczeń o nauczaniu indywidualnym i kształceniu specjalnym przez Poradnie Psychologiczno Pedagogiczne w Elblągu

Grupa wiekowa	Rok szkolny 2013/2014		Rok szkolny 2014/2015		Rok szkolny 2015/2016	
	Nauczanie indywid.	Kształcenie specjalne	Nauczanie indywid.	Kształcenie specjalne	Nauczanie indywid.	Kształcenie specjalne

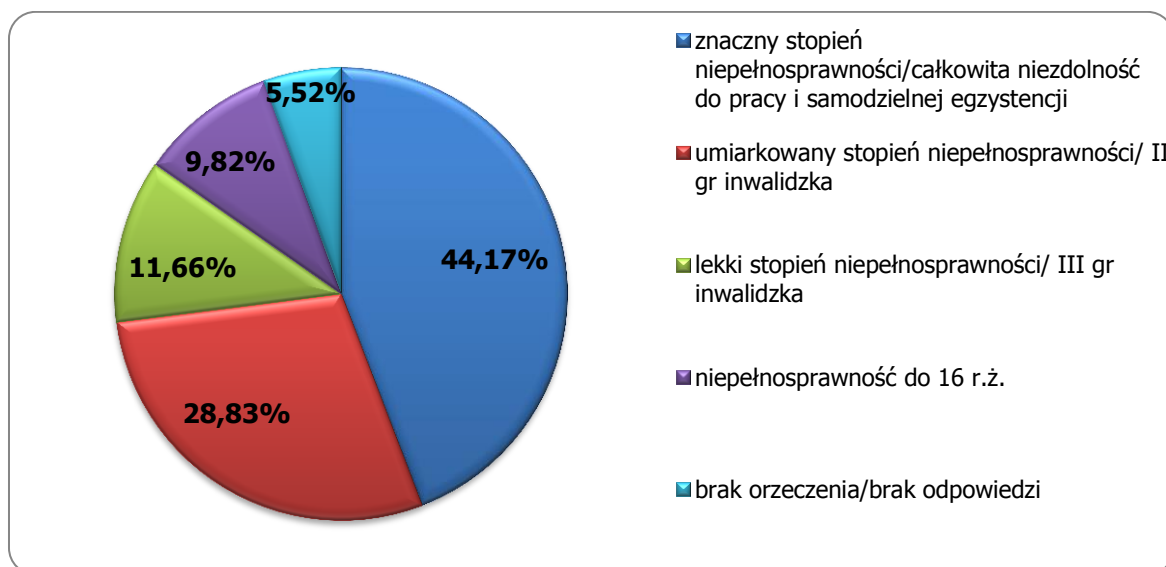
Wiek przedszkolny	0	70	0	80	0	47
Szkoła podstawowa	65	141	55	130	31	104
Uczniowie gimnazjum	75	103	66	96	35	62
Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	78	109	62	64	49	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji otrzymanych z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej nr 1 oraz nr 2 w Elblągu

Podczas przeprowadzania badania wśród elblązan na temat ich sytuacji społecznej, mieszkańcy mieli możliwość wypowiedzenia się na temat zjawiska niepełnosprawności w Elblągu. Ankietę wypełniło 167 osób, z czego prawie 50% były to osoby niepełnosprawne, pozostała część to rodzice i osoby opiekujące się, bądź inne osoby mające stały kontakt z osobami niepełnosprawnymi.

Po analizie wyników przeprowadzonej ankiety można stwierdzić, że najliczniejszą grupą są osoby z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności oraz stopniem umiarkowanym. Osoby poniżej 16 roku życia posiadające orzeczenie o niepełnosprawności to niecałe 10% ankietowanych. Posiadany stopień niepełnosprawności przedstawia poniższy rysunek:

Rysunek 17. Posiadany stopień niepełnosprawności

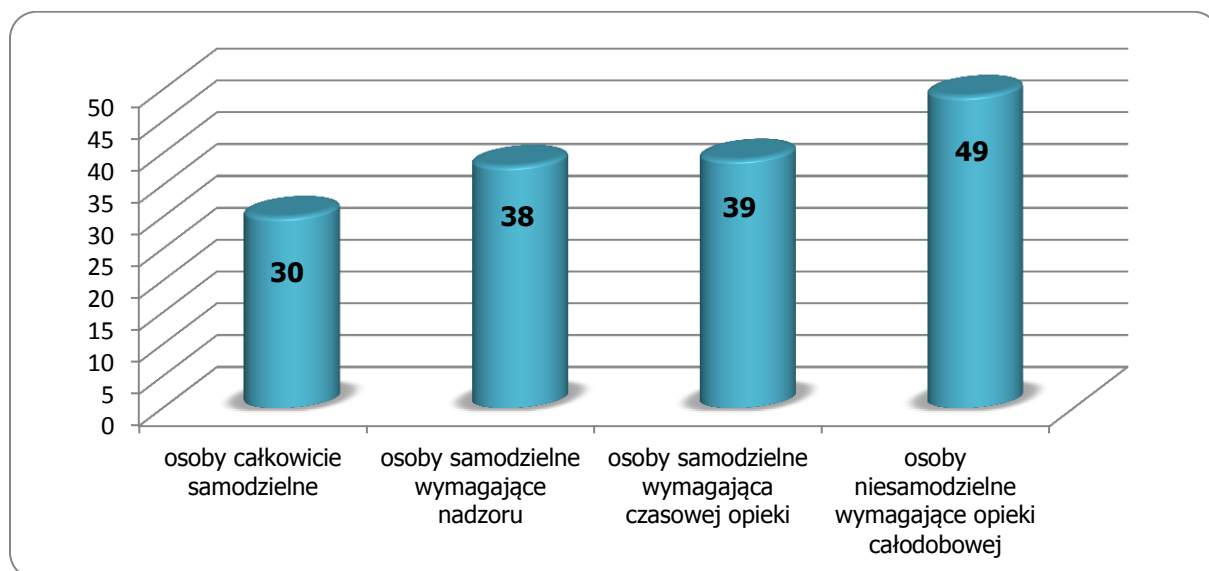

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Przyczyny niepełnosprawności wśród respondentów są bardzo różne. Najczęściej występuje ona od urodzenia (ok. 45% badanych), osób niepełnosprawnych w wyniku choroby jest ok. 43%, natomiast 9% to niepełnosprawność spowodowana wypadkiem.

Ankietowani, na zadane pytanie o stopień wymaganej opieki dla osoby niepełnosprawnej, której są opiekunem, bądź ich samych, najczęściej odpowiadali że mają do czynienia z osobą niesamodzielną, która potrzebuje opieki całodobowej. Na drugim miejscu są osoby raczej samodzielne, które wymagają pomocy tylko w pewnych sytuacjach, bądź pomocy czasowej, bez konieczności całodobowego nadzoru. Niecałe pół procenta mniej to osoby które są samodzielne ale mimo wszystko wymagające nadzoru. Stopień wymaganej opieki określony według respondentów przedstawia poniższy rysunek:

Rysunek 18. Stopień wymaganej opieki nad osobami niepełnosprawnymi w Elblągu wg ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Istotną sprawą są również bariery z jakimi na co dzień muszą zmierzyć się osoby niepełnosprawne, bądź ich opiekunowie. Okazuje się, że najwięcej problemów przysparzają ograniczenia w dostępności do specjalistycznej opieki medycznej (problem ten zgłosiło prawie 48% ankietowanych), na drugim miejscu znalazł się brak pracy dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością (43%). Trzecie miejsce zajmuje utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (35%). W toku badania ustalono, że takich problemów jest znacznie więcej. Na pozostałych miejscach uplasowały się kolejno: bariery architektoniczne, brak akceptacji w środowisku lokalnym, osamotnienie – izolacja społeczna, problemy psychologiczne oraz

utrudniony dostęp do usług opiekuńczych i bariery komunikacyjne, tj. utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu.

W związku z tym, że problem niepełnosprawności jest zjawiskiem złożonym, został opracowany „Elbląski program na rzecz równego statusu osób z niepełnosprawnościami i zapobiegania niepełnosprawnościom na lata 2012 – 2020”. Program określa cele i sposoby działania w każdym obszarze problemowym, ponadto zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych kierunków działań i otwartość na nowe propozycje rozwiązań bieżących problemów i potrzeb. Program podlega stałemu monitoringowi prowadzonemu przez Powiatową Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych.

Urząd Miejski w Elblągu oraz Powiatowy Urząd Pracy w Elblągu, realizując zadania w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych, udziela pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Środki finansowe, jakimi dysponuje Elbląg na rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych corocznie są maksymalnie wykorzystywane i nadal niewystarczające w stosunku do zapotrzebowania ze strony osób niepełnosprawnych.

W procesie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych aktywnie uczestniczą funkcjonujące w Elblągu 3 warsztaty terapii zajęciowej zapewniające 110 miejsc pobytu oraz zakład aktywności zawodowej, w którym zatrudnienie znajduje 26 osób niepełnosprawnych. Od 2014 roku samorząd elbląski prowadzi nowe, fakultatywne zadanie pt. „świadczenie usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych”. Projekt powstał w odpowiedzi na potrzeby lokalnej społeczności oraz środowiska osób niepełnosprawnych i ma na celu stworzenie warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej. Realizacja zadania zlecona jest do realizacji organizacji pozarządowej – Elbląskiej Radzie Konsultacyjnej Osób Niepełnosprawnych. W 2015 roku z usług asystenckich skorzystały 394 osoby niepełnosprawne. W celu zabezpieczenia niezbędnych potrzeb osób niepełnosprawnych rekomenduje się dalszy rozwój zadania polegającego na świadczeniu usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych.

Bardzo ważnym ogniwem w procesie podniesienia jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin są organizacje pozarządowe, które zajmują się udzielaniem im szeroko rozumianego wsparcia oraz działaniami w zakresie integracji społecznej. Przykładowo Warsztat Terapii Zajęciowej działający przy PSONI Koło w Elblągu jest placówką pobytu dziennego realizującą zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. W 2015 roku w zajęciach warsztatu uczestniczyło 30 osób – 15 kobiet i 15 mężczyzn.

Ponadto, mając na uwadze potrzeby osób niepełnosprawnych związanych z ich zatrudnieniem oraz aktywizacją społeczną i zawodową, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2014 r. kontynuował wcześniej już rozpoczęte działania w zakresie projektu systemowego „Od wykluczenia do usamodzielnienia”. W ramach powyższego projektu zrealizowano Kontrakty Socjalne dla osób niepełnosprawnych (skierowane do osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim i umiarkowanym) oraz Kontrakty Socjalne z kursem zawodowym dla osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim.

Realizowany był również projekt „Niepełnosprawni – kompetentni i aktywni”, który polegał na spotkaniach osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym celem aktywizacji tych osób do samodzielnego uczestnictwa w życiu społecznym i zapobieganie ich izolacji społecznej.

3.14 Bezrobotni niepełnosprawni

W okresie 12 miesięcy 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Elblągu zarejestrowało się 7909 osób z Elbląga, w tym 3800 kobiet. Wśród nich było 595 osób niepełnosprawnych (8%). Dane te są zbliżone do statystyk z 2014 roku, kiedy to w PUP w Elblągu zarejestrowało się 588 bezrobotnych niepełnosprawnych.

Na koniec grudnia 2015 r. w PUP w Elblągu zarejestrowanych było 360 osób niepełnosprawnych posiadających status bezrobotnego, w tym 183 kobiety, co stanowiło 6,6% zarejestrowanych bezrobotnych. W rejestrach znajdowało się też 65 osób niepełnosprawnych nie mających statusu bezrobotnego. Rok wcześniej zarejestrowano 72 osoby niepełnosprawne poszukujące pracy, które nie miały statusu bezrobotnego.

W 2015 roku, pod względem wieku, największą grupę wśród bezrobotnych niepełnosprawnych stanowiły osoby w przedziale 45-55 lat, stanowiły one 25,6% populacji. W 2014 roku, pod względem kryterium wieku, także dominowały osoby w przedziale 45-55 lat, stanowiąc 29,2% osób niepełnosprawnych. Ze względu na kryterium stażu pracy w 2015 roku najwięcej było osób pracujących poprzednio 10-20 lat (25,3%). W 2014 roku, pod względem długości stażu pracy, dominowały osoby pracujące poprzednio 10-30 lat (28%) populacji.

Kolejne kryterium – wykształcenia zawodowego – wykazało, że w 2015 roku wśród bezrobotnych niepełnosprawnych najwięcej było w Elblągu osób posiadających wykształcenie zawodowe i gimnazjalne i poniżej – 66,4%. W poprzednim roku najwięcej bezrobotnych niepełnosprawnych ukończyło zasadnicze szkoły zawodowe i gimnazja – 62,9%.

W 2015 roku osoby pozostające w rejestrach PUP w Elblągu powyżej 12 miesięcy stanowiły 22,5% bezrobotnych niepełnosprawnych; u 72,5% bezrobotnych niepełnosprawnych

wystąpił lekki stopień niepełnosprawności. Dane o związkach z wiekiem, wykształceniem, stażem pracy i stopniem niepełnosprawności ilustruje poniższa tabela.

Tabela 29. Niepełnosprawni bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, wykształcenia, stażu pracy i stopnia niepełnosprawności

Wyszczególnienie		Bezrobotni niepełnosprawni				Wzrost/spadek
		Stan na 31.12.2014		Stan na 31.12.2015		
		Ogółem	% do ogółu	Ogółem	% do ogółu	
Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Do 1	33	8,4	35	9,7	6,1
	1-3	53	13,6	56	15,6	5,7
	3-6	57	14,6	55	15,3	-3,5
	6-12	73	18,7	65	18,1	-11,0
	12-24	70	17,9	68	18,9	-2,9
	Pow. 24	105	26,9	81	22,5	-22,9
Wiek	18-24	10	2,6	10	2,8	0,0
	25-34	57	14,6	47	13,1	-17,5
	35-44	76	19,4	69	19,2	-9,2
	45-54	114	29,2	92	25,6	-19,3
	55-59	90	23,0	88	24,4	-2,2
	60-64	44	11,3	54	15,0	22,7
Wykształcenie	Wyższe	24	6,1	25	6,9	4,2
	Policealne i średnie zawodowe	77	19,7	66	18,3	-14,3
	Średnie ogólnokształcące	44	11,3	30	8,3	-31,8
	Zasadnicze zawodowe	125	32,0	127	35,3	1,6
	Gimnazjalne	121	30,9	112	31,1	-7,4
Staż pracy ogółem	Do 1 roku	36	9,2	34	9,4	-5,6
	1-5	59	15,1	61	16,9	3,4
	5-10	62	15,9	59	16,4	-4,8
	10-20	111	28,4	91	25,3	-18,0
	20-30	86	22,0	79	21,9	-8,1
	30 lat i więcej	15	3,8	18	5,0	20,0
	Bez stażu	22	5,6	18	5,0	-18,2
Stopień niepełnosprawności	Znaczny	7	1,8	7	1,9	0
	Umiarkowany	83	21,2	92	25,6	10,8
	Lekki	301	77,0	261	72,5	-13,3
RAZEM		391	100,0	360	100,0	-7,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z PUP w Elblągu

W 2015 roku do PUP w Elblągu wpłynęły 363 oferty pracy i miejsc aktywizacji zawodowej dla bezrobotnych niepełnosprawnych, w tym 322 od pracodawców z Elbląga. Pochodziły one z kilku działów gospodarki: usługi administrowania i działalność wspierająca – 22,6%, handel hurtowy i detaliczny – 17,2%, przetwórstwo przemysłowe – 15,7%, budownictwo – 9,2%, administracja publiczna i obrona narodowa – 8,8%, pozostała działalność usługowa – 4,9%. W 2014 roku do PUP w Elblągu wpłynęło 140 propozycji wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, w tym 106 od pracodawców z Elbląga. Oferty dotyczyły, podobnie

jak w 2015 roku: przetwórstwa przemysłowego, handlu hurtowego i detalicznego, administracji publicznej i obrony narodowej, działalności w zakresie usług administracyjnych i działalności wspierającej.

Środki na aktywizację bezrobotnych niepełnosprawnych pochodziły z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Posłużyły one przede wszystkim do aktywizacji osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako osoby poszukujące pracy. W 2015 r. Powiatowy Urząd Pracy w Elblągu otrzymał 631,4 tys. złotych na ten cel. Dodatkowo z programu aktywizacji zawodowej absolwentów niepełnosprawnych do Elbląga trafiło 68,4 tys. zł.

Realizacja programu JUNIOR pozwoliła na wejście w życie zawodowe 4 osobom z Elbląga. PUP w Elblągu podpisał także umowę z agencją zatrudnienia i Elbląską Radą Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych na doprowadzenie 30 skierowanych bezrobotnych, znajdujących się w szczególnej sytuacji na runku pracy, do podjęcia zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. W 2015 roku koszt tych działań wyniósł 36 tys. zł. Do końca roku zatrudnienie znalazło 10 osób. Projekt zostanie zakończony w 2016 roku.

3.15 Ekonomia społeczna

Ekonomia społeczna kieruje się zasadą prymatu działania na rzecz ludzi nad maksymalizacją zysku. „Praca zamiast zasiłku” to hasło dobrze obrazujące tę ideę w wymiarze społecznym. Ekonomia społeczna opiera się na szeregu wartościach: solidarności, partycypacji, samorządności i innych. Odgrywa coraz ważniejszą rolę w lokalnej polityce społecznej: wykorzystuje zasoby ludzkie uzupełniając działania sektora prywatnego i publicznego, łagodzi napięcia i dysproporcje społeczne, zmniejsza zagrożenie wykluczenia, buduje kapitał społeczny, wzmacnia społeczeństwo obywatelskie.

Podmiotami ekonomii społecznej są spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe i spółki non-profit. W sytuacji, gdy podmioty te prowadzą działalność gospodarczą, nazywane są przedsiębiorstwami społecznymi. W Elblągu funkcjonuje obecnie dziesięć przedsiębiorstw społecznych, zatrudniających ponad pięćdziesiąt osób wykluczonych społecznie. Ich liczba z roku na rok wzrasta. Istnieją również organizacje: Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych (ESWIP) oraz Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych (ERKON), prowadzące Centra Integracji Społecznej.

Zadaniem CIS jest aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez uczestnictwo w cyklu edukacyjno-szkoleniowym przewidującym m.in. warsztaty grupowe czy spotkania indywidualne. Osoby przygotowane w ten sposób do pracy zawodowej trafiają na otwarty rynek pracy lub do przedsiębiorstw społecznych. Podobnie

działają Warsztaty Terapii Zajęciowej (3), Klub Integracji Społecznej oraz Zakład Aktywizacji Zawodowej prowadzony przez ERKON.

Stowarzyszenie ESWIP od 2009 roku prowadzi Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej finansowany z EFS. OWES oferuje wsparcie informacyjne, szkoleniowe i doradcze dla nowych i istniejących przedsiębiorstw społecznych. Finansuje również rozpoczęcie działalności gospodarczej przez te podmioty (48). OWES będzie funkcjonował do 2023 roku, stanowiąc podstawowe źródło finansowania rozwoju ekonomii społecznej w Elblągu. Rozwojem ekonomii społecznej w Elblągu zajmuje się Zespół ds. ekonomii społecznej powołany zarządzeniem Prezydenta Elbląga.

4. Analiza SWOT

OSOBY BEZROBOTNE	
Silne strony	Słabe strony
- instytucje i NGO działające na rzecz aktywizacji zawodowej - zróżnicowana oferta pracy pod kątem różnych grup wykształcenia/wieku - oferta szkoleń oraz działania aktywizacyjne PUP - Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna - współpraca przedsiębiorców i szkół zawodowych - rozwijająca się ekonomia społeczna – istnienie OWES - badania i analizy rynku pracy przez PUP - duży potencjał intelektualny społeczeństwa Elbląga - bogata oferta edukacyjna miasta - potencjał szkolnictwa wyższego w mieście - aktywność instytucji rynku pracy i stowarzyszeń działających na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy - wspieranie mikroprzedsiębiorczości – promocja przedsiębiorczości - konsolidacja działań instytucjonalnych	- słaba wymiana informacji między podmiotami związanymi z rynkiem pracy, przedsiębiorcami, PUP (szkolenia) – małe zainteresowanie pracodawców spotkaniami z PUP - duża liczba osób długotrwale bezrobotnych - brak ofert pracy w niektórych specjalizacjach - niechęć części pracodawców do zatrudniania osób 50+ - niekorzystna struktura bezrobocia (grupy wiekowe) - niskie wynagrodzenia oferowane przez pracodawców - wygórowane oczekiwania osób poszukujących pracy - niewystarczające doradztwo zawodowe i zajęcia z przedsiębiorczości w szkołach gimnazjalnych i średnich - brak atrakcyjnych miejsc pracy - odpływ pracowników (młodych ludzi), kadr wysoko wykwalifikowanych do innych miast i gmin - deficyt mobilności – niska mobilność zawodowa i przestrzenna społeczeństwa - brak nowoczesnego (nawet w stopniu podstawowym) systemu kształcenia ustawicznego, również kształcenia wielozawodowego - obniżenie jakości kształcenia absolwentów – brak propagowania wartości i rzetelności w pracy i życiu – słabe przygotowanie praktyczne absolwentów - archaiczne umiejętności pewnych grup pracowników pozostających w rejestrach PUP – brak chęci zmiany postaw życiowych
Szanse	Zagrożenia
- ogólnopolski trend spadku bezrobocia - duże środki finansowe na programy aktywizacyjne - remont DK 7 – otwarcie rynku pracy w Trójmieście - zagospodarowanie terenów pod inwestycje generujące miejsca pracy - dalszy rozwój szkolnictwa zawodowego i wyższego dostosowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb pracodawcy zwiększenie oferty edukacyjnej w zakresie szkolnictwa zawodowego – również dla osób dorosłych - wykorzystanie walorów geograficznych i turystycznych Elbląga	- bardzo wysokie pozapłacowe koszty pracy - obciążenia podatkowe małych i średnich przedsiębiorstw - obawy przed podjęciem samodzielnej działalności gospodarczej (duże utrudnienia w prowadzeniu samodzielnej działalności gospodarczej, ciągle niekorzystne zmiany prawa, niepewność jutra) - brak poczucia stabilności zatrudnienia - niestabilność przepisów prawa zwłaszcza w zakresie prawa pracy oraz rozwoju przedsiębiorczości - znaczne obniżenie mobilności ludzi aktywnych zawodowo, w tym osób długotrwale bezrobotnych - niskie wynagrodzenia pracowników, w szczególności o wysokich kwalifikacjach - odpływ młodych pracowników do innych regionów kraju i za granicę - bezrobocie strukturalne i ukryte

OSOBY STARSZE	
Silne strony	Słabe strony
• duża aktywność organizacji pozarządowych w zakresie działań na rzecz seniorów • Pełnomocnik Prezydenta ds. Seniorów, Elbląska Rada Seniorów • Uniwersytet III Wieku i Osób Niepełnosprawnych • realizacja programów dla osób starszych, m.in.: Elbląska Karta Seniora, Elbląski program na rzecz osób starszych 2014-2020+, Program Bezpieczny Senior realizowany w ramach programu Bezpieczny Elbląg • potencjał i doświadczenie osób starszych • infrastruktura instytucjonalna i środowiskowa dla osób starszych	• niewystarczająca liczba miejsc w domach pomocy społecznej • brak Centrum Seniora • brak mieszkań wspomaganych • brak oddziału/poradni geriatrycznej, zbyt mała liczba lekarzy geriatrów • niewystarczająca liczba miejsc w Zakładzie Opiekuńczo Leczniczym
Szanse	Zagrożenia
• programy rządowe dla osób starszych • ogólnopolski trend na aktywność seniorów	• starzenie się społeczeństwa • wyludnianie się małych i średnich miast • osamotnienie osób starszych • wykluczenie cyfrowe • niskie emerytury i renty dużej części osób starszych • brak alternatywnych form okresowej opieki nad osobami starszymi

DZIECI I MŁODZIEŻ POZA OPIEKĄ RODZICIELSKĄ	
Silne strony	Słabe strony
• istnieje system wsparcia, w skład którego wchodzi instytucje miejskie i organizacje pozarządowe • wystarczająca ilość placówek opiekuńczo-wychowawczych, socjalizacyjnych • działanie placówek wsparcia dziennego i świetlic popołudniowych • rozwinięta asystentura rodzinna • realizacja Elbląskiego Programu Wspierania Rodziny oraz Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej	• niewystarczająca liczba specjalistycznych rodzin zastępczych • brak placówki opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego • niski poziom integracji lokalnej społeczności • brak specjalistycznej kadry do pracy z dziećmi przebywającymi w rodzinach zastępczych ze specjalnymi potrzebami np. zaburzenia emocji i zachowania, schizofrenia, FAs (np. terapeuci, psychiatrzy dziecięcy, neurologzy itp.)
Szanse	Zagrożenia
• istnienie programów zewnętrznych dających możliwość pozyskania finansowania na system wsparcia • Karta Dużej Rodziny • możliwość włączenia organizacji pozarządowych w realizację zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej (partnerstwo) • wsparcie w formie szkoleń dla rodzin zastępczych	• niewystarczający system wsparcia rodziny (praca z rodziną powinna zaczynać się od momentu pojawienia się kryzysu, by zapobiec interwencjom)

OSOBY UZALEŻNIONE	
Silne strony	Słabe strony
- dobra współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi - istnieją elementy systemu działań na rzecz osób uzależnionych i otoczenia (współuzależnionych) - istnieją programy przeciwdziałania uzależnieniom - organizacje, które mają wiedzę i doświadczenie, uzupełniają system	- zbyt niskie środki na finansowanie działań z zakresu uzależnień i przemocy w rodzinie - niewystarczająca edukacja/profilaktyka nt. uzależnień w szkołach - brak zaktualizowanej diagnozy w zakresie występowania problemów uzależnień - brak szybkiej reakcji na pojawianie się nowych form uzależnień - brak oddziału terapii uzależnień
Szanse	Zagrożenia
- propozycje różnych form aktywności, spędzania czasu wolnego - edukacja, prewencja, programy państwowe - rozwój ekonomii społecznej	- duża dostępność do substancji uzależniających - pojawienie się nowych rodzajów uzależnień - coraz młodsze dzieci ulegają uzależnieniom

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE	
Silne strony	Słabe strony
- Elbląski Program na rzecz równego statusu osób z niepełnosprawnościami i zapobiegania niepełnosprawnościom na lata 2012-2020 - sieć placówek wsparcia całodziennego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i zaburzeniami psychicznymi - dobra współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi na rzecz o.n. - pełnomocnik Prezydenta ds. osób niepełnosprawnych - Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności - działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych - przedsiębiorstwa społeczne zatrudniające osoby niepełnosprawne - zaplecze edukacyjne - wykwalifikowana kadra do pracy z osobami niepełnosprawnymi - świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi - ośrodek akademicki przygotowujący specjalistów do pracy z osobami niepełnosprawnymi	- brak diagnozy dotyczącej osób niepełnosprawnych w mieście - ograniczona liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych - bariery architektoniczne - niedostosowanie miejsc użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - brak placówek wsparcia dziennego dla osób z inną niepełnosprawnością niż intelektualna - niewystarczająca ilość ofert kulturalnych i sportowych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej - brak kompleksowego systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin - brak mieszkalnictwa treningowego dla osób niepełnosprawnych intelektualnie - brak mieszkalnictwa wspomaganego dla niepełnosprawnych - ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów i badań diagnostycznych (limity, długi czas oczekiwania)
Szanse	Zagrożenia
- możliwość pozyskania środków finansowych w funduszach unijnych i krajowych (projekty miękkie i inwestycyjne) - realizacja ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych - stosowanie konwencji ONZ na rzecz osób niepełnosprawnych - rozwój ekonomii społecznej	- długi czas oczekiwania na rehabilitację wynikające z małych limitów świadczenia - niewłaściwe zasady kontraktowania usług dla osób niepełnosprawnych z Narodowego Funduszu Zdrowia - ograniczone środki PFRON - niepełna diagnoza problemu niepełnosprawności - wśród rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych zanika potrzeba zrzeszania się w grupy samopomocowe

RODZINY WIELOPROBLEMOWE	
Silne strony	Słabe strony
- wsparcie asystenta rodziny - świadczenia poradnictwa specjalistycznego (prawne, psychologiczne i pedagogiczne) - placówki wsparcia dziennego prowadzone przez organizacje pozarządowe (światlice) - dostępność w każdej placówce oświatowej do pedagoga i psychologa - prowadzenie zajęć w szkołach w ramach świetlic popołudniowych - dobra organizacja dożywiania dzieci w szkołach - doświadczenie instytucji i organizacji w aplikowaniu o środki i realizacji projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych - programy i systemy wspierania rodzin	- niewydolność wychowawcza części rodzin - dziedziczenie ubóstwa przez korzystających z systemu pomocy społecznej - uzależnienia części członków rodziny - uzależnienie młodzieży i przestępczość nieletnich - brak chęci podjęcia zatrudnienia - bezrobocie - roszczeniowe postawy członków rodziny - brak streetworkera - brak miejsc w placówkach pieczy zastępczej - brak kompleksowej informacji o systemie wsparcia /o różnych ofertach kierowanych do rodzin - zbyt mała liczba mieszkań socjalnych oraz kwaterunkowych dla mieszkańców Elbląga spełniających wymogi wynikające z przepisów prawa - zły stan techniczny mieszkań socjalnych - skupiska rodzin z dysfunkcjami w jednym miejscu (ul. Łęczycka, ul. Skrzydlata, ul. Wiślicka, ul. Jaśminowa) - przemoc w rodzinie - brak kompleksowej polityki prorodzinnej - niewystarczająca liczba podmiotów mających na celu podniesienie kompetencji rodzicielskich - brak specjalistycznej kadry do pracy z rodziną, szczególnie z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami np. zaburzenia emocji i zachowania (np. terapeuci, psychiatrzy dziecięcy, neurologzy itp.)
Szanse	Zagrożenia
- program wieloletni "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" - możliwość pozyskania środków zewnętrznych na potrzeby rozwiązywania problemów rodzin wieloproblemowych - umiejętność aplikowania o środki zewnętrzne przez instytucje, organizacje w odpowiedzi na potrzeby rodzin - programy warsztatów szkolnych dot. uzależnień i bezdomności oraz zagrożeń wynikających z dysfunkcji rodziny - rozwój ekonomii społecznej – szansa zatrudnienia rodziców/opiekunów	- migracja zagraniczna młodych ludzi za pracą, pozostawianie dzieci pod opieką dziadków - eurosieroctwo - niskie świadczenia - renty socjalne, renty, emerytury

OSOBY OPUSZCZAJĄCE ZAKŁADY KARNE	
Silne strony	Słabe strony
dobra współpraca aresztu śledczego z organami, instytucjami w zakresie aktywizacji społecznej osób osadzonych	- brak wsparcia w zatrudnieniu osób karanych - wysokie prawdopodobieństwo bezdomności - brak innowacyjnych rozwiązań - brak specjalistów wspierających osoby z zakładów karnych - brak środków finansowych organizacji na realizację działań skierowanych do osób karanych i ich rodzin - uzależnienia - niechęć do zmiany warunków życia - niechęć w zatrudnieniu osób z zakładu karnego

Szanse	Zagrożenia
• ubezpieczenie zdrowotne • rozwój ekonomii społecznej	• akty prawne (zaświadczenie o niekaralności) • brak możliwości wsparcia rodzin i osób opuszczających zakłady karne • mało skuteczny system resocjalizacji • możliwe dziedziczenie zachowań patologicznych • niewystarczający system wsparcia (streetworker), praca z rodzinami osób zagrożonych bezdomnością

OSOBY BEZDOMNE	
Silne strony	Słabe strony
• funkcjonowanie w mieście wszystkich typów placówek dla bezdomnych przewidzianych ustawą o pomocy społecznej tj. schroniska, noclegowni i ogrzewalni, osoby bezdomne mają też dostęp do pomocy psychologa, terapeuty uzależnień • mieszkania treningowe • zidentyfikowanie osób bezdomnych w mieście • wzrastająca świadomość w zakresie możliwości uzyskania wsparcia	• niechęć do zmiany warunków życia • duży udział, wśród ogólnej liczby bezdomnych, osób, które ze względu na ogólny stan zdrowia, wiek, uzależnienia i inne uwarunkowania nie są zdolne do samodzielnego funkcjonowania i wymagają pomocy bardziej kompleksowej oraz o dłuższej perspektywie czasowej
Szanse	Zagrożenia
• ubezpieczenie zdrowotne • zewnętrzne programy pomocy wychodzenia z bezdomności • rozwój ekonomii społecznej	• uzależnienia • likwidacja przez nowelizację ustawy o pomocy społecznej możliwości tworzenia placówek dla bezdomnych wymagających całodobowej opieki i pielęgnacji • rosnąca skala przyczyn powodujących bezdomność (uzależnienia, rozwody, ubożenie społeczeństwa) • uzależnienia towarzyszące bezdomności

5. Misja, cel główny, cele i kierunki działań strategii

Hasło, jakie przyświeca „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” to Integracja społeczna – Rodzina - Praca. Są to słowa klucze, które oddają sens dokumentu. Integracja społeczna to dążenie do włączenia społecznego osób, które z różnych powodów przeżywają kłopoty związane z warunkami życia i zamieszkania w Elblągu. Jest to proces, który wymaga zarówno aktywności życiowej ich samych, jak również odpowiedniej polityki władz miasta wspartych zaangażowaniem organizacji pozarządowych, instytucji i innych podmiotów.

Szczególną rolę w społeczeństwie zajmuje rodzina. Stąd jej rola w omawianiu zjawisk społecznych, jakie stały się przedmiotem analiz w niniejszym opracowaniu.

Trzeci element to praca, która stanowi szczególną wartość dla wielu osób. Jej brak oznacza problemy tak w życiu osobistym jak i rodzinnym, może przyczyniać się do marginalizacji i wykluczenia społecznego. Zatem szansa zdobycia i utrzymania dobrej pracy oznacza ograniczenie skali negatywnych zjawisk w Elblągu.

MISJA:

Integracja społeczna - Rodzina - Praca

Cel główny:

Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego wśród mieszkańców Elbląga w oparciu o wysoką jakość i trwałość współpracy różnych podmiotów

Cel strategiczny 1:

Zintegrowanie społeczne rodzin zagrożonych wykluczeniem, ograniczenie dysfunkcji w rodzinach

Cel strategiczny 2:

Włączenie społeczne osób zagrożonych marginalizacją, podejmowanie aktywności zawodowej

Cel strategiczny 3:

Zwiększenie aktywności i poprawa sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych

Cel strategiczny 4:

Poprawa warunków i jakości życia seniorów

Cel strategiczny 1: integracja rodziny

obszary ze SWOT: dzieci i młodzież poza opieką rodzicielską
rodziny wieloproblemowe

osoby uzależnione

Cel strategiczny 2: włączenie społeczne

obszary ze SWOT: osoby bezdomne
osoby opuszczające zakład karny
osoby bezrobotne

Cel strategiczny 3: osoby niepełnosprawne

obszary ze SWOT: osoby niepełnosprawne

Cel strategiczny 4: aktywność osób starszych

obszary ze SWOT: osoby starsze

Cel strategiczny 1:

Zintegrowanie społeczne rodzin zagrożonych wykluczeniem, ograniczenie dysfunkcji w rodzinach

Cele operacyjne:

- 1.1. Praca z dziećmi i młodzieżą pozostającą poza opieką rodzicielską
- 1.2. Poprawa funkcji wychowawczych w rodzinach wieloproblemowych
- 1.3. Poprawa warunków życia rodzin zagrożonych wykluczeniem, w tym standardu mieszkań i warunków socjalnych

Cel strategiczny 2:

Włączenie społeczne osób zagrożonych marginalizacją, podejmowanie aktywności zawodowej

Cele operacyjne:

- 2.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych
- 2.2. Wsparcie dla osób wychodzących z uzależnienia
- 2.3. Pomoc dla osób opuszczających zakłady karne
- 2.4. Ograniczenie skali bezdomności; łagodzenie skutków tego zjawiska

Cel strategiczny 3:

Zwiększenie aktywności i poprawa sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych

Cele operacyjne:

- 3.1. Zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych
- 3.2. Likwidacja barier architektonicznych w obiektach publicznych
- 3.3. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych, w tym mieszkania treningowe

Cel strategiczny 4:

Poprawa warunków i jakości życia seniorów

Cele operacyjne:

- 4.1. Inicjatywy integrujące seniorów
- 4.2. Zapewnienie opieki poprzez system mieszkań wspomaganych
- 4.3. Poprawa opieki medycznej nad seniorami

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
Cel strategiczny 1: Zintegrowanie społeczne rodzin zagrożonych wykluczeniem, ograniczenie dysfunkcji w rodzinach				
1.1. Praca z dziećmi i młodzieżą pozostającą poza opieką rodzicielską				
1.1.1. Wzrost liczby specjalistycznych rodzin zastępczych	MOPS	Właściwe organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba specjalistycznych rodzin zastępczych
1.1.2. Przygotowanie specjalistycznej kadry (np. terapeutów, psychiatrów dziecięcych, neurologów itp.) do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami np. zaburzeniami emocji i zachowań, schizofrenią, FAS	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych Departament Edukacji i Sportu w zakresie poradni psychologiczno-pedagogicznych	MOPS właściwe organizacje pozarządowe placówki opieki zdrowotnej poradnie psychologiczno-pedagogiczne	W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba specjalistów
1.1.3. Ustawiczna praca z młodzieżą na rzecz profilaktyki w tematach dot. uzależnień	Departament Edukacji i Sportu Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	Nauczyciele, Policja, służby medyczne, właściwe organizacje pozarządowe	Na bieżąco, w zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba szkoleń, spotkań, pogadanek Liczba uczestników Liczba akcji
1.1.4. Edukacja społeczna na rzecz budowania pozytywnego wizerunku rodziny	Departament Edukacji i Sportu Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	MOPS, właściwe organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zorganizowanych warsztatów, konferencji, imprez Liczba uczestników
1.1.5. Realizacja Elbląskiego Programu Wspierania Rodziny oraz Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2015-2017	MOPS	Właściwe organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób objętych opieką Liczba rodzin objętych opieką
1.1.6. Realizacja programów przeciwdziałania uzależnieniom	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	Właściwe organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zrealizowanych działań Liczba osób objętych opieką
1.1.7. Utworzenie placówki opiekuńczo – wychowawczej typu	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	MOPS, Właściwe organizacje pozarządowe	W zależności od dostępu środków unijnych i	Liczba specjalistycznych placówek

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
specjalistyczno - terapeutycznego			programów krajowych	
1.2. Poprawa funkcji wychowawczych w rodzinach wieloprotblemowych				
1.2.1. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	MOPS, Właściwe organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Liczba zrealizowanych działań Liczba osób objętych opieką
1.3. Poprawa warunków życia rodzin zagrożonych wykluczeniem, w tym standardu mieszkań i warunków społecznych				
1.3.1. Zwiększenie liczby mieszkań społecznych i kwaterunkowych	Departament Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji	ZBK Społeczna Komisja Mieszkaniowa Radni Rady Miejskiej	Ilościowa realizacja zadania uzależniona jest od środków finansowych	Liczba mieszkań społecznych i kwaterunkowych
1.3.2. Poprawa standardu istniejących mieszkań społecznych i kwaterunkowych	Departament Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji	ZBK Społeczna Komisja Mieszkaniowa	Na bieżąco, a także w zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba mieszkań społecznych i kwaterunkowych
Cel strategiczny 2: Włączenie społeczne osób zagrożonych marginalizacją, podejmowanie aktywności zawodowej				
2.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych				
2.1.1. Aktywizacja i integracja osób bezrobotnych – będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (50+, długotrwale bezrobotni, niepełnosprawni)	PUP	MOPS, właściwe organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Procentowy udział osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy Liczba osób bezrobotnych objętych pośrednictwem pracy i poradnictwem zawodowym Liczba szkoleń

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
2.1.2. Aktywizacja i integracja osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy	PUP	Właściwy departament, właściwe organizacje pozarządowe i inne podmioty	Na bieżąco	Procentowy udział osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy Liczba osób bezrobotnych objętych pośrednictwem pracy i poradnictwem zawodowym.
2.1.3. Poprawa wymiany informacji między podmiotami związanymi z rynkiem pracy, przedsiębiorcami, PUP (szkolenia)	PUP	Właściwe organizacje pozarządowe i inne podmioty – organizacje przedsiębiorców	Na bieżąco	Procentowy udział osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy Liczba ofert pracy Liczba zatrudnionych bezrobotnych
2.1.4. Poprawa jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego, w tym osób posiadających archaiczne umiejętności	PUP	Organizacje pozarządowe, inne podmioty	Na bieżąco	Liczba osób uzyskujących wykształcenie zawodowe specjalistyczne Liczba kursów
2.1.5. Utworzenie i funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznej	ESWIP ERKON MOPS PUP	Organizacje pozarządowe, inne podmioty	Na bieżąco, a także w zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba CIS Liczba osób objętych wsparciem CIS
2.1.6. Rozwój ekonomii społecznej – tworzenie spółdzielni socjalnych i innych form zatrudnienia	ESWIP Referat Zdrowia i Spraw Społecznych MOPS PUP	Organizacje pozarządowe, inne podmioty	Na bieżąco, a także w zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba spółdzielni socjalnych i innych podmiotów Liczba osób zatrudnionych

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
2.2. Wsparcie dla osób wychodzących z uzależnienia				
2.2.1. Realizacja programów i systemów wspierania rodzin	MOPS Departament Edukacji i Sportu	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych Właściwe organizacje pozarządowe Policja	Na bieżąco	Liczba realizowanych programów Liczba udzielonych porad, wsparcia
2.2.2. Rozwój i systematyczna modernizacja zasobu mieszkań socjalnych i komunalnych	Departament Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji	ZBK Społeczna Komisja Mieszkaniowa Radni Rady Miejskiej	Ilościowa realizacja zadania uzależniona jest od środków finansowych	Liczba oddanych do użytku lokali socjalnych. Liczba zmodernizowanych lokali
2.2.3. Rozbudowa i modernizacja istniejącego Młodzieżowego Ośrodka Terapeutycznego KARAN „Dom Zacheusza” w Elblągu	Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny KARAN Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	Departament Inwestycji Właściwe organizacje pozarządowe	Na bieżąco, w zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba zmodernizowanych specjalistycznych ośrodków wsparcia Liczba zmodernizowanych/nowych gabinetów do terapii Liczba zmodernizowanych/nowych pomieszczeń
2.3. Pomoc dla osób opuszczających zakłady karne				
2.3.1. Stworzenie systemu wspierającego zatrudnienie osób opuszczających zakłady karne	PUP	Policja, właściwe organizacje pozarządowe, inne podmioty – zakłady pracy	Na bieżąco, w zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba osób objętych wsparciem
2.4. Ograniczenie skali bezdomności; łagodzenie skutków tego zjawiska				
2.4.1. Utrzymanie jakości świadczonego wsparcia na rzecz osób bezdomnych	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	MOPS Właściwe organizacje	Na bieżąco, w zależności od dostępu środków	Liczba osób objętych wsparciem

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
		pozarządowe	unijnych i programów krajowych	
Cel strategiczny 3: Zwiększenie aktywności i poprawa sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych				
3.1. Zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych				
3.1.1. Realizowanie szkoleń i kursów dla osób niepełnosprawnych chcących podnieść swoje kwalifikacje zawodowe lub chcących się przekwalifikować zawodowo.	PUP	Właściwe organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze i inne podmioty	Na bieżąco W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba osób niepełnosprawnych objętych szkoleniami/kursami mającymi na celu podniesienie ich kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowanie
3.1.2. Zwiększenie oferty kulturalnej i sportowej kierowanej do osób niepełnosprawnych i ich opiekunów	Departament Kultury i Promocji	Placówki kulturalne i sportowe, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób niepełnosprawnych – uczestników imprez kulturalnych i sportowych
3.1.3. Realizacja Elbląskiego Programu na rzecz równego statusu osób z niepełnosprawnościami i zapobiegania niepełnosprawnościom na lata 2012-2020	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	MOPS Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych Właściwe organizacje pozarządowe, jednostki systemu ochrony zdrowia	Na bieżąco	Liczba zrealizowanych działań Liczba osób objętych działaniami
3.2. Likwidacja barier architektonicznych w obiektach publicznych				
3.2.1. Zmniejszenie barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej i przestrzeni publicznej	Departament Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji Departament Urbanistyki i Architektury	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba inwestycji

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
	Departament Inwestycji Departament Zarząd Dróg			
3.3. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych, w tym mieszkania treningowe				
3.3.1. Utworzenie mieszkań treningowych i wspomaganych	Właściwe komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego	MOPS Właściwe organizacje pozarządowe	W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba mieszkań
3.3.2. Utworzenie placówki wsparcia dziennego dla osób z inną niepełnosprawnością niż intelektualna	Właściwe komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego	Właściwe organizacje pozarządowe	W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba placówek
Cel strategiczny 4: Poprawa warunków i jakości życia seniorów				
4.1. Inicjatywy integrujące seniorów				
4.1.1. Stworzenie Centrum Seniora	Pełnomocnik Prezydenta ds. Seniorów Elbląska Rada Seniorów	Właściwe organizacje pozarządowe	W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba centrów seniora
4.1.2. Realizacja programów dla osób starszych, m.in.: Elbląska Karta Seniora, Elbląski program na rzecz osób starszych 2014-2020+, Program Bezpieczny Senior realizowany w ramach programu Bezpieczny Elbląg	Pełnomocnik Prezydenta ds. Seniorów Elbląska Rada Seniorów Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	MOPS Właściwe organizacje pozarządowe	W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba działań Liczba uczestników
4.2. Zapewnienie opieki poprzez system mieszkań wspomaganych				
4.2.1. Stworzenie systemu mieszkań wspomaganych	Właściwe komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego	MOPS	W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych	Liczba mieszkań wspomaganych Liczba osób starszych objętych systemem

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Partnerzy	Termin realizacji	Wskaźniki
4.3. Poprawa opieki medycznej nad seniorami				
4.3.1. Lepsza opieka medyczna nad seniorami	Referat Zdrowia i Spraw Społecznych	Placówki zdrowia, organizacje pozarządowe	Na bieżąco/ W zależności od dostępu środków unijnych i programów krajowych oraz środków finansowych Narodowego Funduszu Zdrowia	Liczba osób starszych objętych opieką medyczną Liczba nowo utworzonych miejsc na oddziale geriatrycznym lub w Zakładzie Opiekuńczo Leczniczym Liczba utworzonych poradni geriatrycznych

6. Finansowanie

Realizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” możliwa będzie dzięki konsolidacji działań wielu podmiotów działających w sferze społecznej, w tym władz miasta, organizacji pozarządowych, instytucji. Źródłem finansowania poszczególnych działań będzie budżet miasta, a także inne dodatkowe źródła: środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych oraz Funduszy Norweskich i EOG 2014-2021.

Źródła finansowania:

1. Źródła publiczne

- budżet jst (miasta) – źródło finansowania wykorzystywane m.in. w formie wkładów własnych do projektów. W tym przypadku należy uwzględnić realne możliwości budżetu, w tym środków jakie można przeznaczyć co roku na działania ze sfery socjalnej, ze środków własnych gminy lub kredytów,
- budżet centralny – granty z programów państwowych dla jst oraz podmiotów trzecich realizujących zadania ze sfery socjalnej,
- środki unijne i inne zewnętrzne źródła finansowania, w tym:
 - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER 2014-2020)
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
 - Fundusze Norweskie i EOG 2014-2021
 - Fundusze Szwajcarskie
 - inne programy

2. Środki organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe mogą być w stanie samodzielnie sfinansować przedsięwzięcia, w które się angażują, lub co najmniej zapewnić wkład własny niezbędny do uzyskania grantu zewnętrznego.

3. Środki prywatne (przedsiębiorstwa)

W przypadku sprzężenia interwencji publicznej z przedsięwzięciami prywatnymi.

Pozyskanie środków na określone działania możliwe będzie w formie grantów – przyznanych na realizację projektów. Ważna rola w tym procesie przypadnie organizacjom pozarządowym, których działalność kierowana jest do określonych grup odbiorców pomocy.

7. Monitoring i ewaluacja

Monitorowanie to proces regularnego zbierania, a następnie analizowania wiarygodnych informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już zadań zapisanych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+”. Celem monitorowania jest zapewnienie zgodności realizacji działań społecznych z wcześniej zatwierdzonymi założeniami.

Monitorowanie dostarcza również danych i informacji pozwalających na przeprowadzenie ewaluacji, która z kolei dotyczy oceny jakości realizacji zapisów strategicznych w stosunku do wcześniejszych założeń. Jej celem jest stałe ulepszanie skuteczności i efektywności działań podejmowanych w oparciu o zapisy strategiczne.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację Strategii jest Urząd Miejski w Elblągu wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi. Mając na uwadze tematykę Strategii, zakres przyjętych celów, osiągnięcie wymiernych efektów będzie wypadkową współdziałania wszystkich interesariuszy. Dlatego podstawą realizacji Strategii jest kooperacja władz miasta szczególnie ze społecznością, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

W przypadku zaistnienia sytuacji wykluczającej osiągnięcie zakładanych wskaźników niezbędnym działaniem będzie aktualizowanie Strategii, a przez to umożliwienie wypełnienia zakładanych zadań. Każda ewentualna aktualizacja dokumentu będzie spełniała kryterium transparentności poprzez udostępnienie nowej wersji Strategii wszystkim interesariuszom wraz z informacją o dokonanych korektach – uzasadnienie dokonania zmian.

Wdrażanie strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez Referat Zdrowia i Spraw Społecznych w formie raportów rocznych. Celem skutecznego i sprawnego opracowywania raportów Prezydent Miasta może powołać odpowiedni zespół zadaniowy. Raport roczny zawierać będzie również propozycje nowych rozwiązań, bądź modyfikację dotychczasowych działań, stosownie do zmieniających się potrzeb.

Głównym celem ewaluacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” będzie pozyskanie kompleksowej wiedzy na temat sposobu zarządzania i wdrażania. Efektem przeprowadzonej ewaluacji będzie eliminacja w przyszłości błędów i problemów, jakie pojawiały się w trakcie wdrażania strategii. Zakłada się, że ewaluacja będzie przeprowadzana co trzy lata.

8. Podsumowanie

Jakie wnioski płyną z „Diagnozy społecznej sytuacji mieszkańców Elbląga” oraz przeprowadzonych badań ankietowych?

1. W Elblągu maleje liczba mieszkańców. Jest to stała tendencja. Podobny proces występuje w wielu polskich miastach. Jest on spowodowany zarówno niekorzystnymi procesami demograficznymi, np. niska dzietność, starzenie się społeczeństwa, jak również emigracją, głównie do innych krajów Unii Europejskiej.
2. Koszty utrzymania w Elblągu. Na podstawie badań ankietowych można stwierdzić, że dwie główne pozycje w budżecie rodziny stanowią wydatki na żywność i mieszkanie. W sumie pochłaniają one ponad 90% wszystkich wydatków. Taka struktura wydatków warunkuje inne działania np. uczestnictwo w życiu kulturalnym.
3. W Elblągu jest wiele osób niepełnosprawnych; z dokumentów wynika, że ok. 15% mieszkańców miasta ma stwierdzony różny stopień niepełnosprawności, co oznacza, że w skali miasta mamy do czynienia z ponad 18 tys. osób niepełnosprawnych.
4. Wielu mieszkańców Elbląga utożsamia się z miastem. Blisko 73% uczestników badań deklaruje silne związki z miastem, odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak. Zdecydowana większość badanych czuje się bezpiecznie w Elblągu. Obecnie takie opinie są udziałem blisko 92% uczestników badań, odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak.

Rozszerzeniem dokumentu „Diagnoza społecznej sytuacji mieszkańców Elbląga” jest „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+”. Stanowi ona próbę zdefiniowania sytuacji problemowych i wytyczenia kierunków działań, których realizacja może zmienić negatywne zjawiska występujące w Elblągu lub też ograniczyć ich skalę, intensywność, z jaką występują. Podczas prac nad „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” założono, że misją będą: Integracja społeczna - Rodzina - Praca, jako najważniejsze czynniki przyczyniające się do włączenia społecznego – włączenia grup problemowych do społeczeństwa. W tym celu przyjęto w oparciu o analizę SWOT kierunki działań, których realizacja warunkuje wypełnienie realną treścią „Strategii”. Nie będzie ona możliwa bez współdziałania zarówno władz miasta, instytucji i organizacji pozarządowych korzystających z bogatych doświadczeń, a także środków finansowych: jst, krajowych i unijnych, w tym dostępnych programów kierowanych do wybranych grup odbiorców pomocy i instytucji, organizacji pozarządowych działających na ich rzecz. Wykaz

dostępnych źródeł pozyskiwania środków został zawarty we fragmencie dokumentu „Finansowanie”. Kolejny fragment dotyczy zasad monitorowania działań, oceny ich stopnia realizacji i zgodności z przyjętym dokumentem. „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” jest bowiem dokumentem żywym, stąd możliwość dokonywania jego zmian w obliczu nowych wyzwań i problemów, jakie przynosi życie.

Analiza przeprowadzonego badania

W związku z obowiązkiem opracowania dokumentu przez Urząd Miejski w Elblągu, jakim jest „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Elbląga 2020+” do współpracy zaproszono Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy oraz organizacje pozarządowe. Celem współpracy jest koordynacja działań w skali całego miasta w zakresie pomocy społecznej.

W celu opracowania diagnozy problemów społecznych, w okresie 20.01.2016 – 31.03.2016 na elbląskim panelu konsultacyjnym (www.konsultacje.elblag.eu) odbyły się konsultacje. Przeprowadzono badanie, w którym społeczeństwo miało możliwość wypowiedzenia się na temat sytuacji społecznej oraz zjawiska niepełnosprawności w Elblągu. Badanie trwało w okresie 20.01.2016 – 19.02.2016. W tym czasie mieszkańcy mogli przystąpić do ankiety zamieszczonej w/w panelu. Ponadto, ankiety dostępne były również w wersji papierowej u zaproszonych do współpracy partnerów. Można je było pobrać do wypełnienia oraz oddać w następujących miejscach:

1. Urząd Miejski, ul. Łączności 1
2. Referat Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego, ul. Kosynierów Gdyńskich 42
3. Ratusz Staromiejski, ul. Stary Rynek 25,
4. Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych, ul. Związku Jaszczurczego 15
5. Bank Żywności, ul. Stefczyka Franciszka 7/8
6. Powiatowy Urząd Pracy, ul. Saperów 24
7. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, ul. Winna 9
8. Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych ul. Zw. Jaszczurczego 17
9. Centrum Kształcenia Praktycznego, ul. Bema 54
10. Liga Kobiet Polskich, ul. Grunwaldzka 31
11. Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intellectualną Koło w Elblągu, ul. 1go Maja 1.

Przeprowadzona ankieta oraz materiały otrzymane z powyższych instytucji przyniosły bardzo dużo informacji na temat sytuacji społecznej mieszkańców naszego miasta. Ukazały one nie tylko skalę i sposoby objawiania się problemów, ale także zaangażowanie instytucji, służb socjalnych i organizacji w próbę rozwiązywania tych problemów.

W badaniu wzięło udział 528 osób, z czego ponad 60% to kobiety. Wiek ankietowanych w 50% mieścił się w przedziale 30 – 59 lat, ponad 36% to osoby w wieku 18 – 29 lat, natomiast w wieku powyżej 60 lat wypowiedziało się jedynie niecałe 9% respondentów.

Sytuacja zawodowa badanych również jest zróżnicowana. Zatrudnionych osób jest 31%, aż 29% z ankietowanych to osoby bezrobotne, studenci to grupa 19 %, natomiast niecałe 2% to osoby prowadzące działalność gospodarczą. Reszta respondentów reprezentuje grupę emerytów i rencistów.

Ze względu na bardzo zróżnicowaną grupę badanych, ich spostrzeżenia, problemy oraz oczekiwania również są inne.

Bardzo pozytywnym aspektem dla naszego miasta jest to, że prawie 90% badanych potwierdziło, że w ciągu dnia w swoim miejscu zamieszkania czuje się bezpiecznie, natomiast nocą około 20% wyraziło obawy o bezpieczeństwo swoje i najbliższych.

Respondenci mając możliwość wypowiedzenia się na temat najmniej bezpiecznego miejsca w Elblągu, podali wiele miejsc, które ich zdaniem nie są do końca bezpieczne. Najczęściej jednak wymienione zostały okolice: Zatorza, Zawady, Zawodzia, ul. Łęczycka, Fabryczna i Czerniakowska. Mieszkańcy często również wspominali o parkach w porach wieczornych oraz o słabo oświetlonych uliczkach.

Badanym zadano również pytanie: „Które z poniższych działań mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych są dla państwa najważniejsze?”, w którym wymieniono ponad dwadzieścia problemów społecznych. Respondentów poproszono o wskazanie trzech, ich zdaniem najważniejszych. Najczęściej udzielanymi odpowiedziami były: usługi opiekuńcze dla osób starszych, usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów. Na dalszych miejscach znalazły się kolejno: pomoc psychologa/terapeuty dla osób przemocy, stworzenie i wspieranie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, bezpłatne porady prawne dla mieszkańców, zwiększenie pomocy socjalnej dla najuboższych oraz mieszkania chronione i mieszkania socjalne.

Na zadane pytanie „ Czy czuje się Pan/Pani związany ze swoim miastem?” w sumie 73% odpowiedziało że raczej tak, bądź zdecydowanie tak, 19% to grupa osób która nie czuje się w ogóle związana z Elblągiem, pozostałe 7% nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

Biorąc pod uwagę problemy i wszystkie trudności jakimi muszą stawić czoła mieszkańcy Elbląga, chęć pozostania w mieście i uczucie związania z nim jest bardzo optymistyczne.

O pomoc w różnych sytuacjach elblążanie mogą zwrócić się do wielu instytucji i organizacji działających w naszym mieście. Tu dużą rolę odgrywa Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który radzi sobie z problemami mieszkańców dostosowując swoje działania do istniejącego prawa. Prowadzi również diagnozy i działania, które ostatecznie mają prowadzić do poszerzenia oferty pomocy mieszkańcom¹⁵.

¹⁵ Sprawozdanie z działalności MOPS w Elblągu za rok 2015, potrzeby na rok 2016.

Również Komenda Miejska Policji w Elblągu codziennie mierzy się z problemami mieszkańców, które wynikają nie tylko z przestępczości, ale również z niewiedzy i braku umiejętności zachowania się w różnych sytuacjach.

Prowadzone konsultacje, zajęcia, kampanie, pomoc w formie wsparcia, różnego rodzaju programów, czy choćby możliwość korzystania z różnego rodzaju ośrodków i instytucji, mają na celu zminimalizowanie negatywnych zjawisk w różnych grupach społecznych.

**Statystyka ankiety dotyczącej sytuacji społecznej mieszkańców
Elbląga**

Wyniki

Ankieta 318987

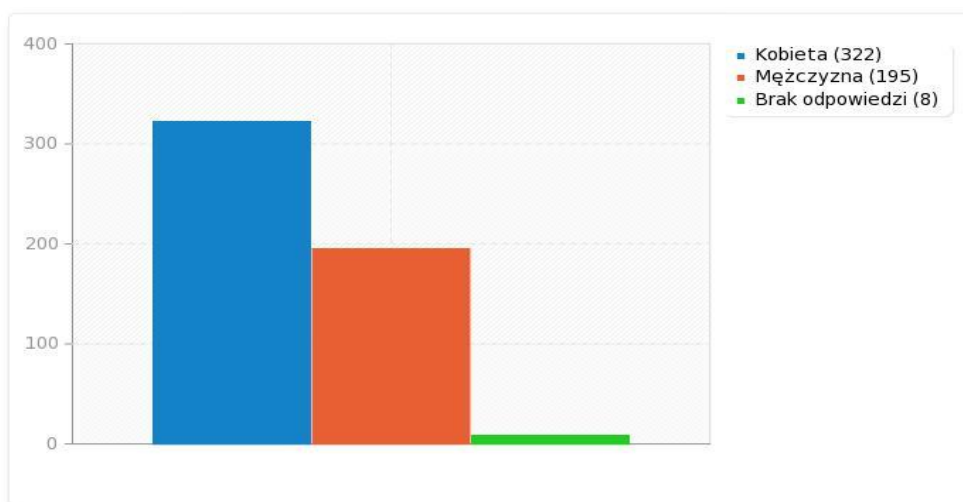
Liczba rekordów w tym zapytaniu: 528

Liczba rekordów w badaniu: 528

Procent ogółu: 100.00%

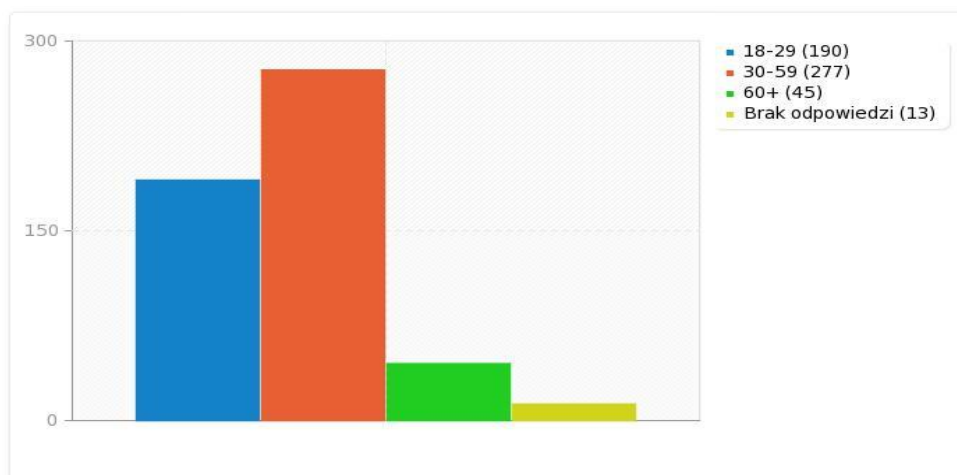
Płeć:

Odpowiedź	Liczba	Procent
Kobieta (F)	322	61.33%
Mężczyzna (M)	195	37.14%
Brak odpowiedzi	8	1.52%

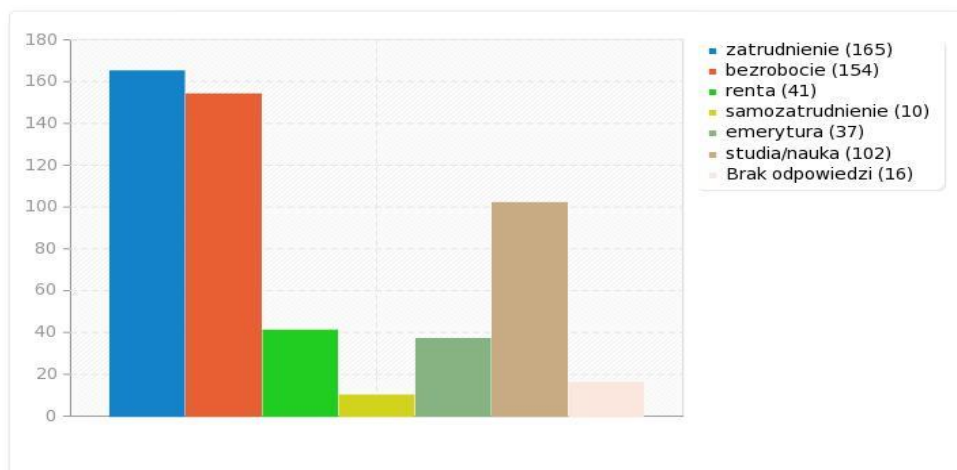
Wiek:

Odpowiedź	Liczba	Procent
18-29 (A1)	190	36.19%
30-59 (A2)	277	52.76%
60+ (A3)	45	8.57%
Brak odpowiedzi	13	2.48%

Sytuacja zawodowa:

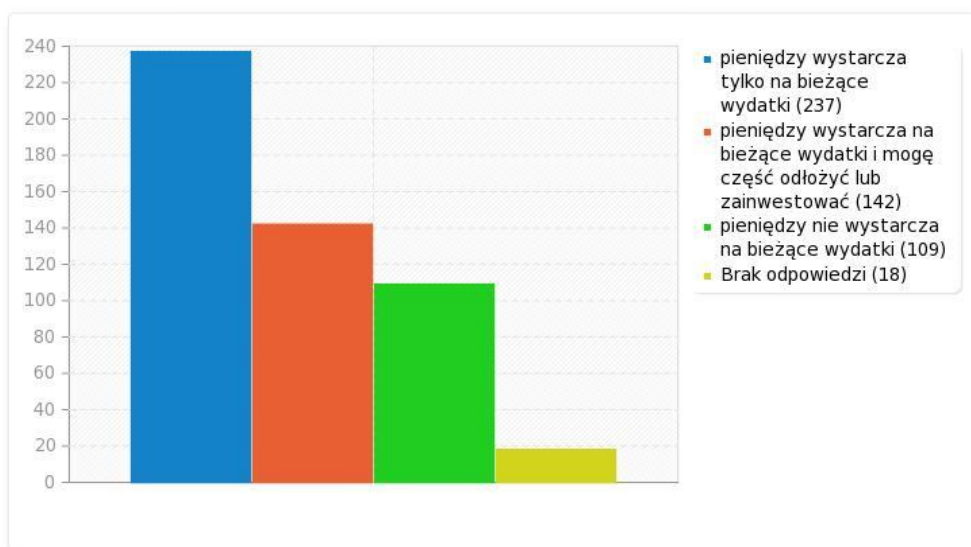
Odpowiedź	Liczba	Procent
zatrudnienie (A1)	165	31.43%
bezrobocie (A2)	154	29.33%
renta (A3)	41	7.81%
samozatrudnienie (A4)	10	1.90%
emerytura (A5)	37	7.05%
studia/nauka (A6)	102	19.43%
Brak odpowiedzi	16	3.05%

Statystyki pytania

Jak ocenia Pan/Pani sytuację materialną swojego gospodarstwa rodzinnego?

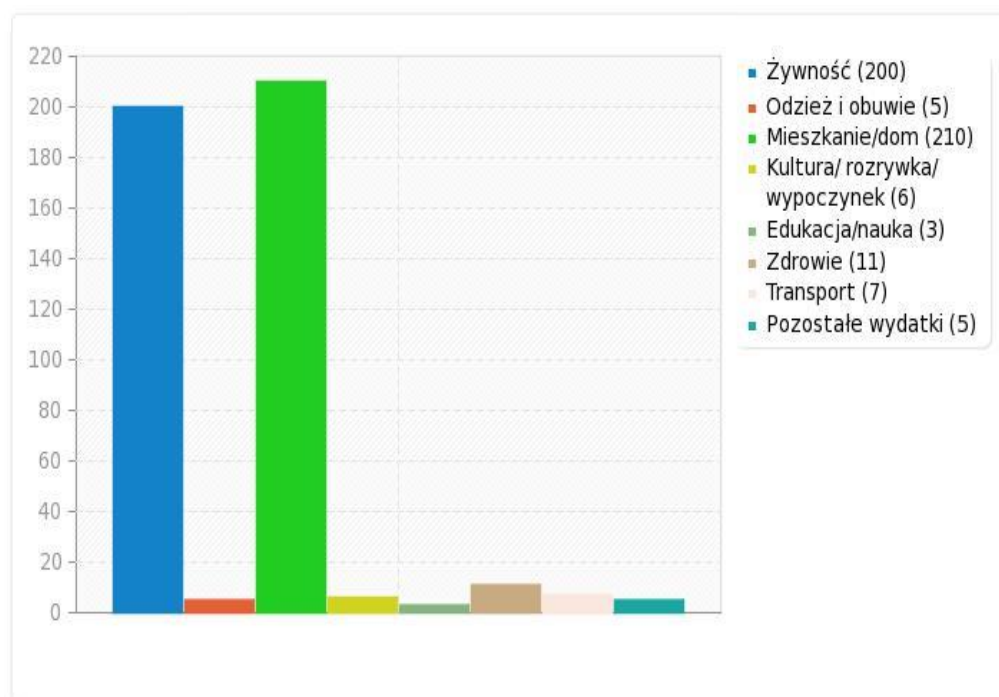
Odpowiedź	Liczba	Procent
pieniędzy wystarcza tylko na bieżące wydatki (A1)	237	46.84%
pieniędzy wystarcza na bieżące wydatki i mogę część odłożyć lub zainwestować (A2)	142	28.06%
pieniędzy nie wystarcza na bieżące wydatki (A3)	109	21.54%
Brak odpowiedzi	18	3.56%

Statystyki pytania

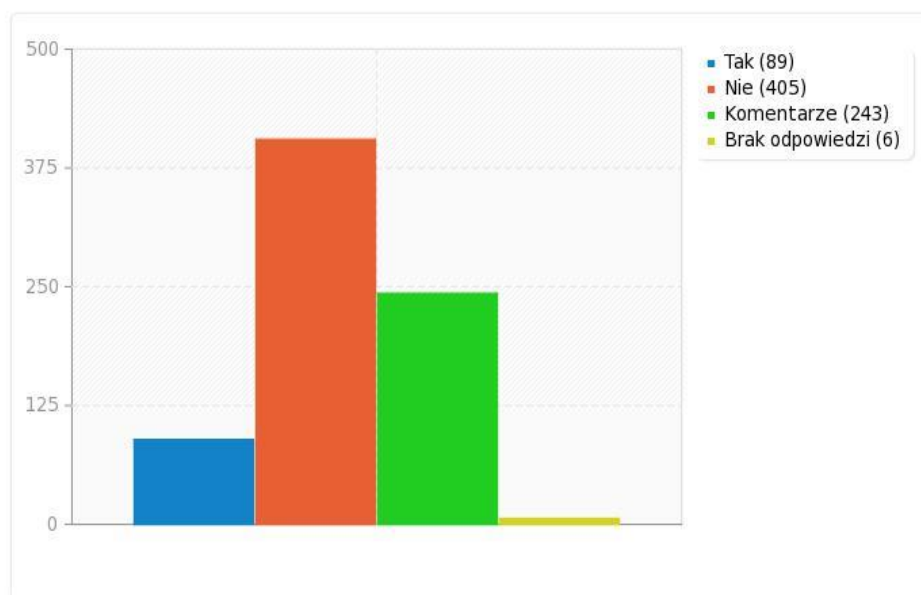
Największą część budżetu Pana/Pani gospodarstwa rodzinnego wydaje się na: [Ranking 1]

Odpowiedź	Liczba	Procent
Żywność (1)	200	44.74%
Odzież i obuwie (2)	5	1.12%
Mieszkanie/dom (3)	210	46.98%
Kultura/ rozrywka/ wypoczynek (4)	6	1.34%
Edukacja/nauka (5)	3	0.67%
Zdrowie (6)	11	2.46%
Transport (7)	7	1.57%
Pozostałe wydatki (8)	5	1.12%

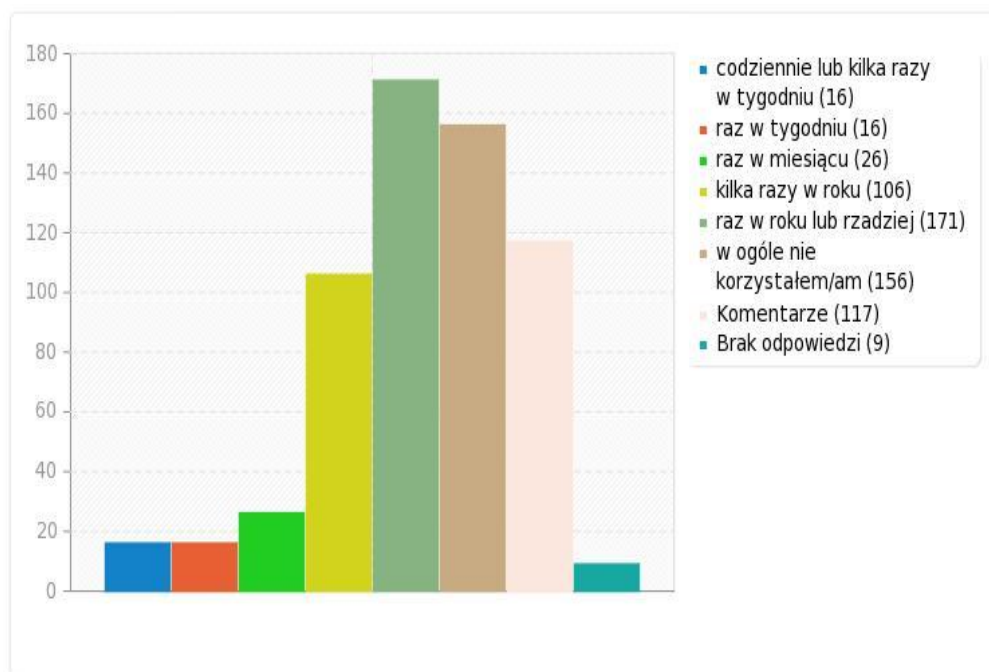
Czy korzystał/-a Pan/Pani w ostatnim roku z dodatkowej, bezpłatnej, ogólnodostępnej oferty edukacyjnej? (np. kursy językowe, wykłady i zajęcia uniwersytetu III Wieku, szkolenia komputerowe)? Jeżeli nie korzystał/a Pan/Pani z tego typu oferty prosimy napisać w komentarzu z jakiego powodu.

Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak (A1)	89	17.80%
Nie (A2)	405	81.00%
Komentarze	243	48.60%
Brak odpowiedzi	6	1.20%

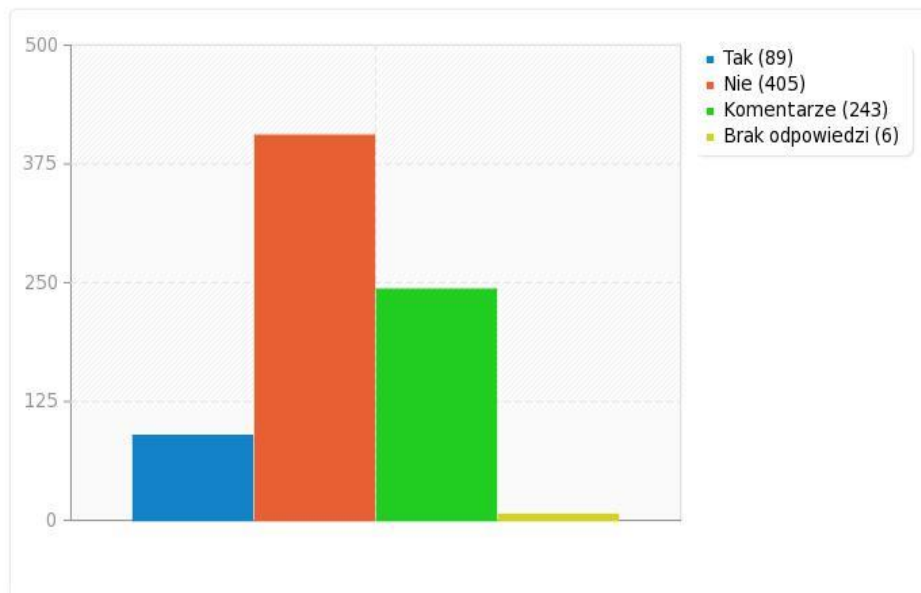
Jak często (w ostatnim roku) uczestniczył/a Pan/Pani w ofercie kulturalnej Elbląga? Przy wyborze opcji "w ogóle nie korzystałam/em" prosimy napisać w komentarzu z jakiego powodu.

Odpowiedź	Liczba	Procent
codziennie lub kilka razy w tygodniu (A1)	5	1.00%
raz w tygodniu (A2)	9	1.80%
raz w miesiącu (A3)	55	11.00%
kilka razy w roku (A4)	162	32.40%
raz w roku lub rzadziej (A5)	136	27.20%
w ogóle nie korzystałam/am (A6)	127	25.40%
Komentarze	101	20.20%
Brak odpowiedzi	6	1.20%

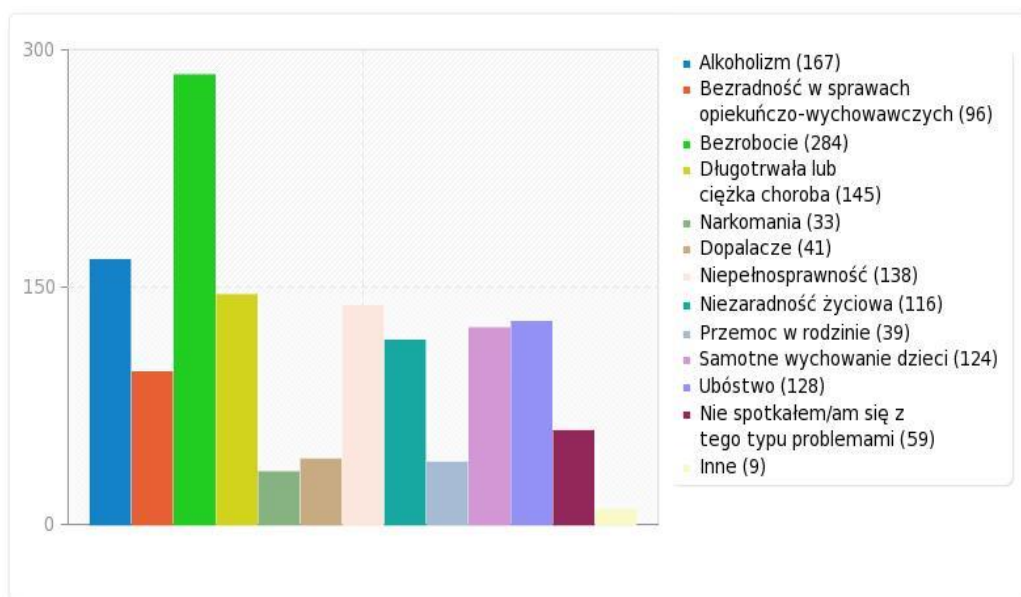
Czy korzystał/-a Pan/Pani w ostatnim roku z dodatkowej, bezpłatnej, ogólnodostępnej oferty edukacyjnej? (np. kursy językowe, wykłady i zajęcia uniwersytetu III Wieku, szkolenia komputerowe)? Jeżeli nie korzystał/a Pan/Pani z tego typu oferty prosimy napisać w komentarzu z jakiego powodu.

Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak (A1)	89	17.80%
Nie (A2)	405	81.00%
Komentarze	243	48.60%
Brak odpowiedzi	6	1.20%

Z jakimi problemami społecznymi spotkał/a się Pan/Pani w najbliższym otoczeniu:

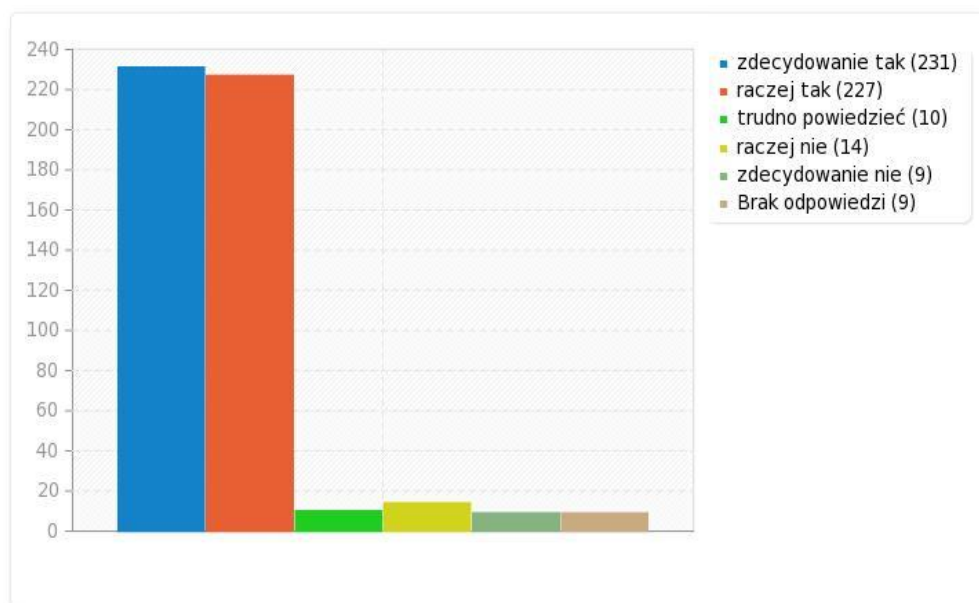
Odpowiedź	Liczba	Procent
Alkoholizm (1)	167	33.40%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (2)	96	19.20%
Bezrobocie (3)	284	56.80%
Długotrwała lub ciężka choroba (4)	145	29.00%
Narkomania (5)	33	6.60%
Dopalacze (6)	41	8.20%
Niepełnosprawność (7)	138	27.60%
Niezaradność życiowa (8)	116	23.20%
Przemoc w rodzinie (9)	39	7.80%
Samotne wychowanie dzieci (10)	124	24.80%
Ubóstwo (11)	128	25.60%
Nie spotkałem/am się z tego typu problemami (12)	59	11.80%
Inne	9	1.80%

Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w miejscu swojego zamieszkania?

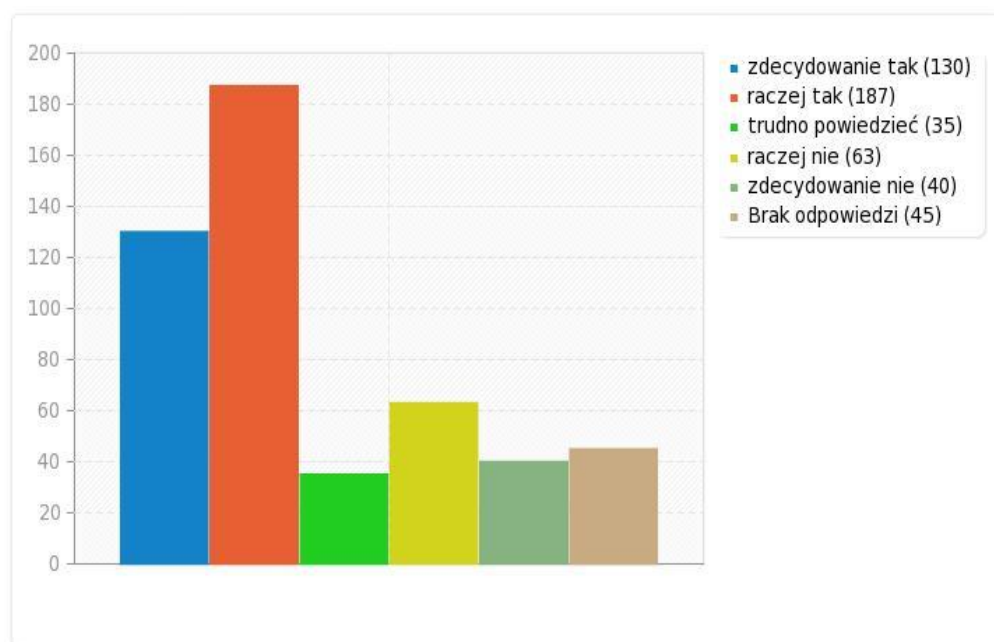
Kiedy jest jasno (za dnia)

Odpowiedź	Liczba	Procent
zdecydowanie tak (1)	231	46.20%
raczej tak (2)	227	45.40%
trudno powiedzieć (3)	10	2.00%
raczej nie (4)	14	2.80%
zdecydowanie nie (5)	9	1.80%
Brak odpowiedzi	9	1.80%

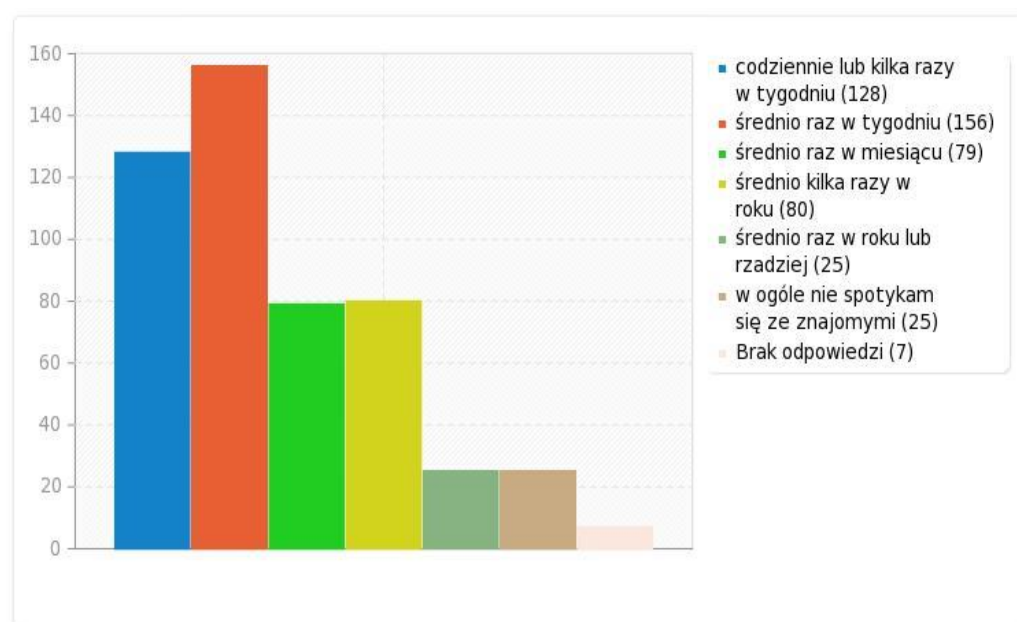
Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w miejscu swojego zamieszkania?
Kiedy jest ciemno (wieczorem/nocą)

Odpowiedź	Liczba	Procent
zdecydowanie tak (1)	130	26.00%
raczej tak (2)	187	37.40%
trudno powiedzieć (3)	35	7.00%
raczej nie (4)	63	12.60%
zdecydowanie nie (5)	40	8.00%
Brak odpowiedzi	45	9.00%

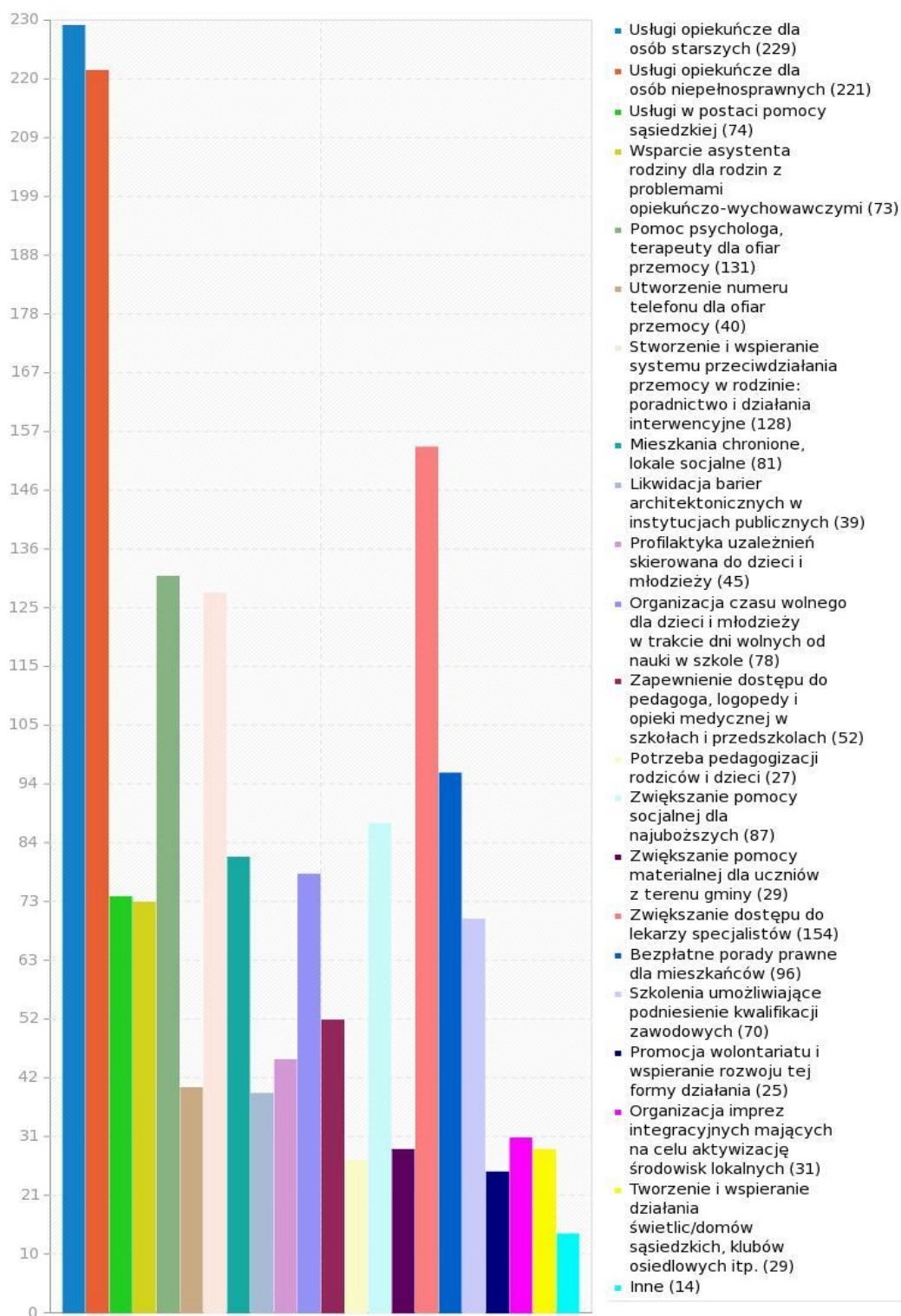
Jak często spędza Pan/Pani czas ze swoimi znajomymi/przyjaciółmi (z osobami spoza najbliższej rodziny)?

Odpowiedź	Liczba	Procent
codziennie lub kilka razy w tygodniu (A1)	128	25.60%
średnio raz w tygodniu (A2)	156	31.20%
średnio raz w miesiącu (A3)	79	15.80%
średnio kilka razy w roku (A4)	80	16.00%
średnio raz w roku lub rzadziej (A5)	25	5.00%
w ogóle nie spotykam się ze znajomymi (A6)	25	5.00%
Brak odpowiedzi	7	1.40%

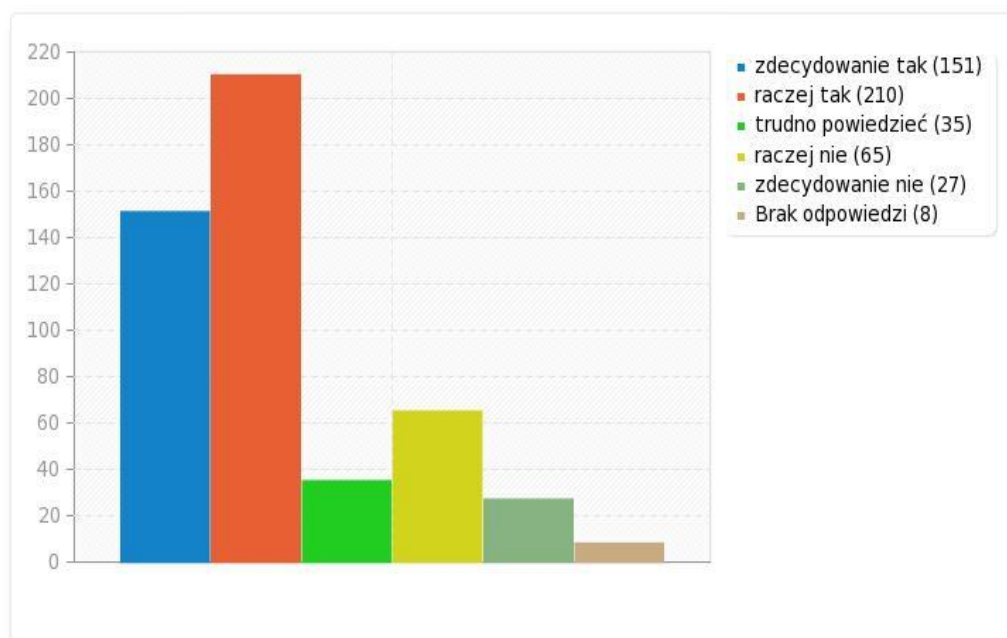
Które z poniższych działań mających na celu rozwiązanie problemów społecznych są dla Państwa najważniejsze? Prosimy wskazać trzy.

Odpowiedź	Liczba	Procent
Usługi opiekuńcze dla osób starszych (1)	229	46.08%
Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych (2)	221	44.47%
Usługi w postaci pomocy sąsiedzkiej (3)	74	14.89%
Wsparcie asystenta rodziny dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (4)	73	14.69%
Pomoc psychologa, terapeuty dla ofiar przemocy (5)	131	26.36%
Utworzenie numeru telefonu dla ofiar przemocy (6)	40	8.05%
Stworzenie i wspieranie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:	128	25.75%
poradnictwo i działania interwencyjne (7)		
Mieszkania chronione, lokale socjalne (8)	81	16.30%
Likwidacja barier architektonicznych w instytucjach publicznych (9)	39	7.85%
Profilaktyka uzależnień skierowana do dzieci i młodzieży (10)	45	9.05%
Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży w trakcie dni wolnych od nauki w szkole (11)	78	15.69%
Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach (12)	52	10.46%
Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci (13)	27	5.43%
Zwiększanie pomocy socjalnej dla najuboższych (14)	87	17.51%
Zwiększanie pomocy materialnej dla uczniów z terenu gminy (15)	29	5.84%
Zwiększanie dostępu do lekarzy specjalistów (16)	154	30.99%
Bezpłatne porady prawne dla mieszkańców (17)	96	19.32%
Szkolenia umożliwiające podniesienie kwalifikacji zawodowych (18)	70	14.08%
Promocja wolontariatu i wspieranie rozwoju tej formy działania (19)	25	5.03%
Organizacja imprez integracyjnych mających na celu aktywizację środowisk lokalnych (20)	31	6.24%
Tworzenie i wspieranie działania świetlic/domów sąsiedzkich, klubów osiedlowych itp. (21)	29	5.84%
Inne	14	2.82%

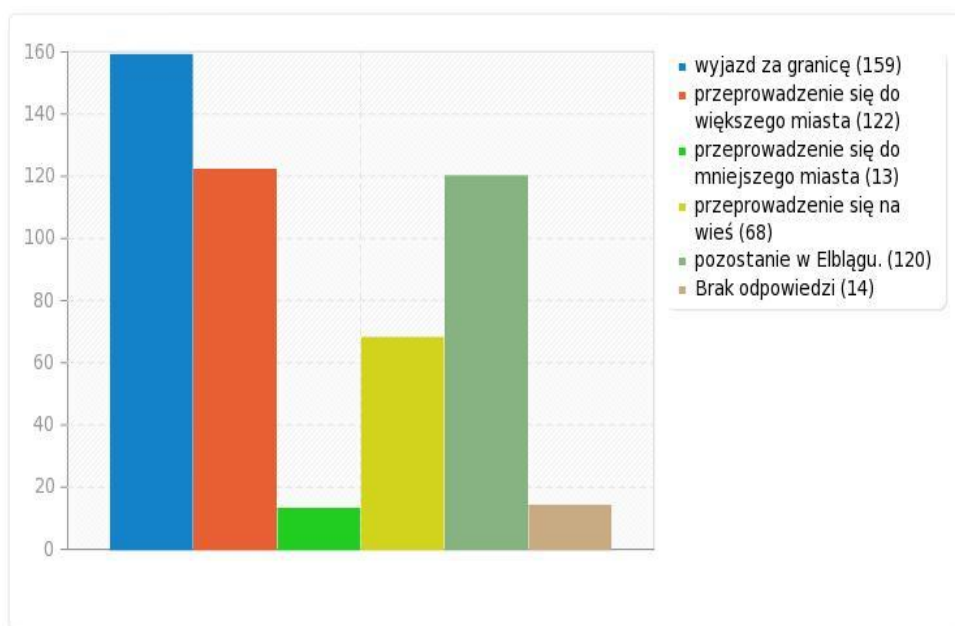
Czy czuje się Pan/Pani związany ze swoim miastem?

Odpowiedź	Liczba	Procent
zdecydowanie tak (1)	151	30.44%
raczej tak (2)	210	42.34%
trudno powiedzieć (3)	35	7.06%
raczej nie (4)	65	13.10%
zdecydowanie nie (5)	27	5.44%
Brak odpowiedzi	8	1.61%

**Czy gdyby miał/a Pan/Pani możliwość przeprowadzenia się w inne miejsce,
to co by Pan/Pani wybrał/a?**

Odpowiedź	Liczba	Procent
wyjazd za granicę (1)	159	32.06%
przeprowadzenie się do większego miasta (2)	122	24.60%
przeprowadzenie się do mniejszego miasta (3)	13	2.62%
przeprowadzenie się na wieś (4)	68	13.71%
pozostanie w Elblągu. (5)	120	24.19%
Brak odpowiedzi	14	2.82%

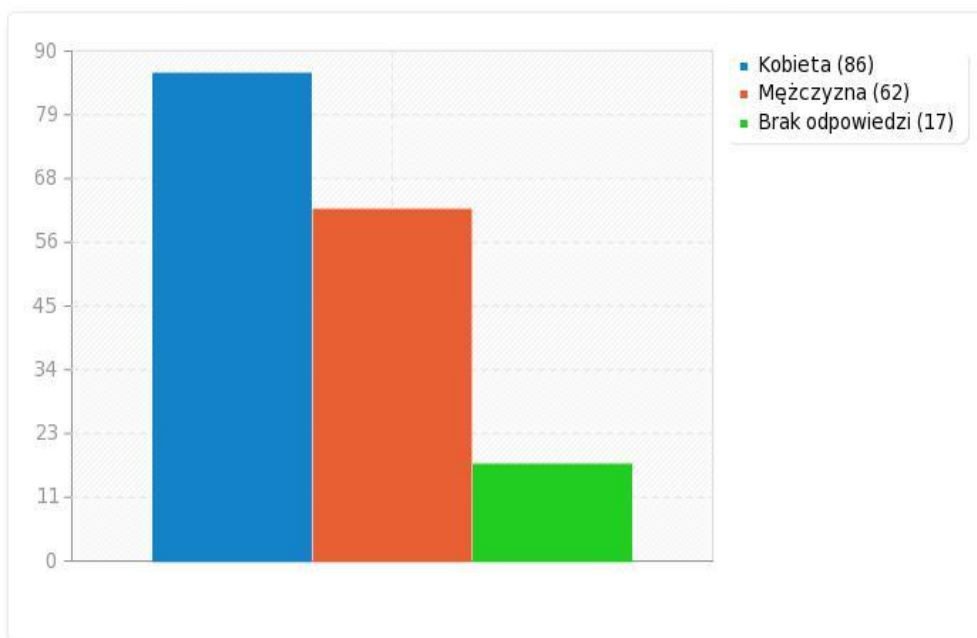
Statystyka ankiety dotyczącej zjawiska niepełnosprawności w Elblągu**Wyniki**

Liczba rekordów w tym zapytaniu:	167
Liczba rekordów w badaniu:	167
Procent ogółu:	100.00%

Odpowiedź	Liczba	Procent
Osoba niepełnosprawna (A1)	82	49.70%
Rodzic (A2)	37	22.42%
Opiekun (A3)	17	10.30%
Inna osoba (A4)	22	13.33%
Brak odpowiedzi	7	4.24%

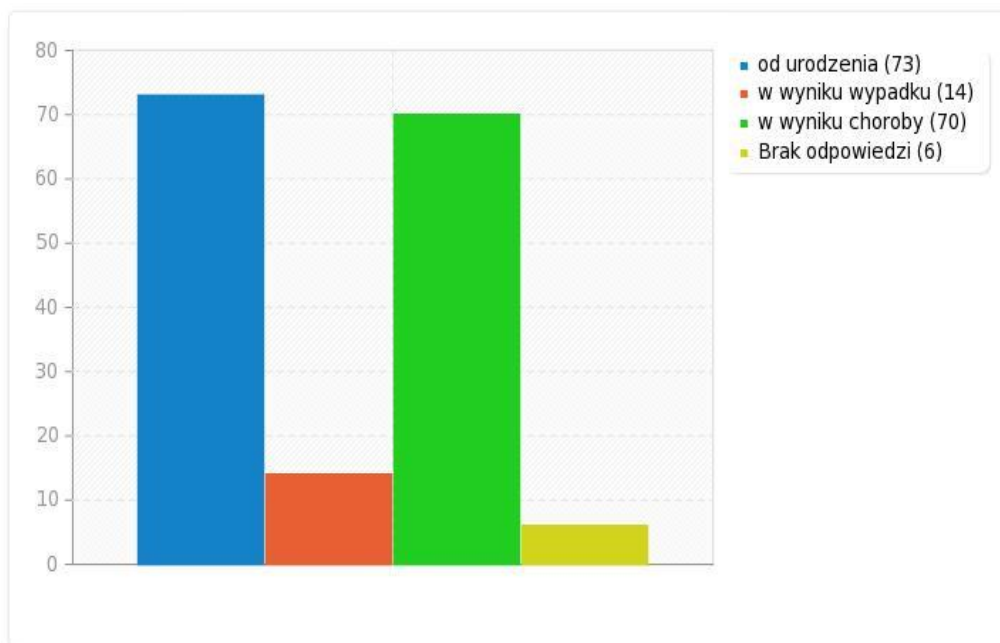
Płeć osoby niepełnosprawnej:

Odpowiedź	Liczba	Procent
Kobieta (F)	86	52.12%
Mężczyzna (M)	62	37.58%
Brak odpowiedzi	17	10.30%

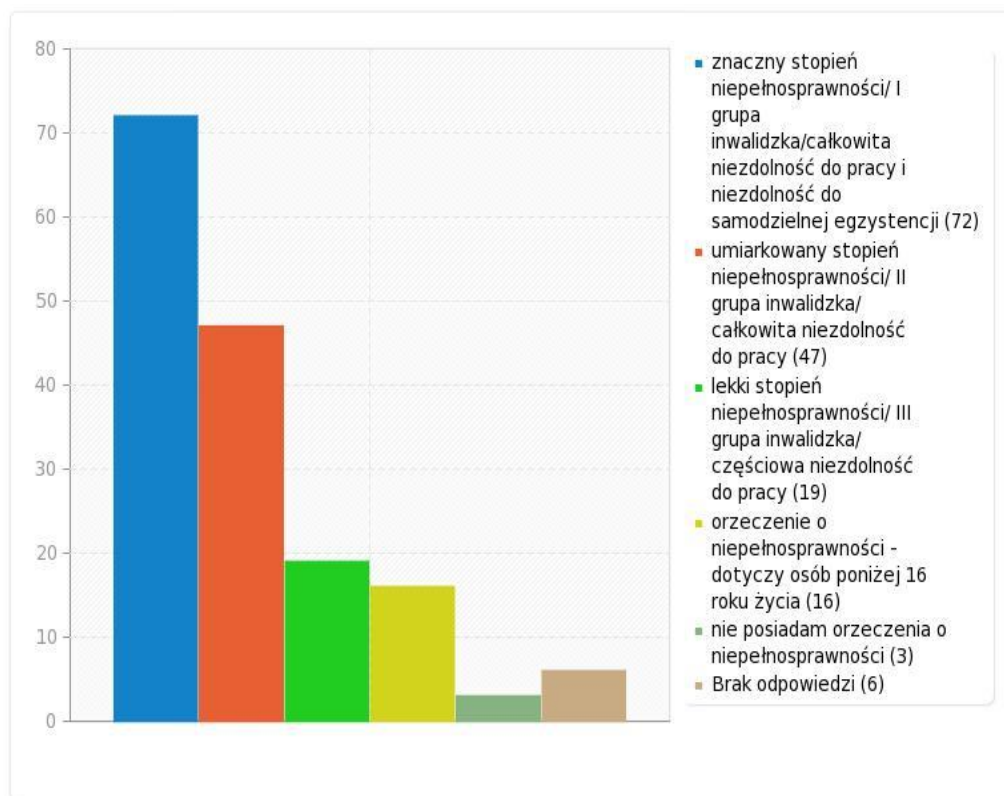
Przyczyna powstania niepełnosprawności

Odpowiedź	Liczba	Procent
od urodzenia (A1)	73	44.79%
w wyniku wypadku (A2)	14	8.59%
w wyniku choroby (A3)	70	42.94%
Brak odpowiedzi	6	3.68%

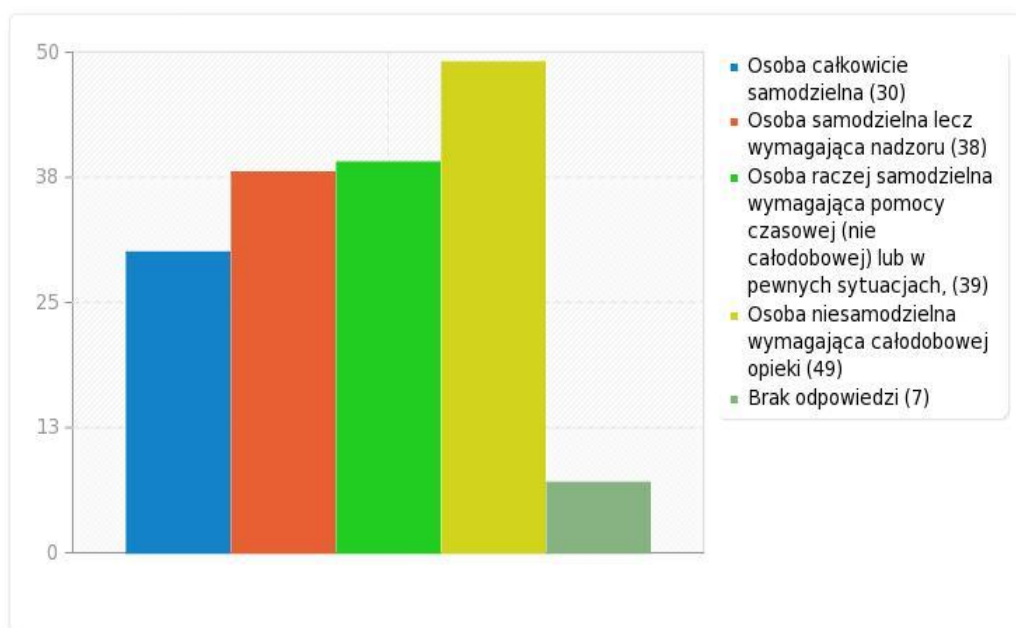
Posiadany stopień niepełnosprawności:

Odpowiedź	Liczba	Procent
znaczný stopień niepełnosprawności/ I grupa inwalidzka/całkowita niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji (A1)	72	44.17%
umiarkowany stopień niepełnosprawności/ II grupa inwalidzka/ całkowita niezdolność do pracy (A2)	47	28.83%
lekki stopień niepełnosprawności/ III grupa inwalidzka/ częściowa niezdolność do pracy (A3)	19	11.66%
orzeczenie o niepełnosprawności - dotyczy osób poniżej 16 roku życia (A4)	16	9.82%
nie posiadam orzeczenia o niepełnosprawności (A5)	3	1.84%
Brak odpowiedzi	6	3.68%

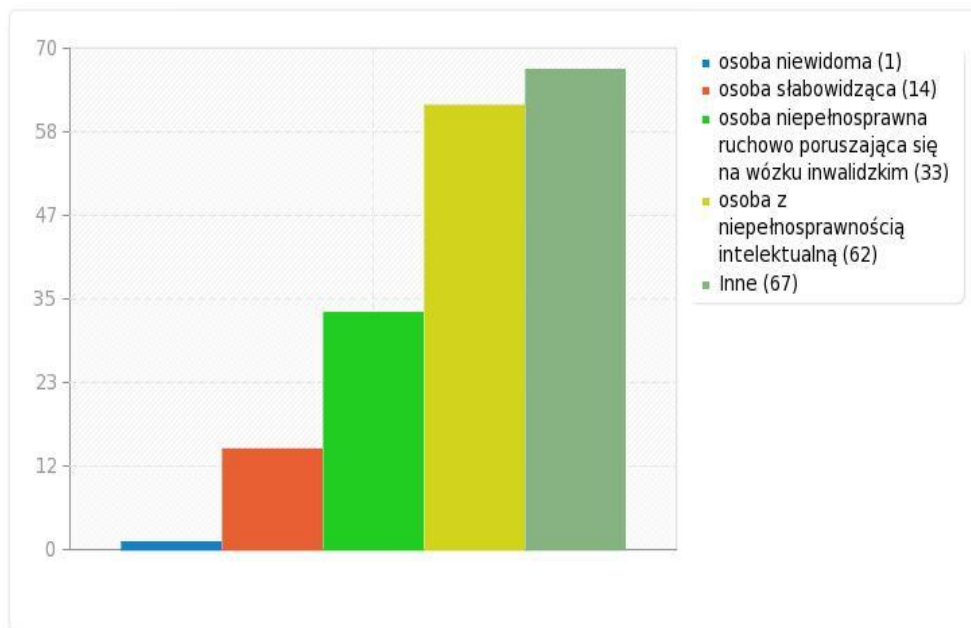
Stopień wymaganej opieki

Odpowiedź	Liczba	Procent
Osoba całkowicie samodzielna (1)	30	18.40%
Osoba samodzielna lecz wymagająca nadzoru (2)	38	23.31%
Osoba raczej samodzielna wymagająca pomocy czasowej (nie całodobowej) lub w pewnych sytuacjach, (3)	39	23.93%
Osoba niesamodzielna wymagająca całodobowej opieki (4)	49	30.06%
Brak odpowiedzi	7	4.29%

Rodzaj niepełnosprawności:

Odpowiedź	Liczba	Procent
osoba niewidoma (1)	1	0.61%
osoba słabowidząca (2)	14	8.59%
osoba niepełnosprawna ruchowo poruszająca się na wózku inwalidzkim (3)	33	20.25%
osoba z niepełnosprawnością intelektualną (4)	62	38.04%
Inne	67	41.10%

Z jakimi problemami najczęściej spotyka się Pan/Pani na terenie miasta? Prosimy zaznaczyć najważniejsze trzy odpowiedzi.

Odpowiedź	Liczba	Procent
Bariery architektoniczne (1)	48	29.45%
Brak akceptacji w środowisku lokalnym (2)	39	23.93%
Brak miejsc pracy dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością (3)	70	42.94%
Izolacja społeczna (osamotnienie) (4)	34	20.86%
Ograniczenia w dostępności do specjalistycznej opieki medycznej (5)	78	47.85%
Problemy psychologiczne (6)	21	12.88%
Utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu (7)	18	11.04%
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (8)	18	11.04%
Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (9)	57	34.97%
Inne	12	7.36%

